

Verblijfskosten in een rustoord en de hoogte van pensioenen

Vera WERCKX

promotor :
Prof. dr. Theo THEWYS

co-promotor :
Prof. dr. Georges HEEREN

Woord vooraf

Deze eindverhandeling, voorgedragen tot het behalen van de graad van licentiaat in de Toegepaste Economische Wetenschappen, major Accountancy en financiering, vormt de afsluiting van mijn studies aan de Universiteit Hasselt.

Graag wil ik iedereen bedanken die heeft bijgedragen tot de realisatie van deze thesis. Hierbij denk ik in de eerste plaats aan mijn promotor Prof. Dr. T. Thewys en co-promotor Prof. Dr. G. Heeren, voor hun deskundige begeleiding en advies.

Verder ook een dankwoord aan de verschillende instanties die mij geholpen hebben bij het verkrijgen van gegevens zoals de Rijksdienst van Pensioenen, het Ministerie van Economische Zaken en het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Welzijn.

Tot slot wil ik mijn familie en vrienden bedanken, in het bijzonder mijn ouders, die mij tijdens mijn studies gesteund hebben en steeds voor mij klaar stonden.

Samenvatting

De vergrijzing van de bevolking is een verschijnsel waarmee ook Vlaanderen geconfronteerd wordt. Deze vergrijzing zal vooral duidelijk worden na het jaar 2010, wanneer de ‘babyboomgeneratie’ van na de tweede wereldoorlog de pensioengerechtigde leeftijd bereikt. Het samengaan van de steeds toenemende levensverwachting, een daling van de vruchtbaarheid en de demografische veroudering zorgt voor een toename van het aantal zestig plussers. Door deze veroudering van de bevolking stijgt de zorgbehoefte en neemt de vraag naar seniorenvoorzieningen toe. Hierdoor is het noodzakelijk dat enerzijds het aanbod van seniorenvoorzieningen zal toenemen en anderzijds dat al deze voorzieningen betaalbaar blijven.

Het doel van deze thesis is dan ook om na te gaan hoe het gesteld is met de betaalbaarheid van de rustoorden. Om deze betaalbaarheid te onderzoeken is een analyse van de logiesprijs en de pensioenbedragen nodig.

De gemiddelde dagprijs in Vlaanderen bedraagt 37,91 €. Naargelang de provincie worden er verschillen in de dagprijs waargenomen. Zo blijkt Limburg de goedkoopste provincie, gevolgd door West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen, Vlaams-Brabant en als duurste de provincie Antwerpen. In Limburg is de gemiddelde dagprijs 2,34 € goedkoper dan het Vlaamse gemiddelde. Antwerpen daarentegen rekent gemiddeld 3,83 € meer aan dan het Vlaamse gemiddelde.

De prijs varieert ook naargelang het juridisch statuut van de instelling. De meeste rustoorden zijn vzw-instellingen (47 %), gevolgd door de OCMW-instellingen (32 %) en slechts 21 % is in handen van de privé-sector. Merkwaardig is dat de gemiddelde dagprijs in de vzw's 0,75 € duurder is dan het Vlaamse gemiddelde en de OCMW's en de privé instellingen respectievelijk 0,74 € en 0,85 € goedkoper zijn. De OCMW-instellingen zijn de goedkoopste in de provincies Vlaams-Brabant, Limburg en West-Vlaanderen. In de provincies Antwerpen en Oost-Vlaanderen zijn de privé-instellingen het goedkoopst.

In drie van de vijf provincies hanteren de vzw-instellingen de duurste dagprijzen namelijk in de provincies Antwerpen, Vlaams-Brabant en Oost-Vlaanderen. Enkel in Limburg en West-Vlaanderen zijn de privé-instellingen het duurst.

We nemen echter waar dat de spreiding van de dagprijzen over de provincies voor het geheel van het Vlaams Gewest 16,3 indexpunten bedraagt, terwijl de spreiding volgens juridisch statuut slechts 4,2 indexpunten bedraagt voor het geheel van het Vlaams Gewest. Hieruit kunnen we afleiden dat de instellingen bij hun prijsbepalingen zich meer laten leiden door de dagprijzen die in hun gemeente of provincie gelden en dus minder naargelang het juridisch statuut dat zij hebben aangenomen.

De dagprijs zal ook beïnvloed worden door het aantal bewoners, het aantal zwaar zorgbehoevende bewoners en de ouderdom van de instelling. Met een regressieanalyse is er nagegaan of er een verband bestaat tussen deze factoren en de gemiddelde dagprijs. Hieruit bleek dat er voor alle drie de factoren een significante invloed op de gemiddelde dagprijs is. Jongere instellingen zullen meestal een hogere prijs hanteren doordat ze nog een lening moeten afbetalen en door hun modernere infrastructuur. Globaal gezien zullen grotere instellingen ook een hogere dagprijs hanteren. Een mogelijke verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat deze instellingen meer zorgbehoeftige bewoners hebben. Hierdoor liggen de zorgkosten hoger waardoor ook de dagprijs hoger zal liggen.

De gemiddelde verhouding tussen pensioen en maandprijs bedraagt 71,9 % voor het Vlaams Gewest. Dit wil zeggen dat het pensioen gemiddeld zo een 71,9 % van de maandprijs dekt. In Limburg is deze dekkingsgraad zelfs 80,8 %, in Antwerpen daarentegen is de situatie het slechts en dekt het pensioen gemiddeld zo een 70,6 % van de logiesprijs. De betere situatie in Limburg kan verklaard worden omdat in Limburg de laagste gemiddelde dagprijzen worden waargenomen en er ook relatief hoge pensioenen zijn. Uit de gegevens blijkt dat het maandelijks pensioen in Limburg het 2de hoogst is van de provincies in Vlaanderen. Deze hoge pensioenen zijn het gevolg doordat er in Limburg voornamelijk werknemerspensioenen worden uitgekeerd en minder zelfstandigen pensioenen. Deze werknemerspensioenen bevatten ook de hogere pensioenen van de ex-

mijnwerkers. In de provincie Antwerpen wordt het hoogst gemiddeld pensioen waargenomen maar hier steekt de maandelijkse logiesprijs ver boven de maandprijzen van de andere provincies uit zodat deze provincie toch nog de minst betaalbare is.

Tot de minder betaalbare arrondissementen (<0,70 % dekking pensioen/maandprijs) behoren onder andere Veurne, Leuven, Oostende, Turnhout, Brugge en Gent. Tot de best betaalbare arrondissementen (>0,80 % dekking) behoren Sint-Niklaas, Tongeren en Hasselt. De mate waarin dit het resultaat is van een hoog pensioen en/of een lage maandprijs verschilt. In Turnhout bijvoorbeeld ligt het pensioen hoger dan het Vlaamse gemiddelde maar dient er opgemerkt te worden dat de maandprijs er nog hoger ligt dan het Vlaamse gemiddelde. Dit heeft tot gevolg dat Turnhout toch nog tot de minder betaalbare arrondissementen behoort.

Het is noodzakelijk dat de rusthuizen kunnen rekenen op de steun van de overheid om de betaalbaarheid te verbeteren. Indien de subsidiëring vlotter zou verlopen zal men sneller tot een verhoging van het aanbod van voorzieningen kunnen komen wat een gunstige invloed op de prijs kan hebben. De prijs stijgt namelijk omdat er steeds meer vraag is en er een stijgende zorgbehoefte is. Door deze stijgende graad van zorgbehoefte worden de instellingen namelijk met hogere personeelskosten geconfronteerd, wat kan resulteren in een hogere dagprijs.

De Vlaamse regering heeft in haar vergadering van 17 maart 2006 een wijziging van het VIPA-decreet bekrachtigd en afgekondigd. Deze wijziging maakt alternatieve vormen van investeringssubsidies mogelijk. De regering wil hiermee de steun voor investeringen spreiden over de economische levensduur van de infrastructuur. De techniek bestaat erin de subsidie niet ineens te betalen maar wel de afbetaling van de leningen te subsidiëren. Door deze nieuwe regeling zullen vele Vlaamse voorzieningen op korte termijn hun geplande infrastructuurwerken effectief kunnen realiseren.

De invoering van de Zorgverzekering is ongetwijfeld ook een belangrijke bijdrage in de betaalbaarheid van de dagprijzen. Deze vergoeding kan aangewend worden voor alle niet-

medische kosten. Sinds 1 juli 2002 hebben de zeer zwaar zorgbehoevenden recht op deze tegemoetkoming. Sedert 1 januari 2004 is de Vlaamse zorgverzekering verder uitgebreid in de residentiële zorg zodat ook personen met een O- of A-score recht hebben op deze vergoeding.

Door het toenemend aantal senioren kan ook de financiering van de pensioenen problematisch worden. Om dit te voorkomen heeft de Belgische regering in 2001 het 'Zilverfonds' opgericht. Het fonds bouwt een financiële reserve op om het hoofd te bieden aan de stijging van het aantal gepensioneerden dat men tussen 2010 en 2030 verwacht. Hierdoor is de uitbetaling van de toekomstige pensioenen veilig gesteld zonder de sociale bijdragen te moeten verhogen.

Inhoudsopgave

Woord vooraf

Samenvatting

Inhoudsopgave

Lijst met tabellen, figuren en kaarten

Hoofdstuk 1: Methodologische aspecten	1
1.1 Probleemstelling	1
1.2 Onderzoeksopzet	2
Hoofdstuk 2: De vergrijzing van de bevolking	4
2.1 Inleiding.....	4
2.2 Demografische evolutie.....	5
2.3 Limburg ten opzichte van Vlaanderen.....	7
2.4 Verklaring van de evolutie	10
2.4.1 Geboorte en vruchtbaarheid.....	10
2.4.2 Stijgende levensverwachting	12
2.4.3 Migratie	14
2.5 Vooruitzichten	14
Hoofdstuk 3: Zorgaanbod.....	17
3.1 Inleiding.....	17
3.2 De extramurale zorg	18
3.2.1 De thuiszorg.....	18
3.2.2 Zelfzorg	18
3.2.3 Mantelzorg.....	19
3.2.4 Gezinszorg	20
3.3 De transmurale zorg.....	22

3.3.1 Huidige situatie.....	22
3.3.2 Dagverzorgingscentra.....	22
3.3.3 Centra voor kortverblijf.....	23
3.3.4 De dienstencentra	24
3.4 Intramurale zorg	24
3.4.1 De serviceflats	24
3.4.2 De rustoorden	26
3.4.2.1 Omschrijving en doelgroep	26
3.4.2.2 Erkenningen en programmatie.....	27
3.4.2.3 Subsiëring rustoorden.....	29

Hoofdstuk 4: De dagprijzen van de rustoorden en hun betaalbaarheid.. 31

4.1 Inleiding.....	31
4.2 De dagprijs.....	31
4.2.1 Analyse van de prijzen	31
4.2.2 Ruimtelijke spreiding van de dagprijs	33
4.2.2.1 Behandeling per provincie.....	33
4.2.2.2 Behandeling per arrondissement	37
4.2.3 Verklaring van de dagprijs	38
4.3 Vergelijking met prijsgegevens van het Ministerie van Economische Zaken.....	48
4.4 De betaalbaarheid	51
4.4.1 Inleiding.....	51
4.4.2 Toestand per provincie	52
4.4.3 Toestand per arrondissement	53
4.5 Overzicht pensioen, maandprijs en betaalbaarheid op kaart	57

Hoofdstuk 5: De pensioenen 62

5.1 Toenemend aantal gepensioneerden.....	62
5.2 Zilverfonds	64
5.3 Pensioenstelsel.....	65

5.3.1 Eerste pijler of het wettelijk pensioen	65
5.3.1.1 Wettelijk rustpensioen	65
5.3.1.2 Overlevingspensioen	70
5.3.1.3 Brugpensioen	70
5.3.2 Tweede pijler	72
5.3.3 Derde pijler	72
5.4 Inkomensgarantie voor ouderen	73

Hoofdstuk 6: Betaalbaarheid van het rustoord

6.1 Bijdrage van de bewoner	76
6.1.1 Kosten van de residentiële zorg.....	76
6.1.2 Tussenkost OCMW	77
6.2 Financiële tegemoetkomingen	79
6.2.1 Tegemoetkoming op basis van zorgbehoefte	79
6.2.1.1 De Katz-schaal.....	79
6.2.1.2 De Bel-profielschaal	81
6.2.2 De tegemoetkoming hulp aan bejaarden	81
6.2.3 De zorgverzekering.....	83
6.2.3.1 Doelstelling en rechthebbende.....	83
6.2.3.2 Verschillende zorgkassen	85
6.2.3.3 Ledenbijdrage	86
6.2.3.4 De vergoeding	88

Hoofdstuk 7: Conclusies.....

Bibliografie

Bijlagen

Overzicht van de tabellen

Tabel 2-1	Bevolkingsvooruitzichten 2000-2050 per leeftijdsgroep	5
Tabel 2-2	Veroudering van de bevolking	6
Tabel 2-3	Kencijfers betreffende de evolutie van de oudere leeftijdsgroepen over de periode 2001-2010 in Limburg en de rest van Vlaanderen	7
Tabel 2-4	Verouderingsprofiel van Limburg in vergelijking met het Vlaams Gewest (in %)	9
Tabel 2-5	Evolutie van de geboorte in het Vlaams Gewest en België.....	11
Tabel 2-6	Hypothesen over de bevolkingsvooruitzichten, voor België (1950-2050)....	12
Tabel 2-7	Ontwikkeling van de bevolking.....	14
Tabel 2-8	Budgettaire kostprijs van de vergrijzing in % van het bbp tussen 2003 en 2030	16
Tabel 3-1	Totaal gepresteerde uren gezinszorg voor 2004 in Vlaanderen	21
Tabel 3-2	Verblijfseenheden in kortverblijf op 1 januari 2004	23
Tabel 3-3	Wooneenheden in serviceflatgebouwen op 1 januari 2004.....	25
Tabel 3-4	Aantal erkende wooneenheden in serviceflats in 2004 en de toekomstige noden tot 2040 in Limburg en het Vlaams Gewest	26
Tabel 3-5	Wooneenheden in rusthuizen op 1 januari 2004	28
Tabel 3-6	Aantal erkende woongelegenheden in rusthuizen in 2004 en de toekomstige noden tot 2040 in Limburg en het Vlaams Gewest.....	28
Tabel 4-1	Totaal aantal instellingen naar juridisch statuut	32
Tabel 4-2	Aantal instellingen naar juridisch statuut waarvan prijs beschikbaar.....	33
Tabel 4-3	Dagprijs alleenstaande resident volgens provincie en juridisch statuut	34
Tabel 4-4	Dagprijs: indexen per provincie en per juridisch statuut van de instelling ...	34
Tabel 4-5	Dagprijs volgens provincie en juridisch statuut van het rusthuis	36
Tabel 4-6	De gewogen dagprijs per arrondissement.....	38
Tabel 4-7	Bouw- en renovatiejaar.....	39
Tabel 4-8	Ouderdom berekend als combinatie van bouwjaar en renovatiejaar zonder onderscheid naargelang juridisch type	39
Tabel 4-9	Contingentietabel ouderdom rustoorden	41

Tabel 4-10	Chi-Square Tests ouderdom rustoorden	42
Tabel 4-11	Contingentietabel van het totaal aantal bedden in een rustoord	43
Tabel 4-12	Chi-Square Tests van het totaal aantal bedden in een rustoord.....	44
Tabel 4-13	Contingentietabel aantal RVT- bedden in een rustoord	45
Tabel 4-14	Chi-Square Tests van het aantal RVT- bedden in een rustoord	46
Tabel 4-15	Regressieanalyse.....	47
Tabel 4-16	Totaal aantal instellingen op 1/1/2005 volgens juridisch statuut met gegevens Ministerie van Economische Zaken	48
Tabel 4-17	Evolutie van de dagprijzen rustoorden in € met gegevens van het Ministerie van Economische Zaken.....	48
Tabel 4-18	Gemiddelde dagprijs per provincie naargelang juridisch statuut	49
Tabel 4-19	Logiesprijs en pensioen: gemiddelden en spreiding over de gemeenten.....	52
Tabel 4-20	Maandprijs, pensioen en betaalbaarheid 2004.....	54
Tabel 4-21	Maandprijs, pensioen en betaalbaarheid (index Vlaanderen = 100)	56
Tabel 5-1	Jaarlijkse pensioenuitkeringen werknemers uitgedrukt in € aan constante index 113,87	63
Tabel 5-2	Leeftijden en vereiste jaren voor het rustpensioen	66
Tabel 5-3	Overzicht aantal gerechtigden in België op het gewaarborgd inkomen voor bejaarden en inkomensgarantie voor ouderen.....	74
Tabel 6-1	Gebruikerspercentages voor rusthuiszorg per leeftijdscategorie en zorgcategorie	80
Tabel 6-2	Jaarlijkse tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden naargelang de zelfredzaamheid.....	82
Tabel 6-3	Overzicht van de zorgkassen	85
Tabel 6-4	Aantal leden in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest op 31 december 2004.....	87
Tabel 6-5	Maandelijkse vergoedingen voor zorgbehoevende leden van de Vlaamse Zorgverzekering	88

Lijst van de figuren

Figuur I	Structuur van de bevolking op 1 januari 2005.....	6
Figuur II	Aandeel 80-plussers.....	9
Figuur III	Evolutie van de levensverwachting bij de geboorte in België.....	13
Figuur IV	Evolutie van het aantal IGO en GI	75
Figuur V	Projectie van het aandeel in de Vlaamse bevolking dat beroep doet op een tegemoetkoming in het kader van de Vlaamse Zorgverzekering.....	84

Lijst van de kaarten

Kaart 4-1	Gemiddelde logiesprijs	58
Kaart 4-2	Gemiddeld pensioen	59
Kaart 4-3	Betaalbaarheid	60
Kaart 4-4	Overzicht gemeenten Vlaams Gewest.....	61

Hoofdstuk 1: Methodologische aspecten

1.1 Probleemstelling

De vergrijzing is een bekend fenomeen geworden. Door de betere gezondheidszorgen worden de mensen alsmear ouder in onze maatschappij. Deze veroudering van de bevolking stelt ons voor vele vragen en uitdagingen. Niet alleen het aanbod van de seniorenvoorzieningen is belangrijk maar ook de betaalbaarheid van de zorg is een belangrijke bekommernis van de ouderen. In veel gevallen kan het pensioen gemiddeld gezien ontoereikend zijn om de residentiële zorg te betalen.

De centrale onderzoeksvraag kan hieruit worden afgeleid:

“Wat is de betaalbaarheid van een rustoord in relatie tot het pensioen?”

Om dit thema verder te onderzoeken zijn volgende deelvragen gesteld:

- Wat zijn de gevolgen van de vergrijzing?
- Wat is het huidige zorgaanbod?
- Wat zijn de dagprijzen in een rustoord?
- Is er verschil in dagprijs naargelang het juridisch statuut (OCMW, vzw, privé)?
- Zijn er sterke verschillen in dagprijs naargelang de provincie, arrondissement?
- Hoe is deze dagprijs te verklaren?
- Wat is de verhouding tussen het maandelijks pensioenbedrag en de maandelijks logiesprijs?
- Van welke andere financiële tegemoetkomingen kan een bejaarde genieten?
- Wat is de doelstelling van de zorgverzekering?

1.2 Onderzoeksopzet

Voor dit onderzoek vormt een literatuurstudie het uitgangspunt. Ook is er gebruik gemaakt van verschillende elektronische zoekmachines om relevante literatuur te vinden.

Om de betaalbaarheid van een rustoord te kunnen nagaan is het noodzakelijk om te beschikken over prijsgegevens van de rustoorden en gegevens omtrent de pensioenen.

De dagprijzen van de rustoorden werden geanalyseerd aan de hand van 'Het jaarboek van de ouderenvoorzieningen in Vlaanderen 2005'. Hiervoor werden de gegevens van de rustoorden van de vijf Vlaamse provincies verwerkt met het rekenkundig programma 'Excel' om uiteindelijk te komen tot een overzicht van het aantal RVT- en ROB-bedden, hun juridisch statuut en de gemiddelde dagprijs per regio (zie bijlage 1). Deze prijzen werden daarna vergeleken met de prijsgegevens van de rustoorden ter beschikking gesteld door het Ministerie van Economische Zaken.

Verder werd er gebruik gemaakt van statistische gegevens omtrent pensioenen die ter beschikking gesteld werden door de Rijksdienst voor Pensioenen.

In hoofdstuk 2 wordt de vergrijzing van de bevolking aangetoond en verklaard. De groep ouderen zal in de toekomst zeer sterk aangroeien en dit zal dus tot een toename in de vraag naar aangepast wonen leiden.

Een overzicht van het huidige zorgaanbod wordt gegeven in hoofdstuk 3. We bespreken hier de extramurale zorg, de transmurale- en de intramurale zorg.

In hoofdstuk 4 worden op basis van diverse cijfergegevens de dagprijzen van de rustoorden in Vlaanderen geanalyseerd. De dagprijzen worden vergeleken en voorgesteld in tabellen per provincie, per arrondissement en per statuut. De betaalbaarheid wordt nagegaan door middel van de verhouding maandprijs en pensioen. Verder wordt er ook een verklaring voor de gemiddelde dagprijs gezocht. Met behulp van het statistisch programma 'SPSS'

zal er onderzocht worden of bepaalde factoren een significante invloed op de dagprijs hebben.

Hoofdstuk 5 bespreekt de voornaamste bron van inkomsten van de senioren namelijk het pensioen. Ook de 'Inkomensgarantie voor ouderen' en het 'Zilverfonds' komen aan bod.

Het 6de hoofdstuk handelt over de bijkomende financiële tegemoetkomingen zoals de Zorgverzekering. Ook wordt nagegaan in welke mate het OCMW tussenkomst kan verlenen.

Een algemeen besluit wordt geformuleerd in hoofdstuk 7.

Hoofdstuk 2: De vergrijzing van de bevolking

2.1 Inleiding

Momenteel is 22,8 % van de Vlaamse bevolking 60- plusser. Volgens de voorspellingen zou hun aandeel zelfs toenemen tot 32,6 % in 2030.¹ Steeds meer spreekt men ook van de ‘verzilvering’² in de vergrijzing waarmee de aandacht gevestigd wordt op het groeiend aandeel van de 75-plussers in de groep van de 60-plussers. De grootste groep van onze senioren leeft alsmaar langer en gezonder en daar kunnen we alleen maar gelukkig om zijn. Maar toch kunnen we er niet omheen dat met het ouder worden ook de behoefte aan zorg toeneemt. De ‘witte druk’ (aandeel 80-plussers) is in Vlaanderen groter dan in de andere gewesten, wat onze aandacht moet trekken naar de kosten van de vergrijzing en de leefbaarheid van de huidige sociale zekerheid. De familiale zorgindex stijgt constant, wat zoveel betekent dat er naar verhouding meer zorgbehoevende ouderen (80-plussers) zullen staan tegenover minder potentieel zorgverlenende vijftigers (50-59-jarigen). In vergelijking met de overige gewesten van het land kent Vlaanderen naar verwachting de sterkste stijging. Anderzijds kampen we in de toekomst met een schrijnend tekort aan plaatsen in rusthuizen en serviceflats.

De veroudering van de bevolking zorgt ook voor vele vragen en uitdagingen vooral naar de pensioenen, de pensioenleeftijd en de betaalbaarheid van de zorg. Al deze vragen houden de ouderen misschien nog meer bezig. Ze vragen zich af hoe en waar ze kunnen gaan wonen, wie dan kan instaan voor de zorg en hoe die woon- en zorgomgeving bekostigd kan worden. Enkele uitgangsvragen zijn dan ook: welke woon- en zorgvormen voor ouderen zijn er en zijn deze betaalbaar. We moeten te weten komen wat de omvang is van de vraag. Hoeveel ouderen zijn er en zullen er bij komen? Van welke diensten kunnen ze gebruik maken en zijn al deze voorzieningen betaalbaar?

¹ Tribune, oktober 2005

² Verzilvering = ((80en+)/((60en+))*100

2.2 Demografische evolutie

Aan de hand van enkele demografische coëfficiënten kunnen we de ontwikkeling en de samenstelling van de bevolking in beeld brengen. In onderstaande tabel ziet men in absolute cijfers en in procent, het niet-actieve deel van de bevolking (0-19jaar en +60jaar) en het actieve deel (20-59jaar). Uit deze tabel blijkt dus dat in 2000 54,6 % tot het actieve deel van de bevolking behoort en 45,4 % tot het niet-actieve deel. Het aandeel van het actieve deel van de bevolking zal steeds afnemen. In 2030 zal het actieve deel slechts 48,5 % bedragen en het niet-actieve deel 51,5 %.

Tabel 2-1: Bevolkingsvooruitzichten 2000-2050 per leeftijdsgroep

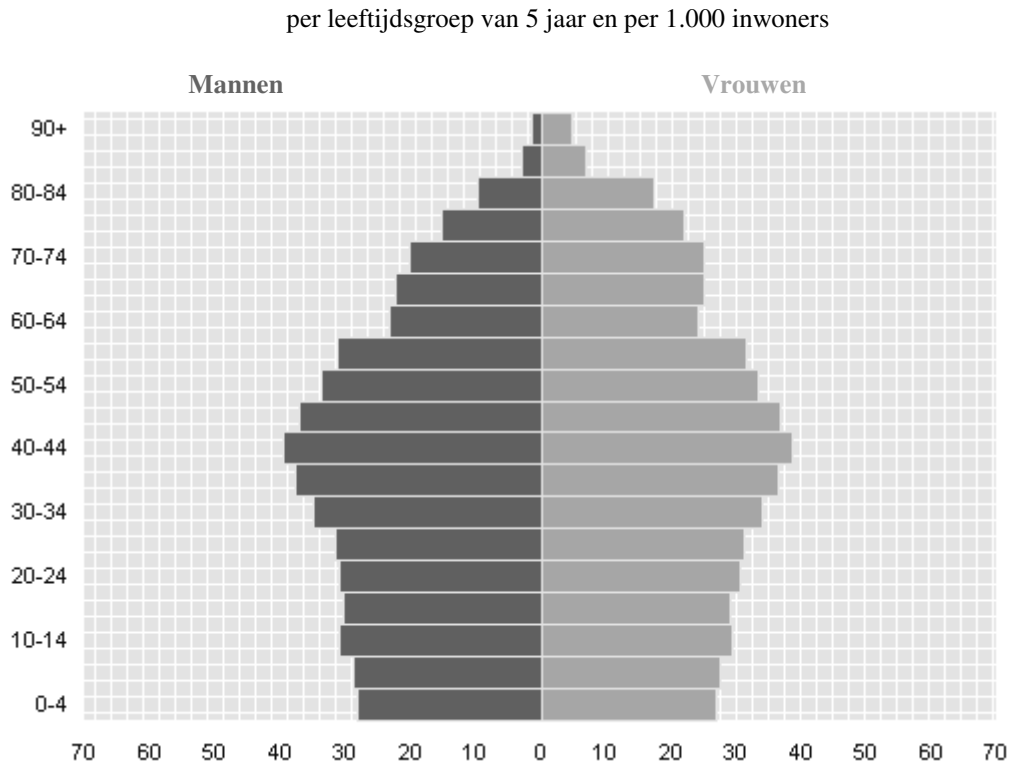
Absolute cijfers	2000	2010	2020	2030	2050
0-19 jaar	2.416.147	2.344.140	2.274.612	2.272.188	2.228.643
20-59 jaar	5.615.112	5.681.656	5.521.385	5.279.113	5.166.305
60-80 jaar	1.872.625	1.965.164	2.319.222	2.594.788	2.422.966
80 jaar en meer	376.786	538.730	608.609	748.199	1.134.667
In procent					
0-19 jaar	23,5	22,3	21,2	20,9	20,3
20-59 jaar	54,6	54,0	51,5	48,5	47,2
60-80 jaar	18,2	18,6	21,6	23,8	22,1
80 jaar en meer	3,7	5,1	5,7	6,8	10,4

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

De leeftijdspiramide (figuur I) op de volgende pagina stelt de bevolking voor per leeftijd. We kunnen hier enkele gebeurtenissen uit het verleden afleiden. De personen geboren na WO II vormen een bolle leeftijdsklasse. Deze werden geboren tijdens de zogenaamde 'babyboom'. We kunnen dan ook afleiden dat deze generatie vanaf 2010 geleidelijk aan op pensioen zal gaan, wat een gedeeltelijke oorzaak van de vergrijzing vormt. De piramide vertoont in de top een scheefheid. De oudere bevolking is immers in grote mate een vrouwelijke bevolking. Eenmaal voorbij de 80 jaar wordt het aandeel van de mannen zeer gering. In 2040 zouden er op 100 hoogbejaarden 77 vrouwen zijn.³

³ Dooghe, G., Demografisch profiel van de hoogbejaarden in België

Figuur I : Structuur van de bevolking op 1 januari 2005

Bron: FOD Economie, Demografie, 2005

Tabel 2-2: Veroudering van de bevolking

	2000	2010	2020	2030	2040	2050
België (alle leeftijdsgroepen samen)	10.280.670	10.529.690	10.723.828	10.894.288	10.964.632	10.952.581
60-69 jaar	1.028.529	1.130.593	1.362.588	1.413.963	1.266.854	1.279.454
70-79 jaar	844.096	834.571	956.634	1.180.825	1.250.582	1.143.512
80-89 jaar	317.228	468.771	492.567	612.679	787.614	864.736
90-99 jaar	58.591	68.073	113.555	131.264	189.597	261.600
100 jaar en meer	967	1.886	2.487	4.256	5.131	8.331

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

In tabel 2-2 zien we een duidelijke weergave van de vergrijzing van de bevolking. De ‘witte druk’, zoals weergegeven in de ratio van hoogbejaarden (80-plussers) zal gevoelig stijgen. Vanaf 2015 wordt Vlaanderen koploper in dit opzicht. Berekend op de totale bevolking

stijgt het aandeel hoogbejaarden in Vlaanderen van 4 % nu naar 11 % in 2050.⁴ Dit blijft wellicht niet zonder gevolgen voor de zorgsector. Opmerkelijk ook is de sterke stijging van het aantal 100-jarigen. In 2000 waren er 967 honderdjarigen, volgens de statistieken zou dit aantal tegen 2050 oplopen tot 8 331.

2.3 Limburg ten opzichte van Vlaanderen

De onderstaande tabellen geven voor zowel Limburg als de rest van Vlaanderen de evolutie en het aandeel in de totale bevolking weer van de verschillende leeftijdsgroepen. In het aanvangsjaar 2001 is 2,5 % van de Limburgse bevolking 80 jaar of ouder terwijl dat in de rest van Vlaanderen voor 3,8 % van de totale bevolking geldt. Over tien jaar zal dit aandeel gestegen zijn in Limburg tot 4,1 %, in Vlaanderen zal dit 5,3 % worden.

We zien dus een toename van de oudere leeftijdsgroepen over de periode 2001-2010 voor Limburg en de rest van Vlaanderen. Bij de oudste leeftijdsgroep loopt het verschil in relatieve toename tussen Limburg en de rest van Vlaanderen op tot 25 procentpunten. In onze provincie neemt het aantal 85-en-plussers in tien jaar tijd (2001 – 2010) met de helft toe; in de rest van Vlaanderen met een kwart.

Tabel 2-3: Kencijfers betreffende de evolutie van de oudere leeftijdsgroepen over de periode 2001-2010 in Limburg en de rest van Vlaanderen

LIMBURG				
	2001	2004	2007	2010
60-en-plussers	154.663	162.662	173.179	186.722
aandeel	19,5%	20,2%	21,3%	22,8%
index	100,0	105,2	112,0	120,7
80-en-plussers	20.026	24.283	29.115	33.687
aandeel	2,5%	3,0%	3,6%	4,1%
index	100,0	121,3	145,4	168,2
60-79-jarigen	134.637	138.379	144.064	153.035
aandeel	16,9%	17,2%	17,8%	18,7%
index	100,0	102,8	107,0	113,7

⁴ Pelfrene Edwin, Ontgroening en vergrijzing in Vlaanderen 1990-2050, oktober 2005

55-69-jarigen	121.974	127.856	135.708	144.668
aandeel	15,4%	15,9%	16,7%	17,7%
index	100,0	104,8	111,3	118,6
70-84-jarigen	65.227	74.292	80.255	85.464
aandeel	8,2%	9,2%	9,9%	10,4%
index	100,0	113,9	123,0	131,0
85-en-plussers	9.306	9.105	11.160	14.049
aandeel	1,2%	1,1%	1,4%	1,7%
index	100,0	97,8	119,9	151,0

REST VAN VLAANDEREN				
	2001	2004	2007	2010
60-en-plussers	1.172.044	1.193.375	1.247.739	1.307.814
aandeel	22,7%	23,0%	24,0%	25,1%
index	100,0	101,8	106,5	111,6
80-en-plussers	194.283	222.826	249.851	273.927
aandeel	3,8%	4,3%	4,8%	5,3%
index	100,0	114,7	128,6	141,0
60-79-jarigen	977.761	970.549	997.888	1.033.887
aandeel	18,9%	18,7%	19,2%	19,8%
index	100,0	99,3	102,1	105,7
55-69-jarigen	830.928	855.678	885.411	923.219
aandeel	16,1%	16,5%	17,0%	17,7%
index	100,0	103,0	106,6	111,1
70-84-jarigen	526.746	579.438	595.499	608.307
aandeel	10,2%	11,2%	11,5%	11,7%
index	100,0	110,0	113,1	115,5
85-en-plussers	97.416	87.727	103.646	122.727
aandeel	1,9%	1,7%	2,0%	2,4%
index	100,0	90,1	106,4	126,0

Bron: Masterplan Ouderenzorg Limburg 2001-2010

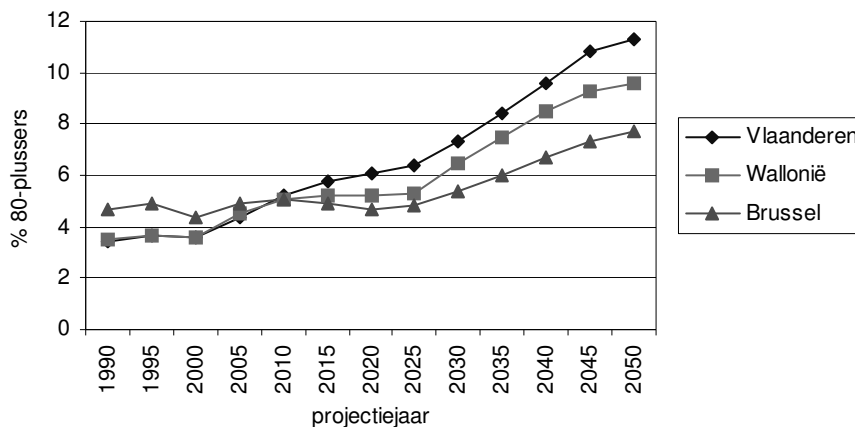
Tabel 2-4: Verouderingsprofiel van Limburg in vergelijking met het Vlaams Gewest (in %)

	2005		2050	
	Limburg	Vlaams Gewest	Limburg	Vlaams Gewest
Vergrijzing:				
60+/totale bevolking	20,8	23,0	35,3	34,3
80+/totale bevolking	3,4	4,4	11,4	11,3
Ontgroening ⁵	22,1	22,1	18,7	19,5
Afhankelijkheidsratio ⁶	75,1	82,4	117,4	116,5

Bron: Wonen en zorg in Limburg, Winters Sien, oktober 2004

De vergrijzingscoëfficiënt geeft de verhouding tussen de ouderen en de totale bevolking. We bekijken in bovenstaande tabel 2-4 het aandeel 60-plussers en het aandeel 80-plussers ten opzichte van de totale bevolking. Hier zien we dus ook dat de groep ouderen blijft aangroeien. Waar het aandeel personen van 60 jaar en ouder in Limburg momenteel nog 20,8 % bedraagt, zal dit in 2050 opgelopen zijn tot 35,3 %. Ook de groep hoogbejaarden (80+) zal in Limburg sterk toenemen: van 3,4 % in 2005 naar 11,4 % in 2050.

Figuur II : Aandeel 80-plussers

Bron: Pelfrene Edwin, Ontgroening en vergrijzing in Vlaanderen 1990-2050, oktober 2005

⁵ Ontgroening = $((0-19)/\text{totale bevolking}) * 100$

⁶ Afhankelijkheidsratio = $((0-19)+(60+)/(20-59)) * 100$

In 2005 was 4,4 % van de Vlaamse bevolking ouder dan 80 jaar. Tegen 2050 zal het aandeel van deze groep stijgen tot 11,3 % van de totale bevolking (NIS, Bevolkingsvooruitzichten).

De ontgroeningscoëfficiënt geeft de verhouding van de jongeren (-20 jaar) ten opzichte van de totale bevolking. Met ontgroening wordt bedoeld dat het aandeel kinderen en jongeren op de totale bevolking afneemt. In 2005 is de coëfficiënt voor Limburg nog dezelfde als voor Vlaanderen. De ontgroening manifesteert zich in 2050 evenwel sterker in Limburg dan in het Vlaamse Gewest.⁷

De afhankelijkheidsratio meet de verhouding tussen het aantal jongeren (-20 jaar) en de ouderen (+60 jaar) enerzijds en het aantal personen op actieve leeftijd (20-59 jaar) anderzijds. Deze ratio geeft de verhouding van de beroepsactieve bevolking ten opzichte van de niet-actieve personen. In Limburg zijn er 75 personen op niet-actieve leeftijd tegenover 100 personen op actieve leeftijd. In 2050 zouden er in Limburg 117 niet-actieve personen staan tegenover 100 actieve personen.

2.4 Verklaring van de evolutie

2.4.1 Geboorte en vruchtbaarheid

Het algemeen vruchtbaarheidscijfer (AVC) geeft de vruchtbaarheid van een bevolking weer en dus niet de nataliteit van een bevolking. Het AVC geeft een idee van het gemiddeld aantal kinderen per vrouw in vruchtbare leeftijd of van de intensiteit van de vruchtbaarheid.

De vruchtbaarheidsgraad in België (zie verder in tabel 2-6) zou terug iets stijgen van 1,61 in 2000 tot 1,75 in 2050, omdat de vrouwen een deel van de uitgestelde geboorten op oudere leeftijd zouden inhalen.

⁷ Winters, S., Wonen en zorg voor ouderen in Limburg, oktober 2004:9

Wat het gezinsbeleid betreft kan men door het selectief verhogen van de kinderbijslagen, de noodzakelijke inhaalbeweging maken die in de vruchtbaarheidsgraad wordt nagestreefd om de bevolkingspiramide terug in goede vorm te krijgen.

De belangrijkste reden voor de afnemende bevolkingsgroei is het dalend natuurlijk saldo (het verschil tussen het geboorte- en sterftcijfer). Vermits het sterftcijfer nagenoeg constant blijft wordt de daling van de natuurlijke aangroei haast uitsluitend door de daling van het geboortecijfer bepaald.

Tabel 2-5: Evolutie van de geboorte in het Vlaams Gewest en België

Aantal geboorten, per gewest en per geslacht (1980-2004)							
	1980	1990	2000	2001	2002	2003	2004
België	124.794	123.554	114.883	114.172	111.225	112.149	115.618
Jongens	63.917	63.304	58.790	58.243	57.044	57.339	59.429
Meisjes	60.877	60.250	56.093	55.929	54.181	54.810	56.189
Vlaams Gewest	72.491	69.492	61.877	60.645	59.725	59.964	62.374
Jongens	37.248	35.601	31.572	31.013	30.683	30.740	32.061
Meisjes	35.243	33.891	30.305	29.632	29.042	29.224	30.313

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

Een oorzaak voor deze lage geboortecijfers is het feit dat het aantal vrouwen, die in de leeftijdscategorie zijn waarin ze kinderen kunnen en willen krijgen laag is. Deze daling kan verklaard worden door de verandering van de rol en de status van de vrouw in het gezin of beroepsmatig leven. De participatie van de vrouw op de arbeidsmarkt is immers sterk toegenomen. Er werken echter nog steeds meer mannen dan vrouwen buitenshuis, maar het verschil neemt jaar na jaar af. Aangezien men ook veel tijd investeert in andere bezigheden worden vrouwen verplicht hun kinderwens aan te passen. Tevens is het vruchtbaarheidsgedrag meer rationeel gepland dan vroeger.

2.4.2 Stijgende levensverwachting

Het grootste deel van de ouderen is in goede gezondheid.⁸ Dit kan toegewezen worden aan het beter onderzoek naar de oorzaken van bepaalde ziekten zoals kanker. De grotere investering van middelen in opsporingsprogramma's om bepaalde ziekten beter te kunnen bestuderen kan zeker aangehaald worden om de daling van het sterftecijfer te verantwoorden. De kindersterftegraad maakt eveneens een dalende evolutie mee. Door de ingrijpende verbeterde medische zorg en door de betere levensomstandigheden stijgt de levensverwachting beduidend.

Tabel 2-6: Hypothesen over de bevolkingsvooruitzichten, voor België (1950 - 2050).

	1950	2.000	2.003	2.010	2.020	2.030	2.040	2.050
Vruchtbaarheidsgraad	2,34	1,61		1,66		1,70		1,75
Levensverwachting bij de geboorte	64,65	78,34	78,82	80,32	82,08	83,69	85,11	86,38
Mannen	62,04	75,06	75,85	77,23	79,18	80,96	82,50	83,90
Vrouwen	67,26	81,53	81,69	83,35	84,95	86,43	87,73	88,88
Migratiesaldo ⁹	-10.362	18.445		16.893		17.358		17.302

Bron: Federaal Planbureau

Uit tabel 2-6 blijkt dat de levensverwachting zal blijven stijgen maar in een minder sterk tempo dan tijdens de voorbije decennia. Met een winst van respectievelijk 8,84 en 7,35 jaar over de periode 2000 - 2050, zouden mannen gemiddeld 83,90 jaar worden, rekening houdend met de verwachte sterftecijfers van 2050, terwijl vrouwen gemiddeld 88,88 jaar zouden worden. Door de overeenkomstige waarden van 1950 weer te geven, toont tabel 2-6 aan dat de levensverwachting een grote vooruitgang heeft gekend. In één eeuw, van 1950 tot 2050, zou de gemiddelde levensduur van mannen en vrouwen met 22 jaar toenemen.

⁸ Winters, S., Wonen en zorg voor ouderen in Limburg, oktober 2004:12

⁹ Migratiesaldo = (saldo van in- en uitwijkingen/middenpopulatie)*1000

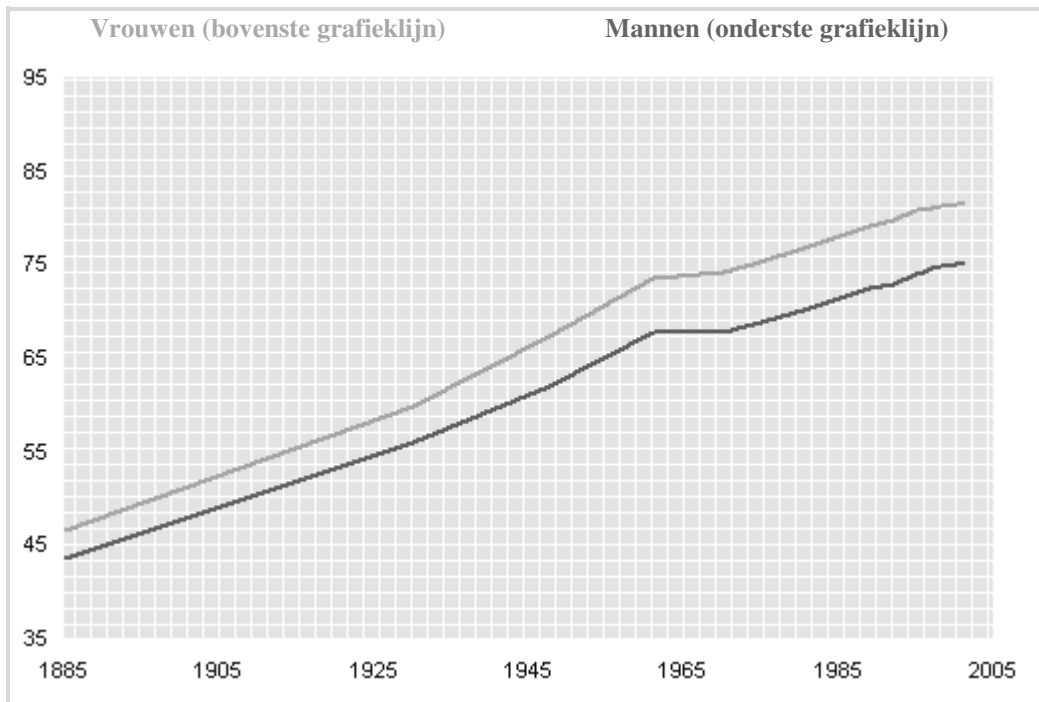
Inwijkingen=interne + externe inwijkingen

Uitwijkingen=interne uitwijkingen + externe uitwijkingen

Middenpopulatie=gemiddelde bevolking=1/2(bevolking op 1 januari van jaar (x)+bevolking 1 januari van jaar (x+1))

Deze cijfers zijn gebaseerd op de sterftetafels en werden berekend door de Dienst bevolkingsstatistiek van de Algemene Directie Statistiek. De sterftetafels worden opgesteld op basis van demografische gegevens uit het Rijksregister van de natuurlijke personen, per geslacht, voor het Rijk en voor de gewesten. De sterftetafels geven, in functie van de leeftijd, de sterftekans, de overlevingskans, het aantal overlevenden, het aantal overlijdens en tenslotte de levensverwachting. Deze laatste drie karakteristieken maken het mogelijk de evolutie te bepalen van een fictieve bevolking blootgesteld aan de sterftekansen.

Figuur III : Evolutie van de levensverwachting bij de geboorte in België (1885-2004)

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek, Bevolkingsstatistiek

2.4.3 Migratie

De migratie heeft een belangrijk effect op de leeftijdsstructuur van een bevolking en op haar natuurlijke aangroei. Namelijk, immigranten zijn hoofdzakelijk jonge mannen en vrouwen met een vreemde nationaliteit, wat een directe weerslag heeft op de beroepsbevolking. Bovendien is de vruchtbaarheid van immigrerende vrouwen vaak hoog, wat een directe invloed kan hebben op het geboortecijfer. De onzekerheid over het toekomstig niveau van zowel immigratie als emigratie is echter groot.

De hypothesen over de internationale migraties houden rekening met een blijvende immigratiedruk uit de landen van Zuid- en Oost-Europa. Het migratiesaldo zou tijdens de projectieperiode op een hoog en nagenoeg constant niveau blijven en schommelen tussen 18 445 in 2000 en 17 300 in 2050.¹⁰

2.5 Vooruitzichten

Tussen 2010 en 2030 gaat België een belangrijke vergrijzing van de bevolking tegemoet. Dit fenomeen is te wijten aan het samengaan van drie factoren: de babyboom van na de tweede wereldoorlog, een laag vruchtbaarheidscijfer en vooral een belangrijke verhoging van de levensverwachting. Deze demografische schok zorgt ervoor dat een groot aantal personen de pensioenleeftijd bereikt en daarna, meer dan vroeger het geval was, nog verscheidene jaren leeft, terwijl het aantal personen op beroepsleeftijd afneemt.

Tabel 2-7: Ontwikkeling van de bevolking

	2003	2010	2020	2030	2030-2003	2030-2003 (%)
0-19	2.406,70	2.351,70	2.275,10	2.272,60	-134,1	-5,6
20-59	5.700,50	5.682,20	5.534,40	5.287,90	-412,6	-7,2
60+	2.260,80	2.485,90	2.904,40	3.327,10	1.066,30	47,2
Totaal	10.368,00	10.519,80	10.713,90	10.887,60	519,7	5

¹⁰ Federaal Planbureau

Aandeel in de totale bevolking in %						
0-19	23,2	22,4	21,2	20,9	-2,3	-10,1
20-59	55	54	51,7	48,6	-6,4	-11,7
60+	21,8	23,6	27,1	30,6	8,8	40,1
Afhankelijkheidsratio						
0-19	42,2	41,4	41,1	43	0,8	1,8
60+	39,7	43,7	52,5	62,9	23,3	58,6
Totaal	81,9	85,1	93,6	105,9	24	29

Bron: Studiecommissie voor de vergrijzing, jaarverslag, april 2004

Tengevolge van deze evolutie zal de afhankelijkheidsratio een drastische stijging kennen (tabel 2-7), wat vragen oproept bij de financiële houdbaarheid van het huidige pensioenstelsel. De verouderde bevolking zal niet enkel een impact hebben op de financiën van de overheid, maar ook een impact op alle onderdelen van de economie. De Studiecommissie voor de Vergrijzing (SCvV) heeft als opdracht om, met de steun van het Federaal Planbureau, de budgettaire kostprijs te ramen van de demografische vergrijzing.

Deze raming gebeurt op basis van de toename van de sociale uitgaven tussen twee data en wordt uitgedrukt in een percentage van het Bruto Binnenlands Product (bbp).¹¹ De verwachte groei van het absolute aantal bejaarden (voornamelijk hoogbejaarden) vormt een zware bedreiging voor de uitgaven in de gezondheidszorg zoals blijkt uit tabel 2-8. De Belgische overheid is zich bewust van de aanzienlijke druk die de veranderingen binnen de leeftijdsstructuur van de bevolking gedurende een lange periode op de openbare budgetten zal uitoefenen.

In België wonen volgens RIZIV- gegevens nu al ongeveer 120 000 mensen in een rusthuis. Het aantal zorgbehoevende hoogbejaarden zal eveneens toenemen. De gevolgen van de vergrijzing zullen op diverse manieren moeten worden aangepakt. Ook binnen de vergrijzing vindt een verdere vergrijzing plaats: dit wil zeggen dat niet alleen de aantallen maar ook het aandeel van de oudste leeftijdsklasse in de totaliteit van de ouderenpopulatie toeneemt. Gerelateerd naar de ouderenzorgproblematiek is dit van cruciaal belang.

¹¹ CM, De vergrijzing, een collectieve uitdaging, 2005:34

Tabel 2-8: Budgettaire kostprijs van de vergrijzing in % van het bbp tussen 2003 en 2030

	2003	2005	2010	2020	2030
Totale uitgaven	50,9	49,4	47,9	47,8	49,1
Uitgaven sociale zekerheid	23,4	23,2	23,1	24,6	26,7
Pensioenen	9,2	9,0	8,8	10,1	12,0
Gezondheidszorgen	6,9	7,2	7,8	8,6	9,3
Andere uitgaven voor sociale zekerheid	7,3	7,0	6,5	5,8	5,4

Bron: Studiecommissie voor de vergrijzing, jaarverslag, april 2004

Tabel 2-8 geeft de verschillende componenten van de budgettaire kost van de vergrijzing op lange termijn (periode 2003 - 2030), volgens het scenario van de SCvV,¹² dat op zijn beurt gebaseerd is op de 'Economische Vooruitzichten 2004-2009' van oktober 2004. De pensioenuitgaven dalen met 0,4 % van het bbp tussen 2003 en 2010. Twee verklarende elementen kunnen aangehaald worden. Enerzijds is er een demografisch effect: de weinig talrijke generatie geboren tijdens de tweede wereldoorlog, treedt op dit moment toe tot het pensioen. Anderzijds spelen de gevolgen van de pensioenhervorming van 1996. De geleidelijke verhoging van de pensioenleeftijd van de vrouw (van 60 tot 65 jaar in 2009), gekoppeld aan de invoering van de loopbaanvoorwaarde (35 kalenderjaren vanaf 2005) om vervroegd op pensioen te kunnen gaan, vertaalt zich in uitstel van de pensionering bij vrouwen.

Parallel met die daling van de uitgaven, is er een aanzienlijke stijging van de gezondheidszorguitgaven tussen 2003 en 2010: +0,9 % van het bbp.¹³

¹² Studiecommissie voor de vergrijzing

¹³ Studiecommissie voor de vergrijzing, Jaarlijks verslag, mei 2005

Hoofdstuk 3: Zorgaanbod

3.1 Inleiding

De demografische evolutie laat ons een vergrijzingsbeweging zien. Wie zorgt er, nu en in de toekomst, voor de toenemende groep van ouderen die wegens verminderd zelfzorgvermogen behoefte hebben aan hulp- en dienstverlening? In dit hoofdstuk wordt samengevat hoe het zorgaanbod in Vlaanderen is samengesteld en in welke mate het is uitgebouwd. Er zal een overzicht gegeven worden van de extramurale, transmurale en intramurale zorgvoorzieningen.

Het ouderenzorgbeleid is evenwel voortdurend in beweging. Het huidig beleid is nog gebaseerd op de basiswetgeving op de ouderenvoorzieningen in Vlaanderen via het Decreet van 5 maart 1985. Het gaat om een kaderwet die de erkenning en de subsidiëring regelt van voorzieningen voor bejaarden binnen de Vlaamse gemeenschap. Elk rusthuis is door dit decreet onderworpen aan de erkenning door de Vlaamse regering.

De bestaande decreten inzake voorzieningen voor ouderen (bejaardenwoningen, serviceflats en rustoorden) werden gecoördineerd in een Besluit van de Vlaamse regering van 18 december 1991 (zie bijlage 3). Deze omschrijft bejaarden als personen die de leeftijd hebben van 60 jaar of ouder. Op deze algemene leeftijdsvoorwaarden kan door het rusthuis wel een afwijking worden aangevraagd.

Een belangrijke regelgeving is het thuiszorgdecreet van 14 juli 1998 betreffende de erkenning en de subsidiëring van verenigingen en welzijnsvoorzieningen in de thuiszorg.¹⁴ Hierdoor kan de Vlaamse overheid tegemoet komen aan de vastgestelde nood en toenemende vraag naar voorzieningen in de thuiszorg. Dit decreet maakt nieuwe voorzieningen mogelijk en bouwt daarbinnen steeds verder op een aantal geëxpliciteerde

¹⁴ Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Welzijn

basisprincipes die zich in de eerste plaats richten op de zelfzorg van de hulpvrager en van zijn omgeving, zodat men steeds de minst ingrijpende thuiszorg zal verlenen.

3.2 De extramurale zorg

3.2.1 De thuiszorg

De zorgverlening aan senioren moet geconcentreerd zijn en blijven op de thuiszorg. Thuiszorg is een hulp- en dienstverlening die er specifiek op gericht is de gebruiker te handhaven in zijn natuurlijke thuismilieu.¹⁵ Het is een basisvereiste en het fundament van alle ander voorzieningen. Thuiszorg omvat een breed gamma van uiteenlopende vormen van hulp- en dienstverlening met een preventief, curatief, verzorgend, begeleidend, ondersteunend en/of palliatief karakter, dat verleend wordt door diverse, al dan niet professionele, hulpverleners.

Vermits de overgrote meerderheid van de ouderen nog in hun eigen vertrouwde omgeving wil blijven wonen, dient alles wat kan in het werk gesteld te worden om deze wens ook in de toekomst veilig te stellen. Door de verschillende aspecten van dienstverlening in de thuissituatie en de thuiszorg meer middelen te bieden, kan deze in samenwerking met de transmurale voorzieningen nog meer bijdragen om licht tot matig zorgbehoevenden op te vangen in de thuissituatie.

3.2.2 Zelfzorg

De meest voor de hand liggende zorg is zelfzorg. Het gaat om het uitvoeren van activiteiten ten behoeve van zichzelf. Zelfzorg spruit voort uit de behoefte van ieder tot zelfstandigheid. Uiteraard hangt de mate waarin zelfzorg bij ouderen behouden kan blijven, af van de verhouding tussen draagkracht en draaglast. Naarmate de draagkracht afneemt en de draaglast als gevolg van ziekte, functionele beperkingen of invaliditeit toeneemt, dient zelfzorg ondersteund te worden door hulp vanuit de directe omgeving.

¹⁵ Decreet van 14 juli 1998 houdende de erkenning en de subsidiëring van verenigingen en welzijnsvoorzieningen in de thuiszorg, Art. 2., 1°.

Zowel de OCMW's, ander publiekrechtelijke verenigingen als verenigingen zonder winstoogmerk kunnen erkenning krijgen van de bevoegde gemeenschapsminister voor het verlenen van gezins- en bejaardenhulp; de hulp wordt verstrekt op verzoek van en in verhouding tot de werkelijk behoeften van de hulpvrager.¹⁶ De behoeften worden beoordeeld op basis van een sociaal onderzoek.¹⁷

3.2.3 Mantelzorg

De Nationale Raad voor de Volksgezondheid (NRV) heeft mantelzorg als volgt gedefinieerd: “Zorg die niet in het kader van een hulpverlenend beroep wordt gegeven aan een hulpbehoevende door één of meer leden van diens directe omgeving, waarbij de zorgverlening voortvloeit uit de sociale relatie”. Het gaat dus om zorg verleend door de partner, familieleden, de kinderen, vrienden of bureu. Kenmerkend voor mantelzorg is dat zorgverleners en zorgontvangers voor elkaar geen onbekenden zijn. Naar schatting is 1 op de 8 gezinnen op één of andere manier in thuiszorg betrokken.

Ze wassen en kleden een zieke, doen het huishouden of doen boodschappen wanneer iemand niet meer zo mobiel is, zorgen dag in dag uit voor hun kind met een handicap, of nemen een ouder familielid in huis wanneer die persoon niet meer zelfstandig kan functioneren. In Vlaanderen gaat het om minstens 280 000 mensen, mantelzorgers.¹⁸ Een mantelzorger is ‘elke natuurlijke persoon die op een niet-professionele basis, noch in een georganiseerd verband, hulp en bijstand biedt aan een gebruiker’.¹⁹ Vele mantelzorgers combineren mantelzorg met een eigen gezin en/of beroepsarbeid. Dat is niet altijd haalbaar. Buitenhuis werken wordt soms beschouwd als een moment van verademing en afleiding, maar soms ook als een extra belasting van de geestelijke en fysieke gezondheid. Sommige mantelzorgers onderbreken tijdelijk hun werk, of zeggen zelfs hun werk op, omdat zij, bijvoorbeeld door de lange wachtlijsten in de sector voor personen met een

¹⁶ Heeren, J. en Thewys, T. , Seniorenvoorzieningen voor en na 2000 :24

¹⁷ Art. 2 § 1 van het Besluit van 24 juli 1997

¹⁸ CD&V, Gezinsplan

¹⁹ Decreet van 14 juli 1998 houdende de erkenning en de subsidiëring van verenigingen en welzijnsvoorzieningen in de thuiszorg, Art 2., 5°.

handicap, niet anders kunnen. Velen die gedurende een bepaalde periode mantelzorg verlenen, ondervinden moeilijkheden om terug te keren naar de arbeidsmarkt. Mantelzorgers zijn er niet om tekorten aan professionele hulp- en dienstverlening te compenseren, maar zijn nodig om de draagkracht van het thuismilieu te versterken en menselijker te maken. Zorgbehoevende mensen kunnen zich vaak enkel handhaven in hun thuismilieu als het aanbod van thuiszorgvoorzieningen (bijvoorbeeld de diensten voor gezinszorg of oppasdiensten) en semi-residentiële voorzieningen (dagverzorgingscentra en centra voor kortverblijf) toereikend is. Dat is vandaag niet altijd het geval. Ook in de thuiszorg zijn er wachtlijsten. De Vlaamse mantelzorgpremie is een stimulans naar de vrijwilliger (mantelzorger). Dit systeem is vooral een vorm van erkenning voor de mantelzorger.

3.2.4 Gezinszorg

Een dienst voor gezinszorg is een voorziening die als opdracht heeft:

- Huishoudelijke hulp en persoonsverzorging
- Schoonmaakhulp
- Psychosociale en pedagogische ondersteuning en begeleiding, die met deze persoonsverzorging en huishoudelijke hulp verband houden.

Op het gebruik van gezinszorg staat geen leeftijdsgrens. Gezinszorg wordt alleen geboden in het natuurlijke thuismilieu van de gebruiker en als uit een sociaal onderzoek blijkt dat de draagkracht van de gebruiker of zijn omgeving, hetzij wegens geestelijke of lichamelijke ongeschiktheid, hetzij wegens bijzondere sociale omstandigheden, niet voldoende is om de lasten op het gebied van persoonsverzorging en huishoudelijke taken te dragen. Een groot deel van de uren gezinszorg wordt verleend aan ouderen om zo hun zelfredzaamheid te bevorderen en een opvang in een rusthuis uit te stellen. 85 % van de in Limburg gepresteerde gezinszorg vindt plaats bij 65-plussers. De gezinszorg kan zowel een preventief als een herstellend, verzorgend of palliatief karakter hebben. Ze kan ondersteunend, aanvullend of vervangend zijn. Erkende diensten voor gezinszorg

ontvangen subsidies voor de gepresteerde uren en de uren bijscholing van hun verzorgend personeel. Verder wordt het begeleidend personeel gesubsidieerd, en bij grote diensten ook het leidinggevend personeel. De diensten ontvangen eveneens een toelage voor hun administratie- en coördinatiekosten.

Tabel 3-1: Totaal gepresteerde uren gezinszorg voor 2004 in Vlaanderen

Aantal gepresteerde uren (private+openbare diensten) gezinszorg in 2004		Realisatie 2004 / Programmatie 2004 in %	Realisatie 2004 / Programmatie 2005 in %
1		2	3
Antwerpen	3.657.352	81,05	78,8
Oost-Vlaanderen	3.269.742	87,07	84,76
West-Vlaanderen	3.277.953	101,37	98,77
Vlaams-Brabant	1.948.745	70,77	68,77
Limburg	1.693.005	92,21	89,04

Bron: Gegevens van website: www.wvc.vlaanderen.be

In kolom 2 en staat de verhouding tussen wat in 2004 werd gepresteerd t.o.v. het programmacijfer voor 2004.

=100 wil zeggen dat in 2004 de programmatie 2004 werd bereikt.

<100 wil zeggen dat men in 2004 nog onder het programmacijfer van 2004 presteerde.

>100 wil zeggen dat men in 2004 boven het programmacijfer van 2004 presteerde.

In kolom 3 staat de verhouding tussen wat in 2004 werd gepresteerd t.o.v. het programmacijfer voor 2005.

= 100 wil zeggen dat in 2004 de programmatie 2005 werd bereikt.

<100 wil zeggen dat men in 2004 nog onder het programmacijfer van 2005 presteerde.

>100 wil zeggen dat men in 2004 boven het programmacijfer van 2005 presteerde.

In samenwerking met de diensten voor gezinszorg wordt er ook 'poetshulp' aangeboden. Voor de bijdrage die aan de gebruiker wordt gevraagd, hanteert men een inkomensschaal. Nog een dienstverlening voor ouderen is 'de dienst voor oppashulp'. Deze hulpverlening krijgt in het woon- en zorgdecreet de benaming 'dienst voor assistentie'. Het doel hiervan

is toezicht te houden bij een bejaarde bij afwezigheid van familie. In Limburg zijn de erkende diensten van Netwerk Thuiszorg, Thuishulp en Zorgende Handen actief. Naast deze erkende diensten zijn in Limburg ook vrijwilligersorganisaties. Ook zij leveren vele uren oppas bij zorgbehoevende ouderen.

3.3 De transmurale zorg

3.3.1 Huidige situatie

De beleidsontwikkelingen houden nu steeds meer rekening met de voorkeur van de oudere om zo lang mogelijk thuis te kunnen blijven. Deze evolutie heeft onder andere als gevolg dat er nieuwe zorgvormen ontstaan zijn en dat de grenzen tussen de residentiële zorg en de thuiszorg geleidelijk vervagen. Er ontstaan nieuwe initiatieven, tussenvoorzieningen of transmurale voorzieningen zoals dagverzorging en kortverblijf, die een oplossing proberen te bieden voor de ondersteuning van de mantelzorg.

3.3.2 Dagverzorgingscentra

Dagverzorgingscentra vallen, net als de diensten voor gezinszorg en de dienstencentra, onder het thuiszorgdecreet.²⁰

Er zijn dagverzorgingscentra voor 'personen met een handicap' en voor 'ouderen'. In deze centra is er mogelijkheid tot dagopvang gedurende een volledige werkweek. Er is een aanbod van medische verzorging, animatie en creatieve ontspanning.

²⁰ Een dagverzorgingscentrum heeft als opdracht: in daartoe bestemde lokalen, zonder overnachting, de dagverzorging, alsmede geheel of gedeeltelijk de gezinsverzorging en huishoudelijke verzorging aanbieden. (Bron: Welzijnszakboekje 2000-2001, wetgeving en toelichting)

3.3.3 Centra voor kortverblijf

Wanneer iemand thuis tijdelijk niet zelfstandig kan functioneren of wanneer bijvoorbeeld één van beide partners of verzorgers tijdelijk afwezig zijn, kan het wenselijk zijn voor korte tijd naar een rusthuis te gaan. Als de situatie weer normaal is, gaat men opnieuw naar huis. Zo'n kortverblijf kan eveneens tijdens het weekend en gedurende de vakantie, als de zorgdragende familieleden even een rustpauze willen nemen in de zo moeilijke constante begeleiding. Het kortverblijf brengt die adempauze die de mantelzorgers nodig hebben om de thuiszorg haalbaar te maken en vol te houden. Weten dat men steeds voor kortopvang terecht kan, is een grote geruststelling. Het kortverblijf zal elke hapering in de continue zorg opvangen. Kortverblijf wordt op diverse plaatsen op lokaal initiatief georganiseerd. Bepaalde verzekeringsinstellingen steunen het kortverblijf, vanuit hun mogelijkheden van de aanvullende verzekering. De kosten zijn meestal dezelfde als voor een opname in een rusthuis of RVT.

Tabel 3-2: Verblijfseenheden in kortverblijf op 1 januari 2004

	Erkend	Erkend met opschorting	Totaal	Programma 2004	Erkend/ programma
Antwerpen	137	288	425	659	20,8%
Vlaams Brabant	48	216	264	402	11,9%
Oost-Vlaanderen	129	324	453	559	23,1%
West-Vlaanderen	147	235	382	479	30,7%
LIMBURG	22	121	143	279	7,9%
Totaal	483	1.184	1.667	2.378	20,3%

Bron: Ministerie Vlaamse Gemeenschap,

Verwerking: Provincie Limburg, 2de Directie Welzijn, Studiecel

3.3.4 De dienstencentra

De dienstencentra hebben als doel de thuiszorg in zeer ruime mate te ondersteunen. De dienstencentra bevorderen en ondersteunen het zelfstandig wonen van senioren, om hen te helpen zo lang mogelijk hun zelfstandigheid en hun integratie in de gemeenschap te behouden.²¹ Daarvoor organiseren zij activiteiten, mogelijkheden tot contacten tussen senioren, bieden zij informatie en dienstverlening aan. Op lokaal vlak kan men via de dienstencentra burgers die een verhoogd risico lopen op inactiviteit, sociaal isolement en vereenzaming via zinvolle bezigheden, informatie en advies ondersteunen in hun zelfhandhaving. Een lokaal dienstencentrum maakt ook deel uit van een wijk, buurt of gemeente. Lokale dienstencentra zijn laagdrempelig, integraal, vertrouwd met de omgeving en ze onderhouden nauwe contacten met de andere voorzieningen. Zij moeten ook een voorafgaandelijk positief advies vanwege lokale overheden kunnen voorleggen om een erkenning te krijgen.

3.4 Intramurale zorg

3.4.1 De serviceflats

De serviceflats werden ingevoerd in de regelgeving van 1985. De programmatiernorm is vastgelegd op twee wooneenheden per 100 bejaarden²², waarbij een bejaarde gedefinieerd wordt als een persoon van 60 jaar of ouder.

Serviceflats worden omschreven als: “één of meer gebouwen die functioneel een geheel vormen en die bestaan uit individuele wooneenheden waar bejaarden zelfstandig wonen en uit gemeenschappelijke voorzieningen voor dienstverlening waarop zij facultatief een beroep kunnen doen.”²³ De serviceverlening is bedoeld voor ouderen, alleenstaanden of koppels die nog vrij zelfstandig kunnen functioneren, maar toch niet verkiezen om in het eigen milieu te blijven wonen omdat dit niet meer aangepast is of omdat ze zich er onveilig

²¹ Besluit van de Vlaamse Regering van 18 december 1991, art.2, 4°.

²² Winters, S., Wonen en zorg voor ouderen in Limburg, oktober 2004:29

²³ Besluit van de Vlaamse Regering van 18 december 1991, art.2, 5°.

voelen. Het serviceflatgebouw biedt een beschermde woonomgeving. Er is bijvoorbeeld een oproepsysteem aanwezig waarmee men zowel overdag als 's nachts iemand voor hulp kan oproepen. De serviceflat biedt ook aangepaste huisvesting aan. De flats zijn afgestemd op de behoeften van de ouderen. Toch zal men kunnen vaststellen dat er flats zijn die eerder als een studio opgevat zijn, terwijl andere eerder ruime appartementen zijn. Het spreekt voor zich dat dat ook voor de kostprijs een rol speelt. De service is facultatief, dat wil zeggen dat de bewoner de vrije keuze heeft om er gebruik van te maken. Er zijn echter niet overal evenveel keuzemogelijkheden. Men kan bijvoorbeeld kiezen om zijn maaltijden op de flat klaar te maken of een beroep te doen op de maaltijdservice van de serviceflat. De dienstverlening is dezelfde als deze die thuis kan bekomen worden: maaltijden, gezins- en bejaardenhulp, poetshulp, thuisverpleging en dergelijke. Veel serviceflatgebouwen zijn gelegen in de nabijheid van of werken samen met een rusthuis. Als iemand te zorgbehoevend wordt, kan hij naar dat rusthuis gaan. Uiteraard blijft de keuzevrijheid behouden.

Tabel 3-3: Wooneenheden in serviceflatgebouwen op 1 januari 2004

	Erkend	In onderzoek of gepland ²⁴	Totaal	Programma 2004	Erkend/ programma
Antwerpen	3.229	1.617	4.846	8.114	39,8%
Vlaams Brabant	1.460	963	2.423	4.987	29,3%
Oost-Vlaanderen	2.944	1.523	4.467	6.765	43,5%
West-Vlaanderen	2.636	1.186	3.822	5.898	44,7%
LIMBURG	906	351	1.257	3.639	24,9%
Totaal	11.175	5.640	16.815	29.403	38,0%

Bron: Ministerie Vlaamse Gemeenschap.

Verwerking: Provincie Limburg, 2de Directie Welzijn, Studiecel

In tabel 3-3 zien we dat de invulling van het programma voor de serviceflats van alle provincies het laagst is in Limburg (24,9 %). Deze invulling is het grootst in Oost- en West-Vlaanderen. Antwerpen en Oost-Vlaanderen hebben het grootste aanbod van wooneenheden in serviceflats.

²⁴ De geplande eenheden kregen een voorafgaande vergunning. Eenheden die in onderzoek zijn, kregen nog geen vergunning

Tabel 3-4: Aantal erkende wooneenheden in serviceflats in 2004 en de toekomstige noden tot 2040 in Limburg en het Vlaams Gewest

	Erkend		Geprogrammeerd		
	2004	2010	2020	2030	2040
Limburg	906	4.279	5.291	5.730	5.894
Vlaams Gewest	11.175	32.477	38.304	41.200	41.705

Bron: Wonen en zorg voor ouderen in Limburg, Winters S. Op basis van gegevens van de Vlaamse Gemeenschap en van de Bevolkingsvooruitzichten 2000-2050 van het NIS

In tabel 3-4 is nog eens duidelijk dat er zowel in Limburg als globaal in het Vlaamse Gewest nog heel wat behoefte is aan bijkomende serviceflats. Door de verouderende bevolking zal bij gelijkblijvende programmatienormen het geprogrammeerde aantal in de toekomst zeer sterk toenemen. Voor Limburg is er tegen 2040 meer dan een verzesvoudiging van het huidige aantal serviceflats vereist.

3.4.2 De rustoorden

Het rusthuis wordt omschreven als: “één of meer gebouwen die functioneel een inrichting voor collectief verblijf vormen waar aan bejaarden die er op duurzame wijze verblijven, huisvesting wordt gegeven alsmede geheel of gedeeltelijk, de gebruikelijke gezins- en huishoudelijke verzorging.”²⁵

3.4.2.1 Omschrijving en doelgroep

De rusthuizen zijn zonder twijfel de belangrijkste residentiële opvangvorm voor ouderen. Er wordt nog steeds een onderscheid gemaakt tussen twee types rusthuizen: rustoorden voor bejaarden (ROB) en rust- en verzorgingstehuizen (RVT). In de ROB ligt de nadruk in principe op de woonfunctie. Een rustoordopname komt traditioneel slechts in aanmerking als de zelfredzaamheid van de oudere dermate beperkt is. Thuiszorgondersteuning en de mantelzorg alleen volstaan niet meer, of zijn afwezig. Een rusthuis kan voor een deel van zijn ROB-wooneenheden een erkenning vragen tot RVT. Een RVT-voorziening is

²⁵ Besluit van de Vlaamse Regering van 18 december 1991, art.2, 6°.

bestemd voor verzorgingsbehoevende ouderen die een aandoening hebben met een langdurig karakter en die intensieve verpleegkundige en paramedische zorg behoeven. Het essentiële verschil met een ziekenhuis is dat wie in een RVT wordt opgenomen geen dagelijks medisch toezicht en geen permanente medische behandeling nodig heeft. Een RVT vormt bijgevolg een tussenschakel tussen het ziekenhuis en een ROB.²⁶ Doorheen de jaren is het bewonersprofiel van een ROB sterk geëvolueerd en werden ook daar heel wat zwaar zorgbehoevende bejaarden opgevangen. Volgens de gegevens van het RIZIV²⁷ ging het in 2003 om 28 845 bewoners. Het onderscheid met een RVT is dus niet altijd zo groot. Dit is deels het gevolg van een tekort aan RVT-bedden.

3.4.2.2 *Erkenningen en programmatie*

Het programma is gebaseerd op programmatienormen per leeftijdsgroep. Het programma wordt telkens berekend op basis van een bevolkingsprognose van 5 jaar later, dus in 2004 werd het programma berekend op basis van de bevolkingsprognose van 2009. De huidige programmatienormen voor de rusthuizen zijn de volgende.²⁸

- 1 woongelegenheden per 100 bejaarden in de leeftijdsgroep 60 tot 74 jaar;
- 4 woongelegenheden per 100 bejaarden in de leeftijdsgroep 75 tot 79 jaar;
- 12 woongelegenheden per 100 bejaarden in de leeftijdsgroep 80 tot 84 jaar;
- 23 woongelegenheden per 100 bejaarden in de leeftijdsgroep 85 tot 89 jaar;
- 32 woongelegenheden per 100 bejaarden in de leeftijdsgroep 90 jaar en ouder.

²⁶ CM, De vergrijzing, een collectieve uitdaging, mei 2005:66

²⁷ Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering. Dit is een overheidsinstelling die belast is met het beheer van de verzekering voor geneeskundige verzorging.

²⁸ Besluit van de Vlaamse Regering van 17 maart 1998, art. 3, 1°.

Tabel 3-5: Wooneenheden in rusthuizen op 1 januari 2004

	Erkend	In onderzoek of gepland	Totaal	Programma 2004	Erkend/ programma
Antwerpen	16.918	2.606	19.524	20.241	83,6%
Vlaams Brabant	9.039	1.833	10.872	12.358	73,1%
Oost-Vlaanderen	16.389	1.222	17.611	16.881	97,1%
West-Vlaanderen	13.670	1.225	14.895	14.654	93,3%
LIMBURG	4.876	1.319	6.195	7.961	61,2%
Totaal	60.892	8.205	69.097	72.095	84,5%

Bron: Ministerie Vlaamse Gemeenschap.

Verwerking: Provincie Limburg, 2de Directie Welzijn, Studiecel

Uit tabel 3-5 blijkt dat op 1 januari 2004 het aantal wooneenheden in het Vlaamse Gewest het programma slechts voor 84,5 % opvulde. Dit komt overeen met een tekort van 11 203 wooneenheden. Wanneer we ook rekening houden met de in onderzoek of geplande eenheden, dan beperkt het tekort zich in 2004 ten opzichte van het programma tot 2 998 eenheden. Als gevolg van de toenemende vergrijzing zal het geprogrammeerde aantal wooneenheden de komende jaren nog verder stijgen. Opvallend is ook dat Limburg het grootste tekort heeft met slechts 61 % gerealiseerd in 2004.

Tabel 3-6: Aantal erkende wooneenheden in rusthuizen in 2004 en de toekomstige noden tot 2040 op basis van de huidige programmatienormen

	Erkend		Geprogrammeerd		
	2004	2010	2020	2030	2040
Limburg	4.876	10.329	13.107	17.003	21.695
Vlaams Gewest	60.892	85.621	100.438	124.893	154.703

Bron: Wonen en zorg voor ouderen in Limburg, Winters S. Op basis van gegevens van de Vlaamse Gemeenschap en van de Bevolkingsvooruitzichten 2000-2050 van het NIS

Tabel 3-6 toont een scherpe stijging van de behoefte aan rusthuisbedden in de toekomst. Dit tekort moet dus ingevuld, maar daar bovenop is er een zeer sterke uitbreidingsnood. Het aantal wooneenheden in de rusthuizen moet meer dan verviervoudigen tegen 2040. Ook in het Vlaamse Gewest zal zich al snel een groot tekort voordoen. Volgens de prognose zouden er in 2010 in Vlaanderen 85 621 wooneenheden in rusthuizen moeten

zijn. Dat betekent dat er van nu tot 2010 jaarlijks 4 700 woongelegenheden zouden moeten bijkomen, terwijl de hoogste aangroei ooit maar 1 911 was.²⁹ De klacht over het gebrek aan investeringen in de rusthuis-sector staat in een gezamenlijke mededeling van de voorzitters van de Kristelijke Beweging van Gepensioneerden (KBG), het Vlaams Ouderen Overlegkomitee (VOOK), de afdeling OCMW's en het Verbond van Verzorgingsinstellingen (VVI). Volgens hen is het budget voor de (vernieuw)bouw van woongelegenheden in de rusthuissector gedaald is van 66 miljoen euro in 2000 tot 34 miljoen euro in 2005, terwijl het eigenlijk had moeten verdubbelen.

3.4.2.3 Subsidiëring rustoorden

Het VIPA³⁰ is een Vlaamse openbare instelling die financiële steun verleent aan welzijns- en gezondheidsvoorzieningen die infrastructuurwerken willen uitvoeren. Het decreet inzake de infrastructuur voor persoonsgebonden aangelegenheden dateert van 23 februari 1994. Deze investeringssubsidies dragen bij in de kostprijs of de financiering van de werken. De subsidie is een vast bedrag per m² dat overeen komt met ongeveer 60 % van de geraamde bouwkost. Onder deze kosten behoren ruwbouw, technische uitrusting, afwerking, uitrusting en meubilering. De huidige vorm van subsidieverlening komt er globaal op neer dat de totale berekende subsidies voor elk ingediend en aanvaard project wordt vastgelegd bij de subsidiebelofte en vereffend zal worden tijdens de bouwwerken. Wegens de budgettaire beperkingen van de jongste jaren ontstond er evenwel een achterstand in het honoreren van de goedgekeurde aanvragen. Dit heeft tot aanzienlijke wachtlijsten geleid. Er liggen voor 195 miljoen euro uitbreidingsplannen op subsidiëring te wachten. Hieruit blijkt dat de middelen van het VIPA ontoereikend zijn.

De Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin behandelt het ontwerp van een decreet houdende wijziging van het Decreet van 23 februari 1994. De politieke basis van dit ontwerp is de regeringsverklaring van juli 2004. Daarin werd onder meer gesteld dat de regering een budgettair stappenplan zal realiseren om de budgettaire achterstand in de

²⁹ De Tijd, 23 maart 2005

³⁰ Vlaams Infrastructuurfonds voor Persoonsgebonden Aangelegenheden

investeringsdossiers weg te werken. De regering wil de steun voor investeringen spreiden over de economische levensduur van de infrastructuur. De techniek bestaat erin de subsidie niet ineens te betalen maar wel de afbetaling van de leningen te subsidiëren, waardoor er 15 keer zoveel bouwprojecten kunnen opstarten. Het is een verkapte debudgettering of het doorschuiven van kosten naar de toekomst.

In haar vergadering van 17 maart 2006 heeft de Vlaamse regering de wijziging van het VIPA-decreet van 23 februari 1994 bekrachtigd en afgekondigd. Deze wijziging maakt alternatieve vormen van investeringssubsidies mogelijk. De concrete voorwaarden worden nog verder verfijnd in uitvoeringsbesluiten. Door deze nieuwe regeling zullen vele Vlaamse voorzieningen op korte termijn hun geplande infrastructuurwerken effectief kunnen realiseren. De VIPA regeling subsidieert enkel de openbare en vzw's rusthuizen. De privé-sector daarentegen krijgt geen bouwsubsidies, maar wil ook uitbreiden en dus bouwen. Om dat mogelijk te maken vragen ze aan de Vlaamse overheid een waarborgregeling in te voeren, een waarborg voor leningen bij de bank.

Hoofdstuk 4: De dagprijzen van de rustoorden en hun betaalbaarheid³¹

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zal getracht worden een beeld te geven omtrent de betaalbaarheid van de rustoorden. De dagprijs zal geanalyseerd worden en vervolgens zullen de pensioenen onder de loep genomen worden.

Wegens het sociaal karakter van de sector zijn rusthuizen onderworpen aan de prijzenreglementering van het Ministerie van Economische Zaken. Iedere wijziging in de prijzen, zowel dagprijzen als supplementen, die tot gevolg heeft dat een resident meer moet betalen voor hetzelfde pakket, moet worden aangevraagd op de Afdeling Prijzen en Mededinging van het Ministerie van Economische Zaken. Minister van Economische Zaken Verwilghen heeft in een nieuw ministerieel Besluit³² van 12 augustus 2005 inzake prijsreglementering van de bejaardenhuizen vastgelegd dat de directie voortaan een sociaal aanvaardbare regeling moet uitwerken (zie bijlage 4). Bejaarden moeten de mogelijkheid krijgen om de verhoogde betalingen in de tijd te spreiden. Ze moeten ook vroeg genoeg verwittigd worden zodat ze ruim de tijd hebben om uit te kijken naar een ander rusthuis.³³

4.2 De dagprijs

4.2.1 Analyse van de prijzen

De analyse van de prijzen gebeurde aan de hand van de gegevens per instelling gepubliceerd in het 'Jaarboek van de ouderenvoorzieningen 2005'. Deze gegevens geven de toestand weer zoals ze was eind 2004. Het jaarboek vermeldt per gemeente het aantal rusthuizen met hun gemiddelde dagprijzen. De gemiddelde dagprijs per gemeente voor een

³¹ De opbouw van dit hoofdstuk is gebaseerd volgens de structuur van Hoofdstuk 6 uit het handboek 'Seniorenvoorzieningen voor en na 2000' van Heeren G. en Thewys T.

³² Ministerieel Besluit gepubliceerd in Belgisch Staatsblad op 31 augustus 2005

³³ De Tijd, 19 oktober 2005

alleenstaande resident is berekend door voor elke instelling een gewogen percentage toe te kennen op basis van het aantal woonegelegenheden dat die instelling heeft ten opzichte van het totaal aantal woonegelegenheden in die gemeente. Deze berekeningswijze is gebruikt om tot een beter beeld van de betaalbaarheid te komen. In bepaalde gemeenten kunnen er bijvoorbeeld enkele rusthuizen zijn met een lage dagprijs maar de potentiële rustoordbewoner heeft daar weinig aan indien die prijs slechts betrekking heeft op enkele woonegelegenheden.

Tabel 4-1 : Totaal aantal instellingen naar juridisch statuut

Provincie	OCMW	vzw	Privé	Totaal	OCMW	vzw	Privé	Totaal
Antwerpen	56	101	39	196	29%	51%	20%	100%
Vl-Brabant	29	47	39	115	25%	41%	34%	100%
Limburg	21	26	23	70	30%	37%	33%	100%
Oost-Vlaanderen	72	91	33	196	37%	46%	17%	100%
West-Vlaanderen	59	85	19	163	36%	52%	12%	100%
Vlaams-gewest	237	350	153	740	32%	47%	21%	100%

Bron: Eigen berekeningen op basis van het 'Jaarboek van de ouderenvoorzieningen 2005'

In tabel 4-1 zien we dat er op 1 januari 2005 in het Vlaams Gewest 740 rusthuizen zijn. Hier dient wel opgemerkt te worden dat dit cijfer enkel betrekking heeft op de rusthuizen die opgenomen zijn in het jaarboek van de ouderenvoorzieningen, in werkelijkheid kunnen er dus meer zijn. Het valt ook op dat 47 % van de rusthuizen vzw-instellingen zijn, 32 % zijn OCMW-instellingen en slechts 21 % privé-instellingen.

Niet alle rusthuizen hebben hun prijs beschikbaar gesteld in het jaarboek, met deze rusthuizen is er dan ook geen rekening gehouden bij dit onderzoek. Hun aantal is echter miniem, zodat dit geen extreme verandering teweeg zou brengen in het eindresultaat.

Uit tabel 4-2 volgt een overzicht van het aantal rusthuizen waarvan de prijs beschikbaar was.

Tabel 4-2 : Aantal instellingen naar juridisch statuut (waarvan prijs beschikbaar)

Provincie	OCMW	vzw	Privé	Totaal	OCMW	vzw	Privé	Totaal
Antwerpen	49	94	36	179	27%	53%	20%	100%
VI-Brabant	27	47	36	110	25%	43%	33%	100%
Limburg	21	26	23	70	30%	37%	33%	100%
Oost-Vlaanderen	66	85	31	182	36%	47%	17%	100%
West-Vlaanderen	59	81	16	156	38%	52%	10%	100%
Vlaams-gewest	222	333	142	697	32%	48%	20%	100%

Bron: Eigen berekeningen op basis van het 'Jaarboek van de ouderenvoorzieningen 2005'

4.2.2 Ruimtelijke spreiding van de dagprijs

4.2.2.1 Behandeling per provincie

De gemiddelde dagprijs, verkregen via de weging met het relatief aantal woonegelegenheden per juridisch statuut per provincie, voor het Vlaams Gewest bedraagt **37,91 €** (zie tabel 4-3, kolom 4). Over de provincies verloopt de dagprijs van 35,57 € in Limburg tot 41,47 € in Antwerpen, dit betekent een spreiding van $110,1 - 93,8 = 16,8$ procentpunten. De provincie Antwerpen is in absolute cijfers 3,83 € duurder dan het Vlaams

gemiddelde. In afdalende volgorde vinden we daarna: Vlaams-Brabant, Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen en Limburg. In het bijzonder valt Limburg op als zijnde 2,34 € goedkoper dan het Vlaams gemiddelde.

Uit tabel 4-3 kolom 1 tot 3 blijkt dat de gemiddelde dagprijs niet enkel regionaal varieert maar ook volgens het juridisch statuut van de instelling. Hier leiden we af dat voor het geheel van het Vlaams Gewest de gewogen dagprijs in een privé-instelling 37,06 € bedraagt, in een OCMW-instelling 37,17 € en in een vzw 38,66 €.

Tabel 4-3 : Dagprijs alleenstaande resident volgens provincie en juridisch statuut

Provincie	Dagprijs (gewogen) (EUR)				Dagprijs: index tov Totaal in het Vlaams gewest				Dagprijs:verschil tov Totaal in het Vlaams gewest			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	OCMW	v.z.w	Privé	Totaal	OCMW	v.z.w	privé	Totaal	OCMW	v.z.w	privé	Totaal
Antwerpen	39,14	42,63	38,62	41,74	103,26	112,44	101,88	110,10	1,23	4,72	0,71	3,83
Vi.-Brabant	35,80	39,73	37,39	38,14	94,44	104,80	98,63	100,61	-2,11	1,82	-0,52	0,23
Limburg	34,57	36,18	36,28	35,57	91,20	95,43	95,70	93,83	-3,34	-1,73	-1,63	-2,34
Oost-Vlaanderen	35,83	36,58	35,44	36,16	94,51	96,49	93,49	95,38	-2,08	-1,33	-2,47	-1,75
West-Vlaanderen	35,47	36,26	36,97	35,97	93,56	95,66	97,53	94,88	-2,44	-1,65	-0,94	-1,94
Vlaanderen	37,17	38,66	37,06	37,91	98,05	101,98	97,76	100,00	-0,74	0,75	-0,85	0,00

Bron: eigen berekeningen op basis van gegevens uit het "Jaarboek van de ouderenvoorzieningen 2005"

Tabel 4-4 : Dagprijs: indexen per provincie en per juridisch statuut van de instelling

Provincie	Dagprijs (gewogen) (EUR)				Dagprijs: index per provincie				Dagprijs: index per juridisch statuut			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	OCMW	v.z.w	Privé	Totaal	OCMW	v.z.w	privé	Totaal	OCMW	v.z.w	privé	Totaal
Antwerpen	39,14	42,63	38,62	41,74	93,78	102,12	92,53	100,00	105,31	110,26	104,22	110,10
Vi.-Brabant	35,80	39,73	37,39	38,14	93,87	104,17	98,04	100,00	96,32	102,77	100,90	100,61
Limburg	34,57	36,18	36,28	35,57	97,20	101,71	102,00	100,00	93,02	93,58	97,89	93,83
Oost-Vlaanderen	35,83	36,58	35,44	36,16	99,08	101,16	98,02	100,00	96,39	94,62	95,64	95,38
West-Vlaanderen	35,47	36,26	36,97	35,97	98,60	100,82	102,79	100,00	95,42	93,80	99,77	94,88
Vlaanderen	37,17	38,66	37,06	37,91	98,05	101,98	97,76	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Bron: eigen berekeningen op basis van gegevens uit het "Jaarboek van de ouderenvoorzieningen 2005"

Op basis van tabel 4-3 kolom 5 tot 8 stellen we vast dat in 3 provincies de gewogen dagprijs van de vzw's duurder is dan de andere namelijk in Antwerpen, Vlaams-Brabant en Oost-Vlaanderen. In Limburg en West-Vlaanderen zijn de privé-instellingen het duurst. De goedkoopste gewogen dagprijzen vinden we bij OCMW-instellingen in Vlaams-Brabant, Limburg en West-Vlaanderen, maar ook bij de privé-instellingen in Antwerpen en Oost-Vlaanderen.

Het valt dus op dat de provincie Antwerpen globaal het duurste is. Ook binnen elk juridisch statuut blijkt dit het geval te zijn: de prijzen van zowel de OCMW, de privé- als de vzw-instellingen zijn hoger in Antwerpen dan in de andere provincies.

De spreiding van de dagprijzen over de provincies bedraagt **16,27** (=110,10-93,83) indexpunten voor het totaal van alle instellingen (zie tabel 4-4, kolom 12), is 12,29 (=105,31-93,02) indexpunten voor de OCMW's (kolom 9), is 16,68 (=110,26-93,58) indexpunten voor de vzw's (kolom 10) en bedraagt 8,58 (=104,22-95,64) indexpunten voor de privé-instellingen. Deze variatie over de provincies is groter dan de spreiding over de juridische statuten binnen elke provincie (zie tabel 4-4, kolom 5 tot 8). De spreiding volgens het juridisch statuut bedraagt **4,22** (=101,98-97,76) indexpunten voor het geheel van het Vlaams Gewest, met een maximum van 10,3 (=104,17-93,87) in Vlaams-Brabant en een minimum van 3,14 (=101,16-98,02) in Oost-Vlaanderen.

Op basis van deze bevindingen kunnen we dus veronderstellen dat de instellingen bij hun prijsbepalingen zich meer laten leiden door de dagprijzen die in hun provincie gelden, en dus minder naargelang het juridisch statuut dat zij hebben aangenomen.

De volgende tabel (4-5) geeft meer details omtrent de dagprijs : naast het rekenkundig gemiddelde worden ook berekend de mediaan, standaardafwijking, de minimum en de maximum dagprijs per juridisch type en voor iedere provincie. De berekening van de dagprijs verschilt dus met die van tabel 4-3 aangezien het hier niet om een gewogen dagprijs gaat.

Tabel 4-5 : Dagprijs volgens provincie en juridisch statuut van het rusthuis, medio 2004

Provincie	Aantal	Rek. Gem	Mediaan	Std. Afw	Min	Max
OCMW						
Antwerpen	49	40,66	41,00	4,23	30,50	51,32
Vl.-Brabant	27	35,16	35,05	4,37	23,43	42,87
Limburg	21	33,59	33,83	2,86	27,76	39,25
Oost-Vlaanderen	66	35,49	35,82	3,81	27,75	47,02
West-Vlaanderen	59	35,00	34,21	3,35	28,90	42,10
Vlaanderen	222	36,28	35,94	4,45	23,43	51,32
vzw						
Antwerpen	94	42,39	42,28	4,55	31,80	56,47
Vl.-Brabant	47	39,02	38,42	5,07	27,00	50,76
Limburg	26	36,03	35,85	3,91	28,63	43,62
Oost-Vlaanderen	85	36,07	36,08	4,31	22,31	43,40
West-Vlaanderen	81	36,14	36,17	3,96	27,14	45,86
Vlaanderen	333	38,28	37,94	5,16	22,31	56,47
privé						
Antwerpen	36	37,26	37,14	5,15	29,75	50,82
Vl.-Brabant	36	36,29	35,25	5,73	27,00	49,63
Limburg	23	35,49	34,71	3,65	29,17	41,59
Oost-Vlaanderen	31	34,10	34,58	4,11	24,70	40,30
West-Vlaanderen	16	36,14	36,57	5,73	25,41	45,73
Vlaanderen	142	35,91	35,72	5,02	24,70	50,82
OCMW+vzw+privé						
Antwerpen	179	40,88	41,03	4,97	29,75	56,47
Vl.-Brabant	110	37,18	37,04	5,36	23,43	50,76
Limburg	70	35,12	34,82	3,64	27,76	43,62
Oost-Vlaanderen	182	35,52	35,94	4,14	22,31	47,02
West-Vlaanderen	156	35,71	35,33	3,97	25,41	45,86
Vlaanderen	697	37,16	36,94	5,03	22,31	56,47

Bron: eigen berekeningen op basis van het 'Jaarboek van de ouderenvoorzieningen in Vlaanderen 2005'

Uit deze tabel blijkt dat de mediaanwaarde en het rekenkundig gemiddelde vrij dicht bij elkaar liggen, dit wil zeggen dat de dagprijs niet sterk beïnvloed wordt door de zogenaamde uitschieters namelijk prijzen die ver boven of onder het gemiddelde liggen. De mediaanwaarde slaat op de dagprijs die het aantal gemeenten juist in de helft verdeeld, namelijk 50 % van de gemeenten heeft een dagprijs boven de mediaanwaarde en de andere 50 % heeft een dagprijs onder de mediaanwaarde. Uit de tabel blijkt ook dat op provinciaal niveau zonder onderscheid naargelang juridisch type de laagste mediaanwaarde te vinden

is in Limburg (34,82 €) en in Antwerpen de hoogste (41,03 €). De grootste spreiding tussen de minimum- en maximumprijs nemen we waar in Vlaams-Brabant met 27,33 € (= 50,76-23,43) en de laagste spreiding in Limburg met 15,86 € (= 43,62-27,76).

4.2.2.2 Behandeling per arrondissement

Op basis van de gewogen gemiddelde prijs berekend per gemeente kunnen we een gemiddelde maken per arrondissement. De gewogen prijs per arrondissement wordt berekend door voor elke gemeente een percentage toe te kennen naargelang het aantal woonegelegenheden dat er in een bepaalde gemeente is ten opzichte van het totaal aantal woonegelegenheden in een arrondissement.

Uit tabel 4-6 blijkt dat er per arrondissement grotere regionale verschillen in dagprijs zijn dan bij de behandeling per provincie. Zonder onderscheid van de instellingen naargelang hun juridisch statuut loopt de dagprijs van 33,27 € tot 42,64 €, zijnde een verschil van 24 (=112-88) indexpunten. Antwerpen, Turnhout, Mechelen, Leuven, Veurne, Hasselt en Halle-Vilvoorde vallen op als relatief dure arrondissementen (>37 €).

De hogere (>36 €) middenklassers zijn : Gent, Roeselare, Dendermonde , Brugge, Eeklo en Kortrijk. Tot de goedkopere (< 35 €) arrondissementen behoren: Oudenaarde, Aalst, Diksmuide, Maaseik, Tielt en Tongeren.

Tabel 4-6 : De gewogen dagprijs per arrondissement

Provincie	Arrondissement	Rang vlgs dagprijs	gewogen dagprijs	index
Antwerpen	Antwerpen	1	42,64	112
	Mechelen	3	40,35	106
	Turnhout	2	40,37	106
Vlaams-brabant	Halle-Vilvoorde	7	37,05	98
	Leuven	4	39,52	104
Limburg	Hasselt	6	37,11	98
	Maaseik	20	34,34	91
	Tongeren	22	33,27	88
Oost-vlaanderen	Aalst	18	34,81	92
	Dendermonde	10	36,64	97
	Eeklo	12	36,48	96
	Gent	8	36,74	97
	Oudenaarde	17	34,86	92
	Sint-Niklaas	14	35,57	94
	Brugge	11	36,63	97
West-vlaanderen	Diksmuide	19	34,75	92
	Ieper	15	35,53	94
	Kortrijk	13	36,09	95
	Oostende	16	35,32	93
	Roeselare	9	36,71	97
	Tielt	21	33,61	89
	Veurne	5	37,77	100
Vlaams-gewest			37,91	100

Bron: eigen berekeningen op basis van het 'Jaarboek van de ouderenvoorzieningen in Vlaanderen 2005'

4.2.3 Verklaring van de dagprijs

De dagprijs in een rustoord kan beïnvloed worden door bepaalde factoren zoals bijvoorbeeld de oppervlakte van de kamer, het aantal bewoners in een bepaald rustoord, het aantal RVT bedden in een rustoord, de ouderdom van de instelling en de prijs die de rustoorden in de buurgemeenten hanteren.

Men kan ervan uitgaan dat jongere rustoorden hogere dagprijzen zullen hanteren dan oudere instellingen. Dit kan verklaard worden doordat de jongere instellingen met hogere kosten te maken hebben, bijvoorbeeld een lening die ze nog moeten afbetalen.

De variabele ouderdom wordt berekend als een gewogen gemiddelde van het bouwjaar en renovatiejaar van het rustoord. Het gaat dus niet om de werkelijke ouderdom uitgedrukt in jaren. De ouderdom wordt dus berekend door de volgende formule:

$$\text{ouderdom} = (2005 - \text{bouwjaar})/3 + (2005 - \text{renovatiejaar})$$

Tabel 4-7 : Bouw- en renovatiejaar

	Bouwjaar			Renovatiejaar			% reeds gerenoveerde rustoorden
	aantal	RG	Mediaan	aantal	RG	Mediaan	
Antwerpen	173	1977,5	1984	93	1996,9	1997	53,76%
Limburg	58	1983,2	1989	27	1996,0	1996	46,55%
Oost-VI	171	1976,8	1984	77	1994,6	1996	45,03%
VI-Brabant	96	1978,4	1985	45	1995,8	1997	46,88%
West-VI	148	1975,8	1980	81	1994,0	1995	54,73%
Vlaanderen	646	1977,6	1984	323	1995,4	1996	50,00%

Bron: eigen berekeningen op basis van het 'Jaarboek van de ouderenvoorzieningen 2005'

Tabel 4-8 : Ouderdom berekend als combinatie van bouwjaar en renovatiejaar zonder onderscheid naargelang juridisch type

	RG	Mediaan
Antwerpen	12,37	10,68
Limburg	12,14	9,00
Oost-VI	12,65	10,36
VI-Brabant	12,89	10,00
West-VI	17,18	14,00
Vlaanderen	13,53	11,45

Bron: eigen berekeningen op basis van het 'Jaarboek van de ouderenvoorzieningen 2005'

Tabel 4-7 geeft weer dat voor het Vlaams gewest de mediaanwaarde van het bouwjaar 1984 is en van het renovatiejaar is deze 1996. De laagste mediaanwaarde van het bouwjaar wordt waardgenomen in West-Vlaanderen (1980) en de hoogste mediaanwaarde in Limburg (1989). Uit de tabel blijkt ook dat ongeveer 50 % van de rustoorden van het Vlaams Gewest gerenoveerd zijn. De meeste renovatiewerken vonden plaats in de periode 1995-1996.

Tabel 4-8 toont aan dat voor het Vlaams Gewest het rekenkundig gemiddelde voor de variabele ouderdom 13,53 is en de mediaanwaarde 11,45. Het valt ook op dat in West-

Vlaanderen de ouderdom duidelijk hoger is. Limburg komt duidelijk als jongere provincie naar voor.

Met een regressieanalyse is nagegaan of er een verband bestaat tussen de prijs en de ouderdom van de instelling, het aantal bewoners en het aantal RVT bedden in een rustoord.

Tabel 4-9: Contingentietabel ouderdom rustoorden

	laagst	laag	hoogst	ouderdom (Banded)				Total
				jongste	jong	oud	oudste	
Gewogen gemiddelde dagprijs (Banded)	Count	12	18	12	23	65		
	% within Gew gemidd dagpr (Banded)	18,5%	27,7%	18,5%	35,4%	100,0%		
	% within ouderdom (Banded)	17,4%	26,5%	17,6%	33,8%	23,8%		
laag	Count	13	20	21	15	69		
	% within Gew gemidd dagpr (Banded)	18,8%	29,0%	30,4%	21,7%	100,0%		
	% within ouderdom (Banded)	18,8%	29,4%	30,9%	22,1%	25,3%		
hoog	Count	18	20	19	13	70		
	% within Gew gemidd dagpr (Banded)	25,7%	28,6%	27,1%	18,6%	100,0%		
	% within ouderdom (Banded)	26,1%	29,4%	27,9%	19,1%	25,6%		
hoogst	Count	26	10	16	17	69		
	% within Gew gemidd dagpr (Banded)	37,7%	14,5%	23,2%	24,6%	100,0%		
	% within ouderdom (Banded)	37,7%	14,7%	23,5%	25,0%	25,3%		
Total	Count	69	68	68	68	273		
	% within Gew gemidd Dagpr (Banded)	25,3%	24,9%	24,9%	24,9%	100,0%		
	% within ouderdom (Banded)	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%		

Tabel 4-10: Chi-Square Tests ouderdom rustoorden

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	17,002(a)	9	,049
Likelihood Ratio	17,009	9	,049
Linear-by-Linear Association	4,115	1	,043
N of Valid Cases	273		

a 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 16,19.

Uit tabel 4-9 blijkt dat 17,4 % van de jongste instellingen de laagste gemiddelde dagprijs hanteren. Hiertegenover zien we dat 33,8 % van de oudste instellingen de laagste prijs hanteren. Dit wijst op een negatief causaal verband namelijk hoe ouder het rustoord, hoe lager de prijs zal zijn.

Bovendien vertonen 37,7 % van de jongste instellingen de hoogste dagprijs en slechts 25 % van de oudste instellingen heeft de hoogste dagprijs. Dit duidt eveneens op een negatief causaal verband.

Op basis van deze gegevens kunnen we concluderen dat er een negatief causaal verband tussen de variabelen 'ouderdom' en de 'gewogen gemiddelde dagprijs' bestaat. Dit verband is significant aangezien de p-waarde³⁴ (0,049) < 0,05 is (tabel 4-10).

Zoals reeds eerder vermeld zal deze hogere dagprijs van de jongere instellingen verklaard kunnen worden door hun hogere vaste kosten waar ze mee te maken hebben en door hun modernere accommodatie.

³⁴ p-waarde= berekende (vastgestelde) kans op geen verband

Tabel 4-11: Contingentietabel van het totaal aantal bedden in een rustoord

Gew gemiddelde dagprijs (Banded)	laagst	Count	Aantal bedden per instelling (Banded)				Total
			kleine	middelgroot	groot	heel groot	
		Count	28	23	14	8	73
		% within Gew gemidd dagpr (Banded)	38,4%	31,5%	19,2%	11,0%	100,0%
		% within aantal bedden per instelling (Banded)	38,4%	29,9%	21,9%	11,3%	25,6%
	laag	Count	13	17	24	16	70
		% within Gew gemidd dagpr (Banded)	18,6%	24,3%	34,3%	22,9%	100,0%
		% within aantal bedd per instelling (Banded)	17,8%	22,1%	37,5%	22,5%	24,6%
	hoog	Count	19	16	13	24	72
		% within Gew gemidd dagpr (Banded)	26,4%	22,2%	18,1%	33,3%	100,0%
		% within aant bedden per instell (Banded)	26,0%	20,8%	20,3%	33,8%	25,3%
	hoogst	Count	13	21	13	23	70
		% within Gew gemidd dagpr (Banded)	18,6%	30,0%	18,6%	32,9%	100,0%
		% within aant bedden per instell (Banded)	17,8%	27,3%	20,3%	32,4%	24,6%
Total		Count	73	77	64	71	285
		%within Gew gemidd dagpr (Banded)	25,6%	27,0%	22,5%	24,9%	100,0%
		% within aant bedden per instell (Banded)	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabel 4-12: Chi-Square Tests van het totaal aantal bedden in een rustoord

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	24,386(a)	9	,004
Likelihood Ratio	24,718	9	,003
Linear-by-Linear Association	9,983	1	,002
N of Valid Cases	285		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 15,72.

In tabel 4-11 zien we dat 38,4 % van de rustoorden met het kleinst aantal bedden de laagste gemiddelde dagprijs hanteren terwijl maar 11,3 % van de rustoorden met een heel groot aantal bedden tot deze laagste gemiddelde dagprijs behoren. Dit wijst op een positief verband.

Er blijkt tevens dat 17,8 % van de rustoorden met het kleinst aantal bedden de hoogste gemiddelde dagprijs hebben. Hiertegenover staat dat 32,4 % van de rustoorden met heel groot aantal bedden deze hoogste gemiddelde dagprijs hanteren.

We kunnen dus besluiten dat er een positief verband bestaat tussen het 'aantal bedden per instelling' en de 'gewogen gemiddelde dagprijs'. Bovendien is dit verband significant aangezien de p-waarde (0,004) < 0,05 is (tabel 4-12).

Een mogelijke verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat grotere instellingen verhoudingsgewijs ook meer zorgbehoeftige bewoners hebben. Hierdoor liggen de zorgkosten hoger waardoor ook de dagprijs hoger zal liggen. Een andere mogelijke verklaring voor de hogere dagprijzen in grotere instellingen zou kunnen zijn dat deze instellingen met hogere variabele kosten geconfronteerd worden zoals bijvoorbeeld kosten voor animatie. In de grotere instellingen zal er meer aan animatiewerking gedaan worden.

Tabel: 4-13: Contingentietabel aantal RVT-bedden in een rustoord

		Aantal rvt (Banded)			Total
		laagst	laag	hoog	
Gew gemiddelde dagprijs (Banded)	laagst	Count	17	18	8
		% within Gew gemidd dagpr (Banded)	27,9%	29,5%	13,1%
		% within aandeel rvt (Banded)	25,4%	27,3%	12,1%
laag	Count	18	16	16	69
	% within Gew gemidd dagpr (Banded)	27,5%	23,2%	23,2%	100,0%
	% within aandeel rvt (Banded)	26,8%	24,2%	24,2%	25,8%
hoog	Count	20	14	18	70
	% within Gew gemidd dagpr (Banded)	28,6%	20,0%	25,7%	100,0%
	% within aandeel rvt (Banded)	28,2%	21,2%	27,3%	26,2%
hoogst	Count	14	11	18	67
	% within Gew gemidd dagpr (Banded)	20,9%	16,4%	26,9%	100,0%
	% within aandeel rvt (Banded)	19,7%	17,2%	27,3%	36,4%
Total	Count	71	64	66	267
	% within Gew gemidd dagpr (Banded)	26,6%	24,0%	24,7%	100,0%
	% within aandeel rvt (Banded)	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabel 4-14: Chi-Square Tests van het aantal RVT- bedden in een rustoord

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	11,482(a)	9	,244
Likelihood Ratio	12,005	9	,213
Linear-by-Linear Association	6,051	1	,014
N of Valid Cases	267		

a 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 14,62.

Uit de contingentietabel 4-13 lezen we af dat 25,4 % van de instellingen met het laagst aandeel RVT-bedden de laagste gemiddelde dagprijs heeft. Daartegenover staat dat slechts 12,1 % van de instellingen met het hoogst aandeel RVT-bedden de laagste dagprijs hanteert. Dit wijst op een positief verband namelijk hoe lager het aandeel RVT-bedden is, hoe lager de gemiddelde dagprijs zal zijn.

Verder zien we dat 36,4 % van de rustoorden met het hoogst aandeel RVT-bedden ook de hoogste dagprijs hebben terwijl slechts 19,7 % van de rustoorden met een laagste aandeel RVT-bedden de hoogste prijs hebben. Hieruit blijkt weer een positief verband.

Uit deze 2 vergelijkingen kunnen we afleiden dat er mogelijk een positief verband is tussen 'het aandeel RVT-bedden' en de 'gewogen gemiddelde dagprijs'. De p-waarde (0,244) is echter groter dan 0,05 zodat er geen sprake is van een significant verband (zie tabel 4-14).

Hierbij dient echter opgemerkt te worden dat deze contingentietabellen slechts een aanwijzing zijn van de mogelijke verbanden tussen de variabelen. Een regressieanalyse zal meer duidelijkheid scheppen.

Tabel 4-15: Regressieanalyse

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	35,135	1,040		33,771	0,000
ouderdom	-0,066	0,025	-0,164	-2,680	0,008
aandeel rvt	3,820	1,984	0,118	1,925	0,055
aant bedden per instell	0,015	0,006	0,166	2,697	0,007

a Dependent Variable: Gew gemidd dagprijs

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,259 ^a	,067	,056	3,98834

a Predictors: (Constant), aantal bedden per instell, ouderdom, aandeel rvt

b Dependent Variable: Gewogen gemiddelde dagprijs

Uit de regressieanalyse (tabel 4-15) blijkt dat de drie onafhankelijke variabelen alle drie significant zijn. De variabele ouderdom is significant want de t-waarde (-2,680) is < dan -1,9. De variabelen aandeel RVT-bedden en aantal bedden per instelling zijn ook significant aangezien hun t-waarden (1,925 en 2,697) groter zijn dan 1,9.

We zien ook dat R^2 slechts 0,067 bedraagt. Dit wil zeggen dat het model 6,7 % verklaart van de variatie in de prijs. Deze lage waarde kan verklaard worden door het feit dat er maar 3 onafhankelijke variabelen werden opgenomen in het model en er nog heel wat andere factoren zullen zijn die een invloed op de dagprijs hebben; zoals de oppervlakte van de kamer, de prijzen die de buurgemeenten hanteren,...

4.3 Vergelijking met prijsgegevens van het Ministerie van Economische Zaken

Tabel 4-16: Totaal aantal instellingen volgens juridisch statuut op 1/1/2005

Provincie	OCMW	vzw	Privé	Totaal	OCMW	vzw	Privé	Totaal
Antwerpen	56	104	47	207	27%	50%	23%	100%
VI-Brabant	33	40	56	129	26%	31%	43%	100%
Limburg	24	30	27	80	30%	38%	34%	100%
Oost-Vlaanderen	83	91	40	214	39%	43%	19%	100%
West-Vlaanderen	74	89	26	189	39%	47%	14%	100%
Vlaams-gewest	270	354	196	820	33%	43%	24%	100%

Bron: Ministerie van Economische Zaken

In bovenstaande tabel wordt een overzicht gegeven van het aantal instellingen volgens gegevens van het Ministerie. In het Vlaams Gewest zijn er 820 instellingen waarvan 33 % OCMW-instellingen, 43 % vzw-instellingen en 24 % privé-instellingen zijn.

Tabel 4-17: Evolutie van de dagprijzen rustoorden in € met gegevens van het Ministerie van Economische Zaken

	2001	2002	2003	2004	2005	stijging 2001-2005
Antwerpen	38,66	39,50	40,40	40,74	41,16	6,47%
Limburg	34,11	34,80	35,23	35,80	36,01	5,57%
Oost-Vlaanderen	34,38	35,09	35,78	36,36	36,43	5,96%
Vlaams-Brabant	34,36	35,07	35,71	36,36	36,66	6,69%
West-Vlaanderen	34,27	34,73	35,18	35,71	35,91	4,79%
Vlaams Gewest	35,27	35,95	36,61	37,14	37,38	5,98%
Waals Gewest	29,77	30,31	30,69	31,26	31,40	5,48%
België	32,31	32,97	33,52	34,00	34,18	5,79%

Bron: Eigen berekening op basis van gegevens van Ministerie van Economische Zaken

Tabel 4-17 geeft een stijgende evolutie van de dagprijzen. Over de periode 2001 tot 2005 is er een stijging van de dagprijs van 5,98 % voor het Vlaams Gewest. Opvallend in deze tabel zijn de lagere gemiddelde dagprijzen in het Waals Gewest.

Tabel 4-18: Gemiddelde dagprijs per provincie naargelang juridisch statuut.

Provincie	Gemiddelde dagprijs op basis van geg. Min. v. Econ. Zaken				Gemiddelde dagprijs volgens eigen onderzoek op basis van Jaarb van de ouderenvoorz			
	OCMW	vzw	Privé	Totaal	OCMW	v.z.w	Privé	Totaal
Antwerpen	40,30	41,98	38,88	40,74	39,14	42,63	38,62	41,74
Vl.-Brabant	34,53	39,34	35,51	36,36	35,80	39,73	37,39	38,14
Limburg	34,87	36,66	35,61	35,80	34,57	36,18	36,28	35,57
Oost-Vlaanderen	36,08	37,57	34,57	36,36	35,83	36,58	35,44	36,16
West-Vlaanderen	35,89	35,84	34,59	35,71	35,47	36,26	36,97	35,97
Vlaanderen	36,29	38,54	36,02	37,14	37,17	38,66	37,06	37,91

Bron: eigen verwerking met gegevens van Ministerie van Economische Zaken en het Jaarboek van de ouderenvoorzieningen 2005

Uit bovenstaande tabel blijkt dat er grote gelijkenissen zijn tussen de twee onderzoeken. Er wordt een verschil van 0,77 € (=37,91 € - 37,14 €) waargenomen in de gemiddelde dagprijs zonder onderscheid naargelang het juridisch type voor het Vlaams Gewest. Uit de gegevens van eigen onderzoek komt vaak een hogere gemiddelde dagprijs naar voren.

Uit beide onderzoeken blijkt dat de vzw-instellingen het duurste zijn, vervolgens de OCMW-instellingen en als goedkoopste de privé-instellingen. Volgens de berekeningen van het Ministerie hanteren de OCMW's in het Vlaams Gewest een gemiddelde dagprijs van 36,29 € en volgens eigen onderzoek is dit 37,17 €, wat een verschil is van 0,88 €. Voor de vzw's is dit verschil slechts 0,12 € en voor de privé-instellingen is dit 1,04 €.

Als we de dagprijzen voor elke provincie vergelijken worden er ook grote gelijkenissen waargenomen. Uit de gegevens van het Ministerie kan men een gemiddelde dagprijs van 35,80 € constateren voor Limburg, terwijl deze prijs volgens eigen onderzoek 35,57 € was wat slechts een verschil van 0,23 € is. Voor de provincie Oost-Vlaanderen wordt een verschil van 0,20 € (=36,36 € - 36,16 €) waargenomen en voor de provincie West-Vlaanderen is er een verschil van 0,26 € (=35,97 € - 35,71 €).

Opvallende verschillen in dagprijs tussen beide onderzoeken zijn er in de provincie's Antwerpen en Vlaams-Brabant. Voor Antwerpen is er een verschil van 1 € (=41,74 € - 40,74) en voor Vlaams-Brabant is het verschil 1,78 €. Dit verschil in Vlaams-Brabant is

vooral te wijten aan het verschil in dagprijs van de privé-instellingen, dit bedraagt namelijk 1,88 € (=37,39 € - 35,51 €). Voor de vzw's en OCMW's in Vlaams-Brabant zijn de verschillen in dagprijs niet zo groot, respectievelijk 0,39 € (=39,73 € - 39,34 €) en 1,27 € (=35,80 € - 34,53 €).

De verschillen tussen beide onderzoeken kunnen eventueel verklaard worden door het feit dat de berekeningen van het Ministerie van Economische Zaken gebaseerd zijn op basis van het aantal instellingen. De eigen berekeningen zijn gebeurd op basis van het aantal wooneenheden, dit om een vertekening van de dagprijs te vermijden. Deze vertekening treedt op als men geen rekening houdt met het aantal wooneenheden in een instelling. Hierdoor zou bijvoorbeeld een instelling met weinig wooneenheden die een lage prijs hanteert gelijkgesteld worden met een instelling die meer wooneenheden heeft en een hogere prijs hanteert.

4.4 De betaalbaarheid

4.4.1 Inleiding

De prijs van een rusthuis wordt uitgedrukt in een prijs per dag. Deze dagprijs moet vermeld staan in de overeenkomst die wordt gesloten tussen de resident en het rusthuis. Bovendien moeten alle diensten en leveringen waarvoor een extra vergoeding wordt gevraagd uitdrukkelijk in de overeenkomst worden vermeld. Indien de familie of een bewoner de kostprijs van verschillende rusthuizen wil vergelijken, dan moet er niet alleen rekening gehouden worden met de dagprijs maar ook met alle kosten die niet in de dagprijs inbegrepen zijn. Dit maakt het vergelijken zeer moeilijk. Het hanteren van een basis dagprijs met een beperkt aantal supplementen inbegrepen zou de kostprijs van een opname verhogen. Maar op deze manier zou de bewoner of zijn familie de juiste inhoud kennen van zijn factuur en zou men niet meer verrast zijn door allerlei supplementen die het uiteindelijke factuurbedrag gevoelig kan doen stijgen. Er zou dus moeten gestreefd worden naar een dagprijs die voor alle instellingen een zelfde pakket van diensten omvat.

Op dit ogenblik is er geen regelgevende overeenkomst tussen de rustoorden onderling, en moeten we ons baseren op de dagprijs met een veronderstelde verhoging van ongeveer 7,7 % voor supplementen.³⁵ Dit is maar een indicatie want deze verhoging kan zeer sterk verschillen van instelling tot instelling. Daarom wordt in mijn onderzoek enkel rekening gehouden met de gekende dagprijs. Deze dagprijs zal worden herleid tot een maandprijs om uiteindelijk een vergelijking te kunnen maken met het maandelijks pensioenbedrag. De pensioengegevens per gemeente zijn ter beschikking gesteld door de Rijksdienst voor Pensioenen. Vandaar dat de berekeningen uitgevoerd worden met de gemeente als observatie-eenheid. De verhouding tussen het maandelijks pensioen en de maandprijs voor het rusthuis kan enkel beschouwd worden als een **minimumindicatie** voor de betaalbaarheid.

³⁵ www.websenior.be

4.4.2 Toestand per provincie

Uit tabel 4-19 blijkt dat voor het Vlaams Gewest, met de gemeenten als observatie-eenheid, het pensioen gemiddeld 72,7 % van de maandprijs voor het verblijf in een rusthuis dekt (mediaanwaarde bedraagt 71,9 %). Deze mediaanwaarde ligt opvallend beter in Limburg (80,8 %), in dalende volgorde komen dan Oost-Vlaanderen (72,6 %), West-Vlaanderen (71,0 %), Vlaams-Brabant (70,8 %) en Antwerpen (70,6 %).

Tabel 4-19 : Logiesprijs en pensioen: gemiddelden en spreiding over de gemeenten

Provincie	Antwerpen	Vlaams-Brabant	Limburg	Oost-Vlaanderen	West-Vlaanderen	Vlaams Gewest
Aantal gemeenten	67	58	39	63	59	287
Logiesprijs (maand)						
Gemiddelde	1.251,55	1144,57	1070,18	1086,81	1.078,19	1132,67
Mediaan	1.256,92	1143,75	1077,26	1083,92	1.091,98	1128,72
Standaardafwijking	122,82	133,60	101,90	84,97	89,95	129,17
St.afw / Mediaan	10%	12%	9%	8%	8%	11%
Minimum	930,25	714,62	846,68	850,65	881,45	714,62
Maximum	1.538,06	1457,01	1330,41	1286,20	1.351,92	1538,06
Pensioen (maand)						
Gemiddelde	866,71	806,54	847,91	792,59	767,55	814,94
Mediaan	873,19	804,70	830,94	777,74	776,33	806,39
Standaardafwijking	63,14	40,97	94,87	58,18	54,99	72,12
St.afw / Mediaan	7%	5%	11%	7%	7%	9%
Minimum	673,51	684,21	657,74	704,55	608,78	608,78
Maximum	998,68	874,50	1049,24	996,64	954,48	1049,24
Pensioen / Maandprijs						
Gemiddelde	0,699	0,714	0,797	0,734	0,717	0,727
Mediaan	0,706	0,708	0,808	0,726	0,710	0,719
Standaardafwijking	0,081	0,093	0,111	0,076	0,08	0,092
St.afw / Mediaan	11%	13%	14%	11%	11%	13%
Minimum	0,520	0,513	0,610	0,569	0,521	0,513
Maximum	0,855	1,046	1,111	0,909	0,892	1,111

Bron: eigen berekeningen op basis van het 'Jaarboek van de ouderenvoorzieningen 2005'

Uit voorgaande tabel blijkt ook dat het gemiddeld maandelijks pensioen het hoogst is in de provincie Antwerpen (866,71 €) gevolgd door Limburg (847,91 €), Vlaams-Brabant (806,54 €), Oost-Vlaanderen (792,59 €) en West-Vlaanderen (767,55 €).

In de provincie Antwerpen wordt het hoogste gemiddeld pensioen waargenomen maar hier steekt de maandelijkse logiesprijs ver boven de maandprijzen van de andere provincies uit zodat deze provincie toch nog de minst betaalbare is.

De beste verhouding pensioen/maandprijs wordt waargenomen in Limburg. Hier dekt het pensioen 80,8 % van de gemiddelde maandprijs. De relatief hoge pensioenen in Limburg kunnen verklaard worden door het feit dat er in Limburg voornamelijk werknemerspensioenen worden uitgekeerd en minder zelfstandigenpensioenen. Deze werknemerspensioenen bevatten ook de hogere pensioenen van de ex-mijnwerkers. Vandaar dat de werknemerspensioenen hoger zullen zijn dan de zelfstandigenpensioenen. Dit blijkt ook duidelijk in bijlage 2.

4.4.3 Toestand per arrondissement

Zie tabel op volgende pagina.

Tabel 4-20 : Maandprijis, pensioen en betaalbaarheid 2004

Provincie	Arrondissement	Maandprijis					Pensioen					Pensioen/ maandprijis					
		gemidd	mediaan	st afw	min	max	gemidd	mediaan	st afw	min	max	gemidd	mediaan	min	max		
West-vl	Veurne	1123,4	1166,3	176,6	15%	881,45	1352	714	704	22,9	3%	694,3	745,09	0,649	0,604	0,551	0,830
VI-Brabant	Leuven	1181,3	1163,4	150,4	13%	908,01	1457	786	797	37,3	5%	684,2	860,85	0,676	0,674	0,513	0,869
West-vl	Oostende	1062,5	1073,7	79,09	7%	930,25	1142	745	749	58	8%	656,4	830,04	0,707	0,676	0,602	0,892
Antwerpen	Turnhout	1239	1245,3	135,9	11%	930,25	1434	835	837	64,3	8%	673,5	932,9	0,681	0,676	0,542	0,836
West-vl	Brugge	1100,9	1123	82,51	7%	932,96	1181	774	780	33,3	4%	731,9	830,47	0,708	0,678	0,633	0,860
Oost-vl	Gent	1116,9	1124,5	100,8	9%	915	1286	800	798	60,6	8%	704,6	942,39	0,723	0,697	0,569	0,909
Oost-vl	Aalst	1040,9	1029,8	94,32	9%	850,65	1178	746	751	28	4%	705,3	789,44	0,722	0,701	0,599	0,887
West-vl	Diksmuide	1059,7	1080,6	60,56	6%	986,98	1129	748	753	40,5	5%	687,8	795,34	0,709	0,703	0,610	0,806
West-vl	Ieper	1053,3	1035,8	89,29	9%	921,41	1169	704	716	46,7	7%	608,8	759,01	0,673	0,710	0,521	0,752
West-vl	Roeselare	1105,4	1111,3	101,9	9%	947,04	1230	789	786	17,5	2%	760	811,57	0,719	0,714	0,631	0,803
Antwerpen	Mechelen	1235	1257,3	111,4	9%	1046,8	1434	846	841	49,6	6%	746,3	929,92	0,691	0,718	0,561	0,844
Vlaanderen		1132,7	1128,7	129,2	11%	714,62	1538	815	806	72,1	9%	608,4	1049,2	0,727	0,719	0,513	1,111
Antwerpen	Antwerpen	1268,7	1256,7	118,3	9%	1096,2	1538	901	906	50,2	6%	759,6	998,68	0,716	0,722	0,520	0,855
Limburg	Maaseik	1030,5	1018,1	80,25	8%	937,88	1197	808	789	91,8	12%	682,8	1013,7	0,789	0,737	0,634	1,060
Oost-vl	Dendermonde	1090,5	1092,9	76,73	7%	994,74	1202	793	795	24,1	3%	757	840,85	0,731	0,737	0,646	0,824
VI-Brabant	Halle-Vilvoorde	1114,8	1124,4	112	10%	714,62	1314	823	825	36,7	4%	735,2	874,5	0,745	0,738	0,610	1,046
West-vl	Kortrijk	1104,6	1115,3	54,15	5%	999	1193	816	806	61,5	8%	704,6	954,48	0,739	0,741	0,673	0,834
Oost-vl	Oudenaarde	1054,2	1043,4	53,48	5%	979,05	1134	764	762	26,5	3%	716,9	812,44	0,727	0,742	0,637	0,799
Oost-vl	Eeklo	1098,5	1104,7	63,85	6%	1007,3	1172	809	792	55,2	7%	754,8	908,31	0,738	0,742	0,671	0,817
West-vl	Tielt	1006	988,96	48,64	5%	952,52	1094	791	790	30,4	4%	749,1	834,67	0,789	0,780	0,692	0,876
Oost-vl	Sint-Niklaas	1081,5	1062,8	70,5	7%	1008,1	1185	862	824	87,7	11%	749,5	996,64	0,800	0,806	0,633	0,901
Limburg	Tongeren	1029,7	1020,6	104,8	10%	846,68	1179	825	820	56,1	7%	753,4	940,51	0,812	0,824	0,639	1,111
Limburg	Hasselt	1128,9	1121,2	91,86	8%	958,92	1330	891	915	108	12%	657,7	1049,2	0,792	0,828	0,610	0,923

Bron: eigen berekeningen op basis van het 'Jaarboek van de ouderenvoorzieningen 2005'

In tabel 4-20 worden de arrondissementen gerangschikt naargelang hun betaalbaarheid. Deze rangschikking gebeurt op basis van de mediaanwaarde pensioen gedeeld door de maandprijs. Bovenaan staan de minder betaalbare arrondissementen en onderaan de beter betaalbare arrondissementen. Tot de minder betaalbare arrondissementen (< 0,70) horen onder andere Veurne, Leuven, Oostende, Turnhout, Brugge en Gent. Kortrijk, Oudenaarde, Eeklo en Tielt behoren tot de beter betaalbare arrondissementen maar de situatie is het best (> 0,80) in Sint-Niklaas, Tongeren en Hasselt.

De mate waarin dit het resultaat is van een hoog pensioen en/of lage maandprijs kan verschillen. Zo zien we bijvoorbeeld dat er een redelijk hoog pensioen is in het arrondissement Hasselt maar tegelijkertijd blijkt ook dat de maandprijs er nogal hoog ligt ten opzichte van de andere arrondissementen. In het midden van de tabel is ook de toestand voor het geheel van alle Vlaamse gemeenten weergegeven. Hieruit leiden we af dat het gemiddelde van de betaalbaarheid van de maandprijs in de Vlaamse gemeenten **71,9 %** is.

Ter vergelijking: In het onderzoek (1997) van Heeren G. en Thewys T. bleek dat voor het Vlaams Gewest het maandelijks pensioen 62,9 % van de maandprijs van een wooneenheid bedroeg. De betere situatie nu kan verklaard worden door het feit dat het gemiddeld pensioen met 29,68 % gestegen is (gemiddeld pensioen bedroeg in 1997: 628,43 € en in 2004: 814,94 €) en de gemiddelde logiesprijs slechts met 12,76 % gestegen is (gemiddelde maandprijs was in 1997: 1004,54 € en in 2004: 1132,67 €).

In tabel 4-21 zijn de indexen ten opzichte van het Vlaams Gewest berekend voor de maandprijs, pensioen en de betaalbaarheid. In de arrondissementen Mechelen en Turnhout is het pensioen hoger dan het Vlaams Gewest maar dient er opgemerkt te worden dat de maandprijs er nog hoger ligt dan het Vlaamse gemiddelde en als gevolg hiervan zal de betaalbaarheid afnemen. In het arrondissement Veurne ligt het pensioen opvallend lager dan het Vlaams gemiddelde en ook de maandprijs ligt er boven het Vlaams gemiddelde, hier vinden we dan ook de laagste betaalbaarheid van alle arrondissementen.

In het arrondissement Hasselt daarentegen zien we de hoogste pensioenwaarde en ook de maandprijs verhoudt zich relatief goed ten opzichte van het Vlaams gemiddelde bijgevolg behoort dit arrondissement tot de beter betaalbare arrondissementen.

Tabel 4-21: Maandprijs, pensioen en betaalbaarheid (index Vlaanderen = 100)

Provincie	Arrondissement	Maandprijs	Pensioen	Pens/mnd prijs
West-VI	Veurne	103	87	84
VI-Brabant	Leuven	103	99	94
West-VI	Oostende	95	93	94
Antwerpen	Turnhout	110	104	94
West-VI	Brugge	99	97	94
Oost-VI	Gent	100	99	97
Oost-VI	Aalst	91	93	97
West-VI	Diksmuide	96	93	98
West-VI	Ieper	92	89	99
West-VI	Roeselare	98	98	99
Antwerpen	Mechelen	111	104	100
Vlaanderen		100	100	100
Antwerpen	Antwerpen	111	112	100
Limburg	Maaseik	90	98	103
Oost-VI	Dendermonde	97	99	103
VI-Brabant	Halle-Vilvoorde	100	102	103
West-VI	Kortrijk	99	100	103
Oost-VI	Oudenaarde	92	95	103
Oost-VI	Eeklo	98	98	103
West-VI	Tielt	88	98	108
Oost-VI	Sint-Niklaas	94	102	112
Limburg	Tongeren	90	102	115
Limburg	Hasselt	99	114	115

Bron: eigen berekeningen op basis van het 'Jaarboek van de ouderenvoorzieningen 2005'

4.5 Overzicht pensioen, maandprijs en betaalbaarheid op kaart

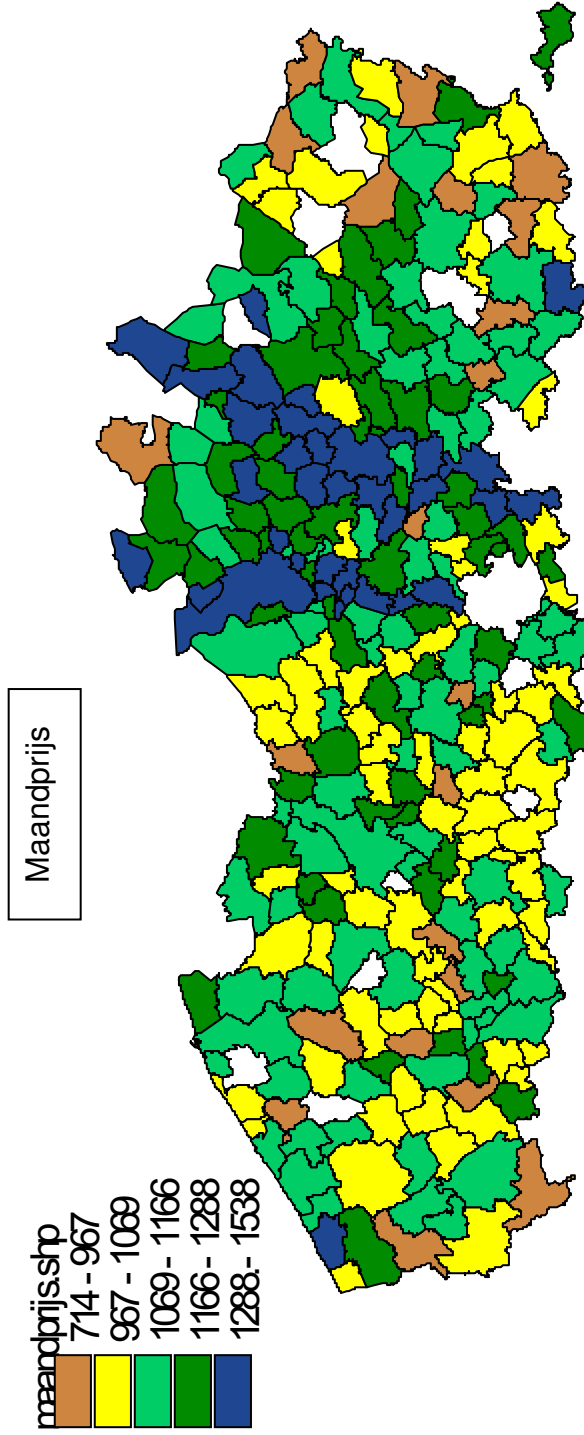
Kaart 4-1 geeft een overzicht omtrent de gemiddelde maandelijkse logiesprijs per gemeente voor het Vlaams Gewest. Iedere gemeente is met een kleur aangeduid naargelang het interval van de hoogte van de maandprijs waar de gemeente toe behoort. Het valt op dat de gemeenten gelegen in de provincie Antwerpen voornamelijk tot het interval met de hoogste maandprijs behoren (blauwe kleur). Er zijn slechts enkele gemeenten met een goedkopere gemiddelde maandprijs namelijk in Lint, Westerlo en Hoogstraten. De gemeenten in Limburg vertonen globaal gezien een lagere gemiddelde maandprijs met uitzondering van 1 gemeente die tot het duurste interval behoort namelijk Gingelom.

Op kaart 4-2 wordt een beeld gegeven omtrent de gemiddelde hoogte van de maandelijkse pensioenen in de gemeenten. Merkwaardig is dat de laagste gemiddelde pensioenen vooral in de gemeenten van West-Vlaanderen worden waargenomen (oranje kleur). De provincie Antwerpen valt op als de provincie met de meeste gemeenten waar een hoog gemiddeld pensioen is (donkerblauwe kleur). Ook in Limburg zijn er redelijk wat gemeenten met een hoge gemiddelde pensioenuitkering.

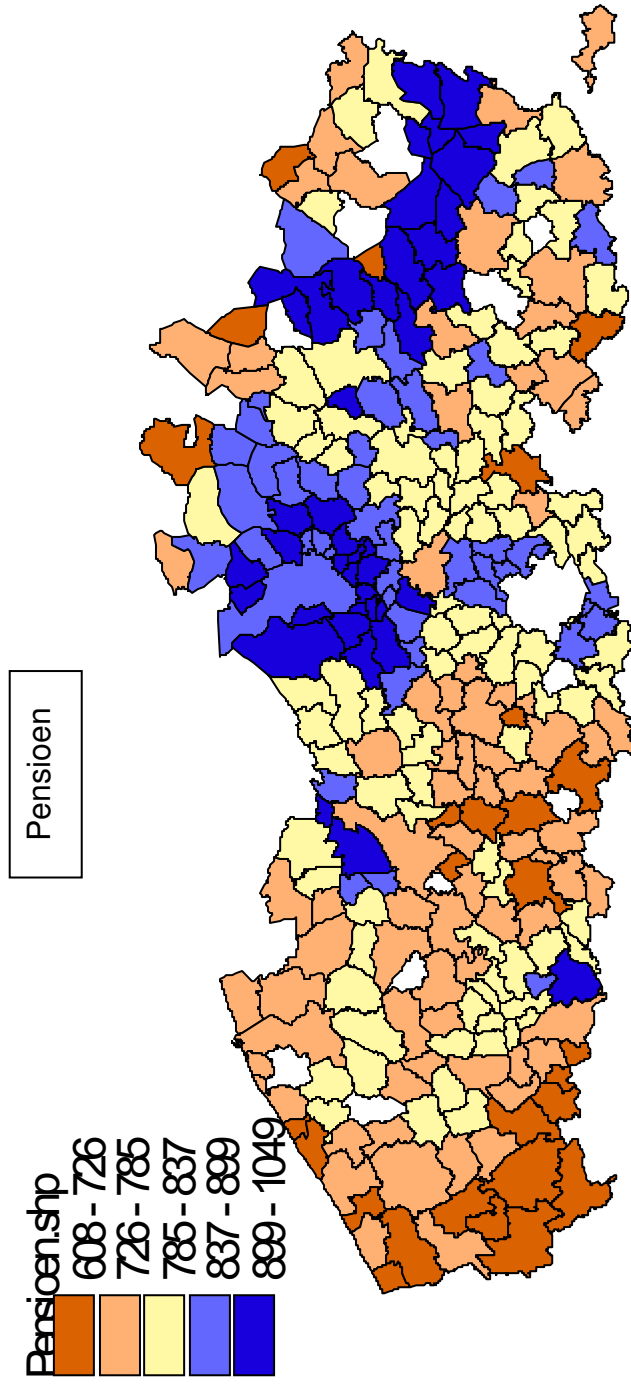
Op kaart 4-3 nemen we de verhouding tussen pensioen en maandprijs waar. Hierbij valt het vooral op dat de gemeenten in Limburg voornamelijk tot het interval van de beste betaalbaarheid behoren (groene kleur). Bij de gemeenten in de provincie Antwerpen nemen we dikwijls een rode kleur waar, dit betekent dat deze gemeenten tot de slechtst betaalbare behoren.

Kaart 4-4 geeft een genummerd overzicht van de gemeenten van het Vlaams Gewest. Een verklaring van deze nummering is gegeven in bijlage 5 aan de hand van een alfabetisch overzicht van de gemeenten per provincie

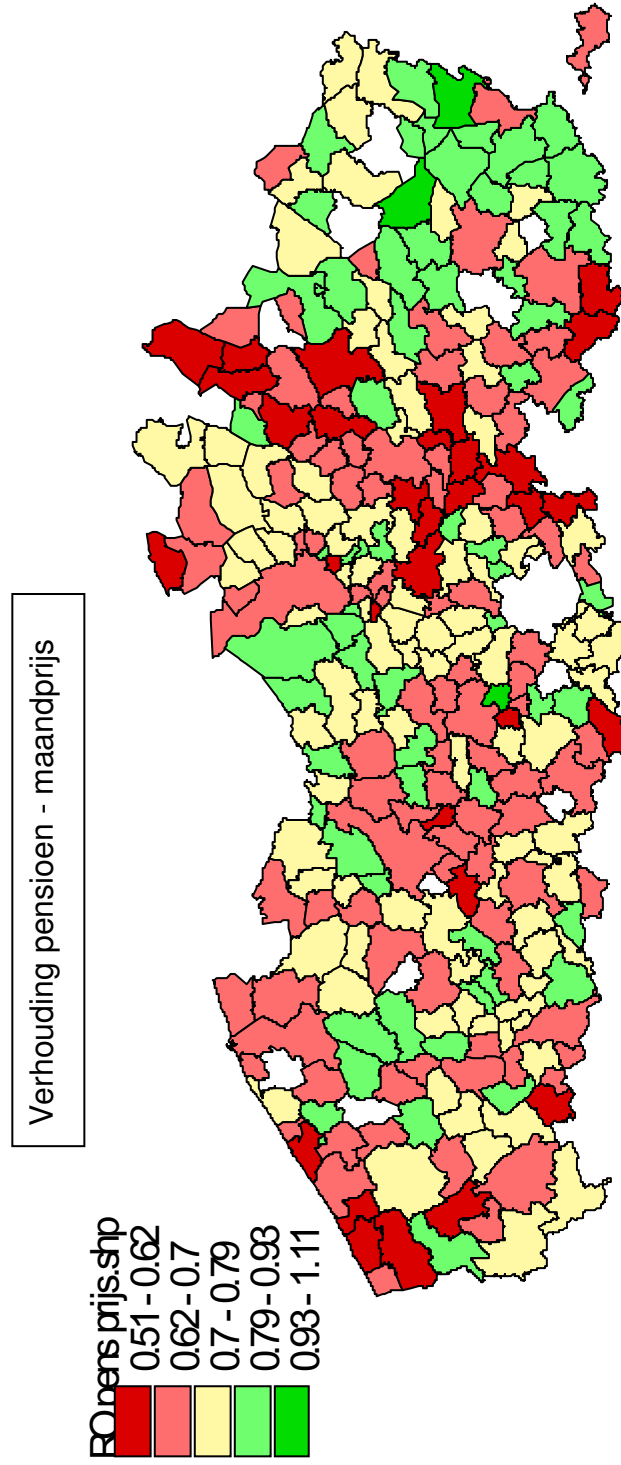
Kaart 4-1: Gemiddelde logiesprij

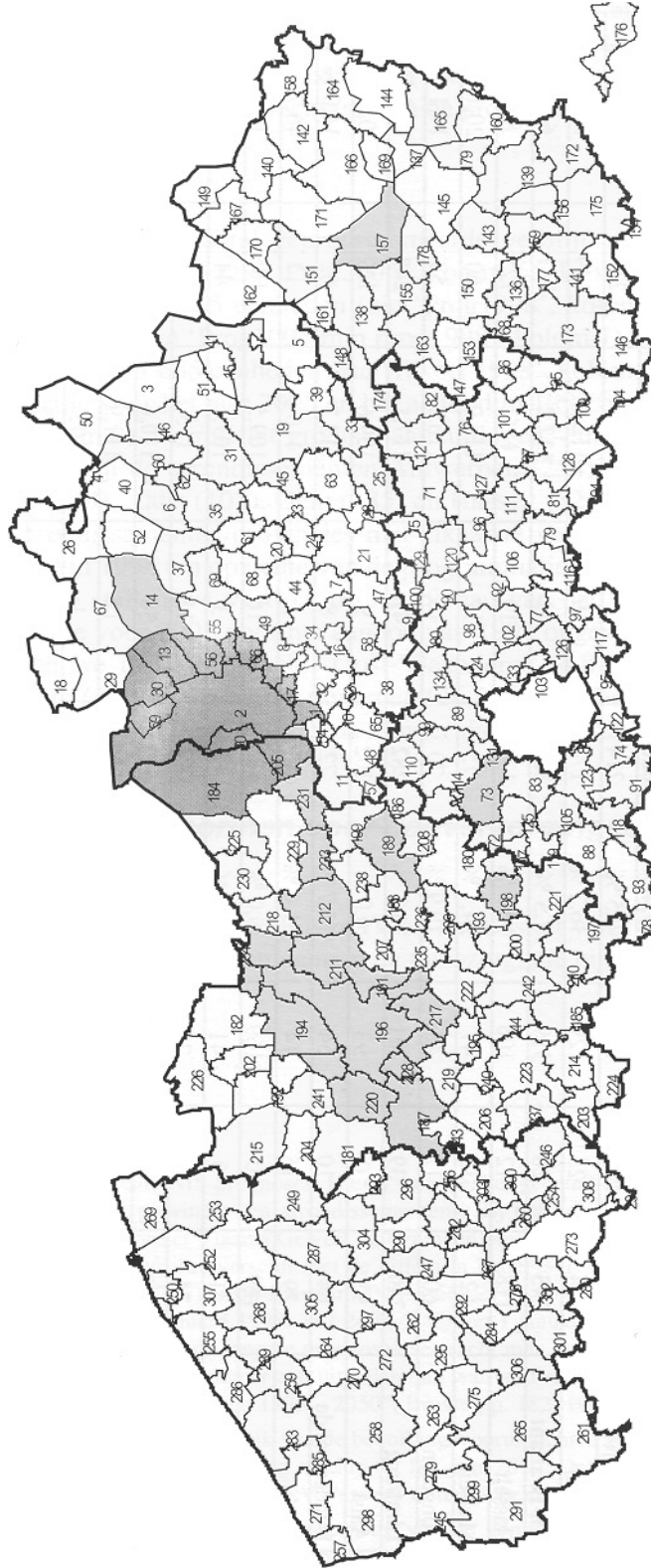
Kaart 4-2: Gemiddeld pensioen

Kaart 4-3: Betaalbaarheid

Kaart 4-4: Overzicht gemeenten Vlaams Gewest

Set grafiek

Hoofdstuk 5: De pensioenen

5.1 Toenemend aantal gepensioneerden

In België is het pensioen vandaag de dag voor bijna twee miljoen mensen de voornaamste bron van inkomsten. De geldmassa van alle pensioenen die worden betaald, stemt overeen met ongeveer 10 % van het bruto nationaal product.³⁶ De uitbetaling hiervan is één van de voornaamste bekommernissen in het sociale-zekerheidsstelsel. Deze problematiek is niet terug te brengen tot één basisoorzaak. We kunnen verschillende factoren aanwijzen die elkaar nog versterken in hun invloed op de pensioenen. In de eerste plaats is er de stijging van de levensverwachting door onder andere de betere medische technieken. Daarnaast willen werknemers steeds vroeger stoppen met hun loopbaan. Door allerlei maatregelen zoals afvloeiingen stemt de feitelijke pensioenleeftijd niet altijd overeen met de wettelijke pensioenleeftijd. Ook de steeds langer wordende studieperiodes hebben tot gevolg dat de beroepsbevolking die voor de pensioenen bijdragen betaalt, steeds kleiner wordt. Voorts is er het dalend geboortecijfer. Tot slot zal de toenemende vrouwelijke tewerkstelling ook de toename van de pensioenkosten beïnvloeden. Werkende vrouwen bouwen ook een persoonlijk pensioen op. Samengevat kan men stellen dat de ‘afhankelijkheidsgraad’³⁷ toeneemt.

De pensioenen die iedere maand worden betaald, vallen onder erg uiteenlopende stelsels: het gaat vooral om werknemerspensioenen, zelfstandigenpensioenen, de pensioenen van ambtenaren (en met hen gelijkgestelden), de inkomensgarantie voor ouderen en de extralegale pensioenen. In elk van die stelsels bestaan er talloze subcategorieën. Vaak ontvangt iemand verschillende uitkeringen tegelijk, die volgens specifieke regels worden berekend, bijvoorbeeld een werknemerspensioen met als aanvulling de inkomensgarantie voor ouderen, of soms een zelfstandigenpensioen, een werknemerspensioen en een extralegaal pensioen.

³⁶ Bron: Federale overheid

³⁷ De verhouding tussen het aantal gepensioneerden en het aantal actieven.

Om de toekomst van onze pensioenen te verzekeren, moeten de systemen regelmatig worden bijgestuurd. Zo is men bijvoorbeeld in het stelsel van de werknemers en van de zelfstandigen bezig met de geleidelijke gelijkschakeling van de pensioenleeftijd voor mannen en vrouwen. Op dit ogenblik is de pensioengerechtigde leeftijd voor mannen 65 jaar, voor vrouwen 64. Maar tegen januari 2009 zullen beiden pas op hun 65ste de wettelijke pensioenleeftijd bereiken. In het pensioenstelsel van de openbare dienst is de pensioenleeftijd voor mannen en vrouwen steeds gelijk geweest, namelijk 65 jaar (behoudens talrijke uitzonderingen).

Tabel 5-1: Jaarlijkse pensioenuitkeringen werknemers uitgedrukt in € aan constante index 113,87

Werknemers	Rustpensioen mannen	Rustpensioen vrouwen	Overlevingspensioen mannen	Overlevingspensioen vrouwen
1997	8.796	4.148	2.032	6.812
1999	9.002	4.248	2.194	6.905
2001	9.250	4.402	2.347	7.052
2003	9.600	4.628	2.510	7.303
2005	9.807	4.761	2.635	7.430
2007	10.010	4.883	2.766	7.548
2009	10.210	5.005	2.896	7.668

Bron: Rijksdienst voor Pensioenen, statistische studie, april 2005

In tabel 5-1 zien we een stijging van de jaarlijkse pensioenuitkeringen voor werknemers. De populatie overlevingspensioenen mannen is zeer klein, het toegekende voordeel is laag. Door de aanpassing van de minimumpensioenen in april 2003 en tengevolge van de toepassing van de cumulatierregels is bovendien deze groep gerechtigden nog kleiner geworden. De rustpensioenen groeiden in het verleden sneller voor de vrouwen dan voor de mannen. De verklaring ligt bij de groeiende participatiegraad van vrouwen op de arbeidsmarkt en bij de doorgevoerde verhoging van minimumpensioenen die vooral aan vrouwen toegekend worden.

5.2 Zilverfonds

Verschuivingen in de leeftijdsstructuur van de bevolking beïnvloeden rechtstreeks de uitgaven en de ontvangsten van de overheid, in het bijzonder inzake sociale zekerheid. De Belgische regering heeft de nodige procedures uitgewerkt om in de besluitvorming rekening te houden met deze onvermijdelijke evolutie. In 2001 is het '**Zilverfonds**' opgericht. Het werd in het leven geroepen als 'parastatale B'³⁸ door de wet van 5 september 2001 tot waarborging van een voortdurende vermindering van de overheidsschuld en tot oprichting van een Zilverfonds.³⁹ Het Fonds staat onder het gezamenlijk toezicht van de Minister van Financiën en van de Minister van Begroting. Het Zilverfonds wordt bestuurd door een raad van bestuur samengesteld uit tien leden. De raad van bestuur bepaalt het beleid en staat in voor het beheer van de reserves. Het fonds bouwt een financiële reserve op om het hoofd te bieden aan de stijging van het aantal gepensioneerden die men tussen 2010 en 2030 verwacht. Hierdoor is de uitbetaling van de toekomstige pensioenen veilig gesteld zonder de sociale bijdragen te moeten verhogen.

Het geld van het Zilverfonds komt van begrotingsoverschotten (de uitgaven van de Staat liggen lager dan de inkomsten), van overschotten in de sociale zekerheid, van eenmalige niet-fiscale inkomsten (bijvoorbeeld bij de privatisering van overheidsbedrijven) en van winsten op de investeringen van het Zilverfonds. In 2001 stortte de overheid een startkapitaal van 620 miljoen euro in het fonds. Volgens de jongste afrekening is er nu al een reserve van ongeveer 12 miljard euro opgebouwd.⁴⁰ Voor 2006 wordt een overdracht naar het Zilverfonds van 0,2 % van het BBP gepland, wat overeenkomt met een bedrag van 616 miljoen euro. De doelstelling van 13 miljard euro tegen eind 2007, afgesproken op de Ministerraad van Oostende op 20 en 21 maart 2004, zal dus al in 2006 worden gehaald.⁴¹

³⁸ Een parastatale is een typisch Belgische term voor een voormalige (semi-)overheidsinstelling. Het slaat op instellingen en diensten die door de overheid worden opgericht, maar die verder toch een zekere onafhankelijkheid in bestuur genieten

³⁹ Belgisch Staatsblad van 14 september 2001

⁴⁰ Federale Overheid, De Belgopocket

⁴¹ Federale Overheidsdienst Financiën, Belgisch Stabiliteitsprogramma 2006-2009

5.3 Pensioenstelsel

5.3.1 Eerste pijler of het wettelijk pensioen

De pensioenvoorzieningen zijn opgebouwd rond drie pijlers. De eerste pijler is het wettelijk pensioenstelsel of het rustpensioen, uitgekeerd door de staat en door de socialezekerheidsinstellingen. Deze laatste worden hoofdzakelijk gefinancierd door verplichte bijdragen van de werkgevers en werknemers en zijn gebaseerd op het repartitieprincipe⁴² (de huidige actieve bevolking betaalt de pensioenen van vandaag, en niet voor hun eigen pensioen van later). Dit pensioen is een individueel recht voor iedereen die een loon of ander inkomen heeft genoten nadat men een bepaalde leeftijd heeft bereikt. Gemengde carrières geven aanleiding tot verschillende pensioenhandelingen in de verschillende betrokken pensioenregimes. Voor deze eerste pijler onderscheidt men drie vormen: het rustpensioen, het overlevingspensioen en het brugpensioen.

5.3.1.1 Wettelijk rustpensioen

Iedere werknemer in België kan in aanmerking komen voor het wettelijk rustpensioen na het bereiken van de pensioenleeftijd. Dit is eveneens zo als men in het buitenland voor een in België gevestigde werkgever in de privé-sector heeft gewerkt of als een periode in die hoedanigheid wordt gelijkgesteld. Vanzelfsprekend moeten voor die tewerkstelling de wettelijke bijdragen zijn ingehouden. Tabel 5-2 geeft een overzicht van de leeftijden en vereiste dienstjaren voor het rustpensioen. In 2009 zal de pensioengerechtigde leeftijd voor vrouwen en mannen gelijk gebracht worden op 65 jaar.

⁴² In 1967 voerde België het repartitieprincipe voor de werknemerspensioenen in

Tabel 5-2: Leeftijden en vereiste jaren voor het rustpensioen

Leeftijden en vereiste jaren voor het rustpensioen						
Jaar	Pensioen gerechtigde leeftijd		Vereist aantal dienstjaren voor een volledig pensioen		Minimumleeftijd voor vervroegd pensioen	Vereist aantal dienstjaren voor vervroegd pensioen
	Man	Vrouw	Man	Vrouw		
2004	65	63	45	43	60	34
2005	65	63	45	43	60	35
2006	65	64	45	44	60	35
2007	65	64	45	44	60	35
2008	65	64	45	44	60	35
2009	65	65	45	45	60	35

Bron: Informatiedossier, P&V verzekeringen, 2004

Er bestaan drie verschillende systemen binnen de pijler van dit klassieke rustpensioen: een stelsel voor werknemers, eentje voor zelfstandigen en een laatste voor ambtenaren.

De berekening van het pensioen voor **werknemers** wordt bepaald in functie van de duur van de loopbaan als werknemer, de bezoldiging en de gezinstoestand. Wat betreft de loopbaanlengte wordt het pensioen voor mannen berekend in 45sten, terwijl dit voor vrouwen met in achtname van de driejaarlijkse stijging van de pensioengerechtigde leeftijd in 44sten wordt berekend. In 2009 zal het pensioen voor vrouwen uiteindelijk in 45sten berekend worden zoals bij de mannen. Per jaar tewerkstelling wordt het rustpensioen berekend op basis van 1/45 van het werkelijke, fictieve en forfaitaire loon voor mannen en 1/44 voor vrouwen. Hierbij dient opgemerkt te worden dat 45sten voor mannen en 44sten voor vrouwen de maximum duur van een loopbaan voorstelt.

Elk burgerlijk tewerkstellingsjaar geeft recht op een jaarlijks pensioenbedrag. Dit bedrag wordt als volgt berekend:⁴³

1. men neemt de jaarlijkse bezoldiging (werkelijke en/of forfaitaire en/of fictieve) ;
2. vermenigvuldigd met een herwaarderingscoëfficiënt;⁴⁴

⁴³ Rijksdienst voor Pensioenen

3. vermenigvuldigd, voor de jaren 1955 tot 1974, met een welzijnscoëfficiënt ;
4. vermenigvuldigd met de pensioenbreuk : $1/45$ of $1/42$, $1/43$ of $1/44$ voor vrouwen, of $1/40$ (voor bovengrondse mijnwerkers en zeelieden) of $1/30$ (voor ondergrondse mijnwerkers), enz. ;
5. vermenigvuldigd met 0,6 (alleenstaande) of 0,75 (gezin).

Het wettelijk pensioen van werknemers hangt af van hun loon, staat van dienst, pensioenleeftijd, gezinssituatie en geslacht. Het rustpensioen voor werknemers wordt dus berekend op basis van het gezinsbedrag of het bedrag als alleenstaande. Het gezinspensioen wordt vastgesteld door de geherwaardeerde lonen met 75 % te vermenigvuldigen. Het pensioen als alleenstaande wordt vastgesteld door de geherwaardeerde lonen met 60 % te vermenigvuldigen. Het gezinspensioen wordt toegekend aan de gehuwde werknemer (man of vrouw) waarvan de echtgenoot elke niet-toegelaten beroepsactiviteit heeft stopgezet en die geen vervangingsinkomen en geen pensioen geniet, waarvan het bedrag groter is dan het verschil tussen de bedragen van dat rustpensioen, respectievelijk berekend op basis van het gezinsbedrag en het bedrag als alleenstaande. Wanneer de gepensioneerde of zijn echtgenoot dergelijke uitkeringen ontvangt, betaald door andere instellingen, die kleiner zijn dan het verschil tussen het gezinsbedrag van het pensioen en het bedrag als alleenstaande, kan het gezinspensioen toch worden verleend, maar het bedrag van deze uitkering wordt dan in mindering gebracht.⁴⁵

Het bedrag van het rustpensioen voor een volledige loopbaan mag niet lager zijn dan een bepaald minimum. Indien de loopbaan niet volledig is, maar tenminste gelijk aan twee derden ($30/45$ voor een man, $28/43$ voor een vrouw), wordt hetzelfde minimum, evenwel evenredig met de loopbaanbreuk, gegarandeerd. Bij een onvolledige loopbaan krijgt men dus slechts een breukgedeelte van het pensioen voor een volledige loopbaan. Dit breukgedeelte wordt de loopbaanbreuk genoemd: in de noemer komt het aantal jaren nodig voor een volledige loopbaan en in de teller het aantal jaren van de loopbaan als werknemer.

⁴⁴ Een herwaarderingscoëfficiënt zorgt ervoor dat de lonen geïndexeerd worden zodat ze aangepast worden aan de welvaart. Deze coëfficiënt verschilt jaar na jaar afhankelijk van de index en het welvaartpeil.

⁴⁵ Bron: Rijksdienst voor Pensioenen

Indien de loopbaanbreuk bijvoorbeeld 44/45 is (dus meer dan 30/45) bedraagt het gewaarborgd minimumpensioen als alleenstaande op 1 oktober 2004 : $10\,191,95 \text{ €} \times 44/45 = 9\,965,46 \text{ €}$. Na een volledige loopbaan als werknemer is het minimum pensioen op jaarbasis $10\,191,95 \text{ €}$ voor een alleenstaande, $12\,735,93 \text{ €}$ voor een gezin en $10\,031,70 \text{ €}$ voor een weduw(e)(naar).⁴⁶ Bovenop het maandelijks pensioen ontvangt men ook elk jaar vakantiegeld. Als de spilindex van de consumptieprijzen overschreden wordt, dan verhoogt het pensioenbedrag met 2 %. Iedere gepensioneerde mag ook nog bijverdienen tot een bepaald maximumbedrag per jaar. Dit bedrag kan best niet overschreden worden want anders loopt men het risico het geheel of gedeeltelijk pensioen te verliezen.

Het pensioen van **zelfstandigen** is gebaseerd op dezelfde factoren als het pensioen van werknemers. Toch is het doorgaans kleiner dan een werknemerspensioen. Voor zelfstandigen (iedere natuurlijke persoon die in België een beroepsbezigheid uitgeoefend heeft zonder daarbij door een arbeidsovereenkomst of door een statuut verbonden te zijn) worden de pensioenen sinds 1984 berekend op de reële inkomsten in plaats van op forfaitaire basis, zoals voorheen het geval was. Voor de meeste gevallen zullen de nieuw ingaande pensioenen geleidelijk aan hogere bedragen aannemen. Voor personen met een laag inkomen kan deze regeling evenwel in de toekomst een lagere pensioenuitkering voor gevolg hebben. Sedert 1 juli 2005, zijn de meewerkende echtgenoten van zelfstandigen verplicht zich aan te sluiten bij het sociaal statuut der zelfstandigen: het zogenaamde ‘maxi-statuuut’. Deze regeling zorgt ervoor dat zij onder andere volledige eigen pensioenrechten opbouwen. Voorheen was de aansluiting voor alle sociale risico’s binnen de regeling van de zelfstandige vrijwillig (met uitzondering van verplichte aansluiting tot het mini statuut).

Het nieuwe en verplichte pensioensysteem voor zelfstandigen, de ‘1 bis – pijler’, zal in de toekomst wellicht ingevoerd worden. Alle zelfstandigen zullen vanaf dan verplicht 1% van hun inkomen moeten bijdragen aan een systeem van pensioenkapitalisatie. Kapitalisatie betekent dat men nu spaart voor het eigen pensioen later. Dat is beter in tijden van vergrijzing. Het is een verplichte pensioenbijdrage – typisch voor de eerste pijler – maar het is een kapitalisatiesysteem – typisch voor de tweede pijler. Maar de zelfstandigen zijn

⁴⁶ Gegevens van Rijksdienst voor Pensioenen, 2004

niet tevreden hierover. Unizo hield onlangs een enquête: 75,7 % wees de 1bis af. De zelfstandigen houden liever de handen vrij om te investeren in de tweede pijler (het vrij aanvullend pensioen voor zelfstandigen, kortweg VAPZ) of de derde pijler (individuele verzekeringen). Eerst was voorzien dat de '1bis' zou worden ingevoerd vanaf 1 juli 2006, maar de invoering zal worden uitgesteld naar 1 januari 2008.⁴⁷

Bij **ambtenaren** liggen de regels anders. Geslacht en gezin spelen geen rol. Bij de berekening van het ambtenarenpensioen wordt rekening gehouden met de bezoldiging van de laatste vijf jaar, het aantal dienstjaren en de leeftijd. Verder verschillen de regels volgens de categorie van de ambtenaar en het bestuur waar hij werkt. Het ambtenarenpensioen bedraagt 75 % van het gemiddelde loon over de laatste vijf jaar, als men een volledige loopbaan kan aantonen. Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen een gezins- en een alleenstaandenpensioen. Gepensioneerde ambtenaren kunnen ook rekenen op een gewaarborgd minimum pensioenbedrag dat varieert naargelang de aard van het pensioen en de gezinstoestand. Het absolute maximumpensioen voor een ambtenaar is 61 861,80 € per jaar.⁴⁸

De referentewedde voor de berekening van het rustpensioen is dus de gemiddelde wedde van de laatste vijf jaar van de loopbaan wat een gunstige invloed heeft op de pensioenberekening in vergelijking met de twee andere wettelijke pensioenstelsels. Een verlenging van de werkelijke gepresteerde loopbaanduur door diplomabonificaties schept de mogelijkheid om een volledig pensioen te bereiken. De invoering van de leeftijdsbonussen voor wie na 60 jaar op pensioen gaat, is in de eerste plaats bedoeld om de ambtenaren langer te laten werken, wat een gunstig effect heeft op de hoogte van het pensioenbedrag voor zover het volledig pensioen nog niet wordt bereikt. Op te merken valt dat de openbare sector geen homogeen geheel is, de onderscheiden overheden hebben een min of meer grote autonomie in de vaststelling van het pensioenstelsel van hun personeel (bijvoorbeeld, de pensioenregeling die van toepassing is op de werknemers van de NMBS, van Belgacom enz.).

⁴⁷ Trends, 16 februari 2006

⁴⁸ Dexia, Dossier Pensioen

5.3.1.2 Overlevingspensioen

Met het overlevingspensioen van de langstlevende echtgenoot, dat sinds 1 januari 1984 van kracht is kunnen zowel vrouwen als mannen onder bepaalde voorwaarden aanspraak maken op een overlevingspensioen na het overlijden van hun echtgeno(o)t(e). Net zoals bij het rustpensioen moet men bij een overlevingspensioen een aantal voorwaarden vervullen om er recht op te hebben. In de eerste plaats moet men een zekere leeftijd bereikt hebben. Principieel moet men 45 jaar oud zijn om gerechtigde te zijn. Voor personen die een kind ten laste hebben of minstens 66 % arbeidsongeschikt zijn, geldt deze leeftijdsvoorwaarde echter niet. Een andere voorwaarde is dat men met de overledene gehuwd moest zijn. Het huwelijk moet minstens een jaar hebben geduurd of er moet een kind uit zijn geboren. Zodra de langstlevende echtgenoot hertrouwt, wordt het overlevingspensioen geschorst. De berekening van het overlevingspensioen komt voor de drie stelsels eigenlijk op hetzelfde neer. Zoals voor het rustpensioen wordt het bedrag van het overlevingspensioen bepaald door de omvang van de loopbaan van de overleden echtgenoot en door de bezoldigingen die hij heeft ontvangen.

De berekening hangt wel af van het al dan niet op pensioen zijn van de overleden echtgeno(o)t(e). Als de overleden echtgeno(o)t(e) nog niet op rustpensioen was, wordt het overlevingspensioen als volgt berekend:

Overlevingspensioen = 60 % x het loon dat in aanmerking komt x aantal beroepsloopbaanjaren / aantal jaren tussen zijn 20 jaar en het jaar van overlijden.

Als de overleden echtgeno(o)t(e) al op rustpensioen was, ontvangt de gerechtigde een overlevingspensioen voor werknemers dat gelijk is aan 80 % van het rustpensioen tegen gezinsbedrag van de overleden echtgenoot.

5.3.1.3 Brugpensioen

Het brugpensioen werd ingevoerd in de jaren '70 om de hoge jongerenwerkloosheid tegen te gaan. Er kan een onderscheid gemaakt worden tussen het voltijds en halftijds brugpensioen. Hier wordt echter alleen verder gegaan op het voltijds conventioneel brugpensioen.

Het conventioneel brugpensioen is een regeling die sommige oudere werknemers, in geval van ontslag, de mogelijkheid biedt om naast de werkloosheidsuitkering een aanvullende vergoeding te genieten die ten laste komt van de werkgever. Een conventioneel bruggepensioneerde krijgt dus geen traditioneel pensioen uitbetaald: het gaat niet om een vervroegd pensioen. Het systeem van het conventioneel brugpensioen steunt op het bestaan van een collectieve arbeidsovereenkomst inzake het brugpensioen. De leeftijdsvoorwaarde moet geregeld zijn door een CAO. De collectieve arbeidsovereenkomst nr. 17 is toepasselijk op alle werknemers vanaf de leeftijd van 60 jaar die verbonden zijn door een arbeidsovereenkomst voor bedienden of een arbeidsovereenkomst voor werklieden, alsmede op de werkgevers die hen tewerkstellen. Men moet dus minimum 60 jaar zijn, maar nog niet de leeftijd hebben van pensioengerechtigde leeftijd. Het is echter wel mogelijk op het niveau van de onderneming een CAO af te sluiten voor werknemers jonger dan 60 jaar. Voor zulk een CAO is de normale minimumleeftijd 58 jaar.

Om het brugpensioen te kunnen genieten, moet men een bepaald aantal jaren hebben gewerkt. De algemene anciënniteitsvereiste is vastgesteld op 25 jaar. Hiervoor komen de dagen in loondienst en een aantal daarmee gelijkgestelde periodes in aanmerking (zoals ziekte, verlof). Verder moet de oudere werknemer recht hebben op werkloosheidsuitkeringen. Zowel voor arbeiders als voor bedienden moet de normale opzeggingstermijn nageleefd worden. Het bedrag van de werkloosheidsuitkeringen stemt overeen met 60 % van het laatst verdiende begrensde brutoloon. Het percentage van 60 % geldt ongeacht de gezinstoestand en blijft ongewijzigd tijdens de hele duur van het brugpensioen.⁴⁹ Niemand kan aanspraak maken op een rustpensioen vóór de leeftijd van 65 jaar. Men kan dus van het brugpensioen genieten tot op de laatste dag van de maand waarin men 65 jaar wordt. Na deze datum heeft men geen recht meer op werkloosheidsuitkeringen.

Ook vrouwen kunnen geen aanspraak maken op een rustpensioen vooraleer ze de wettelijke pensioenleeftijd hebben bereikt. Ze genieten dus van het brugpensioen tot op de laatste dag van de maand waarin ze 64 jaar worden. Vanaf 1 januari 2009 wordt deze

⁴⁹ Website van de sociale zekerheid.

leeftijd op 65 worden gebracht. Na deze datum heeft men geen recht meer op werkloosheidsuitkeringen.

5.3.2 Tweede pijler

Deze pensioenpijler omvat de aanvullende pensioenen of ook wel het extralegaal pensioen genoemd. Deze zijn georganiseerd door de privé-sector: pensioenplannen in het kader van een arbeidsrelatie, vrij aanvullende pensioenen voor zelfstandigen en individuele pensioentoezeggingen.

Voor werknemers is er de groepsverzekering. Veel ondernemingen hebben voor hun werknemers een collectief pensioensysteem ingevoerd dat men ‘groepsverzekering’ of ‘pensioenfonds’ noemt. De groepsverzekering is in principe voor alle personeelsleden van de onderneming bedoeld, tenzij de werkgever dit voordeel voor een bepaalde categorie van zijn werknemers voorbehoudt. De premies worden betaald door het bedrijf, door de werknemer, of door beiden samen. De bijdragen worden belegd bij een verzekeraar of een pensioenfonds. Het is de werkgever die beslist over de gang van zaken. Sinds de wet Colla van 6 april 1995 kan men bij het veranderen van werkgever ook het pensioenreserve overdragen naar de nieuwe werkgever.

De zelfstandigen kunnen ook voor een aanvullend pensioen zorgen via het ‘Vrij Aanvullend Pensioen voor Zelfstandigen’ (VAPZ). Deze bijdragen zijn wel beperkt tot een percentage van het bedrijfsinkomen.

5.3.3 Derde pijler

Deze pijler omvat de individuele pensioenspaarformules en levensverzekeringen. Iedere Belg, al dan niet actief op de arbeidsmarkt, kan aan individueel pensioensparen doen bij een bank of een verzekeringsmaatschappij. Elk jaar kan men een geïndexeerd maximumbedrag beleggen in een pensioenverzekering of een pensioenspaarfonds. Op 25 november 2005 was het plafond van de jaarlijkse stortingen 780 €. Om pensioensparen te stimuleren, betaalt de regering (de fiscus) 30 % tot 40 % van de gestorte premies terug in de vorm van een belastingvermindering. Vanaf 60 jaar mag men het bijeen gespaarde

bedrag opvragen. De fiscus eist dan wel 10 % van het opgebouwde spaartegoed. Indien het kapitaal later opgevraagd wordt, dan worden geen extra belastingen afgehouden.

Een tweede mogelijkheid om fiscaalvriendelijk voor een pensioen te sparen is de levensverzekering. ‘Levensverzekering’ is een algemene term die verschillende formules overkoepelt, die vaak sterk van elkaar verschillen. Het onderschrijven van een levensverzekering kan immers in verschillende omstandigheden worden overwogen. De levensverzekering, die de overlijdensdekking wordt genoemd, biedt de mogelijkheid om een kapitaal op te bouwen om het gezin (kinderen, huwelijkspartner, enz.) bij het overlijden van de echtgenoot financieel te beschermen. Een tweede doelstelling om een levensverzekering te onderschrijven, is om tegen de pensioenleeftijd een extralegaal pensioen op te bouwen.

5.4 Inkomensgarantie voor ouderen

Het gewaarborgd inkomen, in voege vanaf 1 mei 1969 is sinds 1 juni 2001 (indien dit voordeliger is voor betrokkenen) vervangen door de inkomensgarantie voor ouderen (IGO), ingesteld bij de wet van 22 maart 2001.

In de nieuwe regelgeving omtrent IGO wordt de nadruk gelegd op:

- de gelijke behandeling van mannen en vrouwen (gelijkschakeling van de intredeleeftijd)
- de aanpassing van de wetgeving aan de recente maatschappelijke en sociale veranderingen (gelijke behandeling van gehuwden en samenwonenden – individualisering van het recht)
- de modernisering van de wetgeving (verhoging van het inkomen – rechtvaardige aanrekening van het vermogen).

De inkomensgarantie is een financiële hulp voor oudere personen die niet over voldoende middelen beschikken. Deze is een voordeel toegekend aan personen die beantwoorden aan

objectieve criteria. Het basisbedrag (op 1 december 2005) bedraagt 5 489,91 € per jaar of 457,49 € per maand voor samenwonenden en 8 234,87 € per jaar of 686,24 € per maand voor een alleenstaande.⁵⁰ Deze bedragen zijn gebonden aan de index van de consumptieprijzen en variëren overeenkomstig de bepalingen van de wet van 2 augustus 1971. Deze worden om de twee jaar aangepast volgens de verhogingscoëfficiënt die bij koninklijk besluit is vastgesteld.⁵¹

Tabel 5-3 Overzicht aantal gerechtigden in België op het gewaarborgd inkomen voor bejaarden en inkomensgarantie voor ouderen

	Aantal GI	Aantal IGO
1985	77.683	
1987	90.702	
1989	103.492	
1991	108.320	
1993	111.386	
1995	105.421	
1997	100.487	
1999	94.900	
2001	55.678	70.430
2003	25.600	72.430
2005	21.915	72.566
2007	19.008	71.938
2009	16.608	71.254

Bron: Rijksdienst voor Pensioenen, Statistische studies, april 2005

Deze financiële hulp is gericht op personen vanaf 63 jaar. (Vanaf januari 2006 is dat 64 jaar en vanaf januari 2009 zal dit 65 jaar worden). De uitkering is ten laste van de Staat, maar de beheerskosten komen voor rekening van de Rijksdienst voor Pensioenen (RVP).

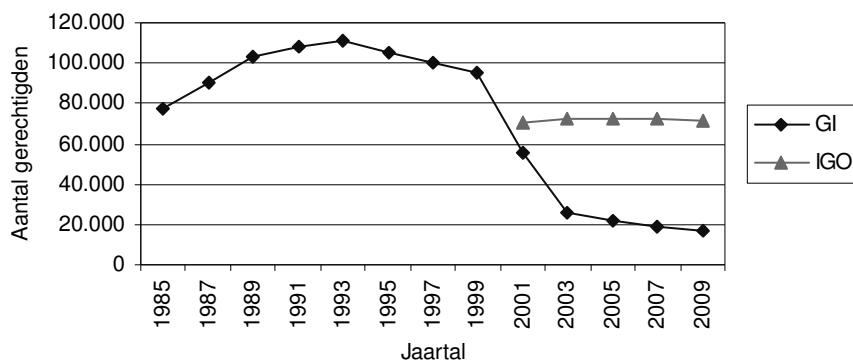
De RVP betaalt dus inkomensgarantie voor ouderen, maar kan de kosten terugvorderen bij de Federale Overheidsdienst Financiën. Het recht op deze financiële bijstand wordt automatisch onderzocht bij personen die een pensioen, een uitkering voor gehandicapten of

⁵⁰ Rijksdienst voor Pensioenen

⁵¹ FOD Sociale zekerheid, Beknopt overzicht van de sociale zekerheid in België, 2004:295

het leefloon trekken. Als men niet tot deze categorieën behoort, moet men zelf een aanvraag indienen bij het gemeentebestuur of bij de Rijksdienst voor Pensioenen. De IGO wordt slechts toegekend na een onderzoek naar alle bestaansmiddelen (pensioen, kadastraal inkomen, beroepsinkomen, roerende inkomsten enz.). Deze steun wordt enkel toegekend aan inwoners van België. Zoals blijkt in onderstaande figuur zijn er steeds minder personen met een GI uitkering.

Figuur IV : Evolutie van het aantal IGO en GI

Bron: eigen grafiek op basis van gegevens Rijksdienst voor Pensioenen, Statistische studies, april 2005

Hoofdstuk 6: Betaalbaarheid van het rustoord

6.1 Bijdrage van de bewoner

6.1.1 Kosten van de residentiële zorg

De kosten van de residentiële zorg is hoog. Vele ouderen maken zich zorgen dat ze de rekening niet zullen kunnen betalen eenmaal ze de overstap zullen moeten maken naar een verzorgingstehuis. Een mogelijke indicator van de betaalbaarheid is de verhouding tussen de prijs van de residentie en het pensioen. In een rustoord betaalt elke bewoner voor zijn verblijf een dagprijs. De hoogte ervan kan sterk verschillen naargelang de instelling. In geconventioneerde instellingen⁵² omvat de dagprijs minimaal de logementskosten, de persoonsverzorging, de kosten voor onderleggers en het onderhoud van het bedlinnen. De regionaal uitgewerkte erkenningsnormen voor rusthuizen bevatten soms meer gedetailleerde en bijkomende bepalingen omtrent het dienstenpakket dat door de dagprijs gedekt moet zijn. Voor Vlaamse en Waalse rusthuizen gaat het onder meer om afvalverwijdering, verwarming, administratieve kosten, bepaalde verzekeringen en het kameronderhoud.⁵³ Voor de rest bepalen de voorzieningen zelf hoe de dagprijs is samengesteld.

Er is bepaald dat de dagprijs niet gedifferentieerd mag worden volgens de graad van zorgbehoevendheid van de bewoner.⁵⁴ Er kan wel een onderscheid worden gemaakt naar kamertype. Het merendeel hanteert een verschillende dagprijs naar gelang het een éénpersoonskamer of een tweepersoonskamer betreft. Aan de bewoners kunnen ook supplementen aangerekend worden voor diensten die niet vergoed worden via de dagprijs. De meest voorkomende supplementen zijn deze voor persoonlijk kappersbezoek, pedicure, was en strijk van persoonlijk linnen, tv en telefoon.

Verder betaalt de bewoner een bijdrage voor bepaalde prestaties gedekt door de ziekteverzekering, onder andere consultaties van de huisarts. Er is wel expliciet bepaald

⁵² Dit zijn instellingen die de overeenkomst tussen de organisaties van de rustoorden en de ziekenfondsen onderschreven hebben.

⁵³ De vergrijzing, een collectieve uitdaging, CM, mei 2005:68

⁵⁴ De vergrijzing, een collectieve uitdaging, CM, mei 2005:68

dat de prestaties die vergoed worden via het Riziv-forfait niet meer mogen worden aangerekend, noch aan de verzekeringsinstelling (ziekenfonds), noch aan de bewoner. In 61,13 % van de voorzieningen is kinesitherapie in de prijs inbegrepen. Voor pedicure stellen we vast dat dit in 13,48 % van de voorzieningen in de prijs vervat zit. Bij hospitalisatie krijgen de ouderen in 92 % van de rusthuizen een korting op de maandprijs. 80 % van de voorzieningen geeft een korting bij afwezigheid. Zowel duur als bedrag van de korting is verschillend.

6.1.2 Tussenkost OCMW

Voor heel wat ouderen blijkt het betalen van de rusthuisfactuur geen evidentie. Wanneer personen de kosten voor hun verblijf niet zélf kunnen betalen, worden zij veelal geholpen door de eigen familie of door het OCMW. Er bestaat nog altijd een onderhoudsplicht tussen ouders en kinderen (art 205 en 207 van het Burgerlijk Wetboek). In nog eenderde van de gevallen moet men een beroep doen op het OCMW.⁵⁵ In totaal genieten ongeveer 25 000 bejaarden een maatschappelijke tegemoetkoming ten laste van het OCMW wanneer zij in een rusthuis verblijven.⁵⁶ Op voorstel van Maria Arena, Minister van Maatschappelijke Integratie, keurde de Ministerraad in 2004 het ontwerp goed dat ten doel heeft meer billijkheid tot stand te brengen voor de bejaarden in de rusthuizen evenals een betere bescherming van de families met lage inkomens. De inkomensdrempel beneden dewelke geen enkele terugvordering mogelijk is, is opgetrokken. Het OCMW mag nooit terugvorderen indien het belastbaar inkomen van de onderhoudsplichtigen zich situeert beneden een door de wetgever bepaalde inkomensgrens. In augustus 2005 was dit minimum netto belastbaar gezinsinkomen 18 418,60 € vermeerderd per persoon ten laste.⁵⁷ Onder deze grens betaalt men nooit onderhoudsgeld. Het totale terug te vorderen bedrag wordt gedeeld door het aantal kinderen van de rusthuisbewoner. Bijvoorbeeld: in een gezin met drie kinderen en een tekort van 300 € per maand, kan bij elk kind maximaal 100 € teruggevorderd worden. Men noemt dit het 'kindsdeel'. Na bepaling van het kindsdeel moet de nieuwe uniforme terugvorderingsschaal toegepast worden. Deze regelgeving

⁵⁵ De vergrijzing, een collectieve uitdaging, CM, mei 2005:69

⁵⁶ Website van de Belgische Overheid

⁵⁷ Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, rusthuis-infofoon

omtrent de bepaling van het kindsdeel kan per OCMW verschillen of zelfs niet meer van toepassing zijn.

Het OCMW kan de onderhoudsplichtigen vrijstellen van het betalen van de onderhoudsplichtige bijdragen op grond van bepaalde feiten, de zogenaamde billijkheidsredenen. Deze kunnen zijn:

- Een slechte relatie tussen de oudere en de onderhoudsplichtige.
- Jarenlange verbreking van het contact tussen oudere en onderhoudsplichtige.
- De gezondheidstoestand van de onderhoudsplichtige, diens echtgeno(o)t(e) en/of diens kinderen.
- Het gepensioneerd zijn van de onderhoudsplichtige.

De geldende praktijk gebeurt als volgt:

- De oudere die over onvoldoende middelen beschikt om een rusthuisopname te bekostigen, kan een beroep doen op het bevoegde OCMW van de gemeente waar de oudere is ingeschreven vóór de plaatsing.
- Het OCMW zal pas een tussenkomst verlenen indien na onderzoek blijkt dat de eigen middelen van de ouderen niet volstaan.
- De oudere zal eerst zijn pensioen, huuropbrengsten, ... moeten aanspreken.
- Spaargelden, obligaties, kasbons worden bij de ontvanger van het OCMW in bewaring gegeven. Dit is echter geen verplichting.
- Zijn ook de spaargelden opgebruikt of onbestaande dan kan het OCMW een tussenkomst verlenen. Ook kunnen ze een hypothecaire inschrijving nemen op de bestaande onroerende goederen van de oudere.
- Het OCMW zal ook nagaan in hoeverre de verblijfskosten kunnen teruggevorderd worden van de onderhouds-plichtigen. In eerste instantie zijn dit de kinderen van de oudere.
- Rusthuisbewoners die een beroep op het OCMW doen om de kosten te kunnen dragen, hebben recht op een gegarandeerd zakgeld van ongeveer 900 € per jaar te

betalen in maandelijkse schijven. Voor de indexering van dit gegarandeerd zakgeld verwijst de OCMW-wet naar het indexsysteem van de overheidspensioenen (wet van 1 maart 1977).⁵⁸ Met het zakgeld kunnen de bewoners persoonlijke uitgaven doen.

6.2 Financiële tegemoetkomingen

6.2.1 Tegemoetkoming op basis van zorgbehoefte

6.2.1.1 De Katz-schaal

De fysische afhankelijkheid van een persoon wordt gemeten aan de hand van de Katz-schaal. Deze evaluatieschaal wordt gebruikt in de thuiszorg, in een ROB of RVT met betrekking tot de zelfredzaamheid van de patiënt. Hiermee kan men de zorgbehoeftecategorie bepalen. De afhankelijkheid wordt gemeten op 6 fysieke criteria (zich wassen, zich aan- en uitkleden, zich verplaatsen, naar het toilet gaan, incontinentie en eten en drinken) en 2 psychische criteria (oriëntatie in tijd en ruimte). Bij de fysieke criteria zijn 4 scores mogelijk, bij de psychische vijf. Naar gelang de combinatie van scores wordt men ondergebracht in een bepaalde afhankelijkheids categorie. In tabel 6-1 krijgen we een duidelijk overzicht van de gebruikerspercentages. In de categorie O bevinden zich bewoners met nog een grote mate van zelfredzaamheid, in de categorie A zijn personen die licht afhankelijk zijn. Tot de categorie B en vooral C behoren de zeer zwaar zorgafhankelijke ouderen met problemen van dementie. Deze zijn zeker aangewezen op een RVT instelling.

Categorie C+ d.w.z. Indien het rustoord aan bepaalde bijkomende voorwaarden voldoet wordt het C-forfait verhoogd tot C+. Men moet bijkomend afhankelijk zijn voor één van de volgende behoeften: naar het toilet gaan, eten, zich verplaatsen. De categoriebepaling gebeurt door de adviserende geneesheer.

⁵⁸ Website: www.vvsg.be = (Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten)

Tabel 6-1: Gebruikerspercentages voor rusthuiszorg per leeftijdscategorie en zorgcategorie

Leeftijdscategorie	60 - 79 jaar	80 - 89 jaar	90 jaar en ouder
Afhankelijkheids categorie			
O (onafhankelijk)	0,46%	3,91%	9,05%
A (licht afhankelijk)	0,27%	2,69%	6,81%
B (relatief zwaar zorgbehoevend)	0,37%	3,71%	10,19%
C (zeer zwaar zorgbehoevend)	0,60%	6,77%	22,44%
Totaal	1,70%	17,08%	48,49%

Bron: De vergrijzing, een collectieve uitdaging, CM, mei 2005

Uit tabel 6-1 blijkt dat er een sterke relatie is tussen de leeftijd en het aandeel van de bevolking dat in een rusthuis verblijft. In totaal verblijft 1,1 % van de Belgische bevolking in het rusthuis.⁵⁹ Voor de leeftijdsgroep van 60 tot 79 jaar is het aandeel met 1,7 % nog steeds vrij beperkt. Het aandeel stijgt evenwel tot 17,1 % voor de leeftijdsgroep 80-89 jaar. Boven de leeftijd van 90 jaar verblijft bijna de helft van de bejaarden in het rusthuis.

Naarmate de ouderdom toeneemt behoren er meer personen tot de C categorie (zeer zwaar zorgbehoevend). In de leeftijdscategorie 60-79 jaar behoort 35 % van de rusthuisgebruikers tot de C categorie, terwijl dit bij de categorie 90+ al 46 % is.

Een erkend rusthuis ontvangt, afhankelijk van de graad van zorgbehoevendheid van de bewoner, een betoelaging van het RIZIV, uitbetaald via het ziekenfonds. Enkel indien het rusthuis over voldoende verplegend en verzorgend personeel beschikt, kan het hier voor de volle honderd procent aanspraak op maken. Het forfait varieert van 1,17 €/dag (Kat. 0) tot 28,95 €/dag (Kat. C+).

Veel erkende rusthuizen beschikken bovenop hun gewone erkenning over een bijzondere erkenning namelijk een RVT-erkenning, waardoor ze voor een aantal zwaar zorgbehoevende bewoners een hogere tussenkomst bekomen, die echter gekoppeld is aan strengere personeelsnormen.

⁵⁹ CM-dossier, mei 2005:68

Men heeft er alle belang bij een erkend rustoord te kiezen, want rustoorden die niet erkend worden door de ziekenfondsen krijgen een forfait van 0,82 € tot 1,17 € , ongeacht de categorie van zorgenbehoevendheid van de bewoner.⁶⁰

6.2.1.2 De Bel-profielschaal

De BEL-profielschaal staat voor Basis-Eerste-Lijnsprofielschaal. Deze evaluatieschaal wordt gebruikt om de graad van zorgbehoevendheid vast te stellen. De gemachtigde indicatiestellers stellen de ernst en de duur van het verminderd zelfzorgvermogen van de gebruiker vast aan de hand van een vragenlijst. De gemachtigde indicatiestellers zijn de diensten van de gezinszorg, de OCMW's en de erkende centra algemeen welzijnswerk verbonden aan een ziekenfonds. Ze toetsen de mensen op 27 items verdeeld over vier domeinen: hun lichamelijke, sociale en geestelijke bekwaamheden, alsook op huishoudelijke taken. Naargelang de afhankelijkheid van anderen stijgt de score van 1 tot 3 punten. Een totale Belscore van 35 of meer betekent dat de persoon zeer zwaar zorgbehoevend is en recht heeft op een zorgvergoeding.⁶¹

6.2.2 De tegemoetkoming hulp aan bejaarden

De wet van 27 februari 1987 betreffende de tegemoetkomingen aan personen met een handicap trad in werking op 1 juli 1987. Deze wet verleent twee types tegemoetkomingen : de inkomensvervangende tegemoetkoming en de integratietegemoetkoming. Met ingang van 1 november 1989 werd een derde tegemoetkoming ingesteld, uitsluitend ten gunste van de personen met een handicap van minstens 65 jaar : de tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden. De tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden kadert dus eigenlijk binnen de tegemoetkomingen voor gehandicapte personen.

Zorgbehoevenden die ouder zijn dan 65 jaar kunnen aanspraak maken op deze tegemoetkoming hulp aan bejaarden. Het is een financiële tegemoetkoming voor ouderen met een verminderde graad van zelfredzaamheid. De tegemoetkoming wordt toegekend

⁶⁰ Seniorennet

⁶¹ Tijdschrift voor Vlaanderen, Jrg 9 (nr 47), 2003:23

door de Federale Dienst voor Sociale Zekerheid. Deze tussenkomst is in de volksmond ook wel gekend als ‘hulp aan derden’. De oudere moet voldoen aan bepaalde administratieve en medische voorwaarden. Al naargelang de graad van zorgbehoefte is er een financiële tegemoetkoming. De wet ter zake voorziet vijf categorieën van beperkte zelfredzaamheid.⁶² Bij een score van minder dan zeven punten ontvangt men geen tegemoetkoming. Bij een hogere score ontvangt men jaarlijks maximaal:⁶³

Tabel 6-2: Jaarlijkse tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden naargelang de zelfredzaamheid

Categorie van zelfredzaamheid	Tegemoetkoming in EUR ⁶⁴
Categorie I (7 en 8 punten)	837,87
Categorie II (9 tot 11 punten)	3.198,34
Categorie III (12 tot 14 punten)	3.888,67
Categorie IV (15 en 16 punten)	4.578,79
Categorie V (17 en 18 punten)	5.624,40

Bron: Federale Overheidsdienst Sociale Zekerheid

De toekenning is ook afhankelijk van de bestaansmiddelen. Alle inkomens worden in aanmerking genomen. Dit geldt zowel voor het inkomen van de aanvrager als van diens echtgeno(o)t(e) of de persoon met wie hij een huishouden vormt. Er bestaan evenwel een aantal vrijstellingen. Zo wordt in bepaalde gevallen het pensioen slechts voor 90 % in aanmerking genomen. Daarenboven wordt op het kadastraal inkomen van de bebouwde onroerende goederen een vrijstelling verleend ten belope van 1 500 €. ⁶⁵ Deze vrijstelling is sinds 1 januari 2003 gevoelig verhoogd, zodat veel rusthuisbewoners een hogere tegemoetkoming ontvangen. Deze tegemoetkoming kan ook toegekend worden aan personen die thuis verblijven. De rechten blijven verworven bij een opname in het rusthuis.

⁶² Tijdschrift voor welzijnswerk, Jrg 29 (nr 271), 2005

⁶³ Federale Overheidsdienst, Sociale Zekerheid

⁶⁴ Bedragen op 1 augustus 2005

⁶⁵ Beknopt overzicht van de Sociale Zekerheid, FOD, 2004

6.2.3 De zorgverzekering

6.2.3.1 Doelstelling en rechthebbenden

Naast de federale tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden werd op 1 oktober 2001 ook een Vlaamse tussenkomst ingevoerd via de zorgverzekering. Ze vindt haar wettelijke basis in het Decreet van 30 maart 1999 houdende de organisatie van de zorgverzekering. Artikel 21, §2, van dit decreet bepaalt dat de Vlaamse Regering jaarlijks verslag uitbrengt aan het Vlaams Parlement over de inkomsten en uitgaven en de werking van het Vlaams Zorgfonds.⁶⁶

Iedere Vlaming ouder dan 25 jaar betaalt een zogeheten ‘zorgpremie’ aan een zorgkas naar keuze. Daarmee wordt een verzekering gespijsd die uitkeringen geeft aan zwaar zorgbehoevenden, voornamelijk oude mensen maar ook aan jongeren die na een ongeval of ziekte langdurig zorgen nodig hebben. Sinds 1 juli 2002 kunnen ook zeer zwaar zorgbehoevenden die in een rusthuis, een rust en verzorgingstehuis of een psychiatrische verzorgingstehuis verblijven een aanvraag indienen. Hierna volgt een overzicht van de personen die als zwaar zorgbehoevenden beschouwd worden:

- personen die 35 punten scoren op de BEL-profielschaal.
- personen met minstens score B op de Katz-schaal in de thuisverpleging (attest af te halen bij het ziekenfonds)
- personen met minstens score 15 op de medisch-sociale schaal die gebruikt wordt voor de evaluatie van de graad van zelfredzaamheid met het oog op het onderzoek naar het recht op de integratietegemoetkoming (attest is te bekomen bij het Ministerie van Sociale Zaken)
- kinderen die een bijkomende kinderbijslag krijgen op basis van een handicap van minstens 66 % en minstens 7 punten halen met betrekking tot de zelfredzaamheid (attest te bekomen bij het kinderbijslagfonds).⁶⁷

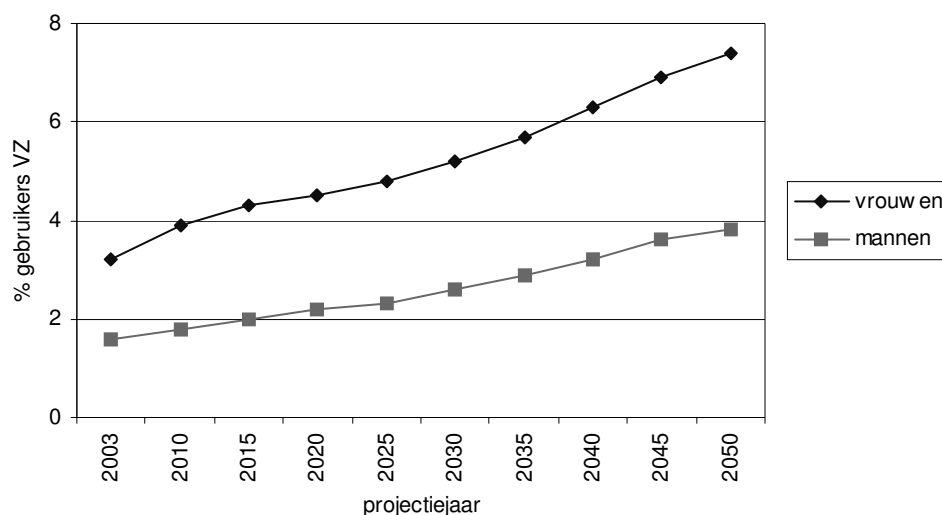
⁶⁶ Het Vlaams Zorgfonds, Jaarverslag, 2004

⁶⁷ <http://www.wvc.vlaanderen.be/zorgverzekering>

Sedert 1 januari 2004 is de Vlaamse zorgverzekering verder uitgebreid in de residentiële zorg met de personen die over een O- of A-score beschikken. Door deze uitbreiding is het aantal rechthebbenden ongeveer met 18 000 gestegen.⁶⁸ Voor het jaar 2004 registreerde men bijna 150 000 gebruikers van diensten die in het kader van de zorgverzekering vergoed werden, wat bij benadering 2,5 % van de bevolking uitmaakt. Aangezien er in 2004 tenlastenemingen zijn stopgezet en er ook nieuwe werden opgestart, ligt het aantal geregistreerde gebruikers uiteraard hoger. Het is dus zeker geen optelling sinds de opstart van de zorgverzekering. Kenmerkend is:

1. bijna alle gebruikers (97,7 % zijn woonachtig in Vlaanderen)
2. twee op drie gebruikers zijn vrouwen (67,3 %), één op drie zijn mannen (32,7 %)
3. zes op tien gebruikers (57,4 % vraagt een tegemoetkoming voor de thuis- of mantelzorg (90 € per maand), vier op de tien (42,6 %) voor residentiële zorg (125 € per maand).⁶⁹

Figuur V : Projectie van het aandeel in de Vlaamse bevolking dat beroep doet op een tegemoetkoming in het kader van de Vlaamse Zorgverzekering (VZ), in %

Bron: Pelfrene Edwin, Ontgroening en vergrijzing in Vlaanderen 1990-2050, oktober 2005

⁶⁸ Het Vlaams Zorgfonds, Jaarverslag, 2004

⁶⁹ Pelfrene Edwin, Ontgroening en vergrijzing in Vlaanderen 1990-2050, oktober 2005

In figuur V zien we een inschatting van de toename van het aantal personen dat een tegemoetkoming zal genieten in het kader van de VZ bij een gelijkblijvende gebruikersgraad in de onderscheiden leeftijds- en geslachtsgroepen. Globaal gaat het om een evolutie 2,5 % voor 2004 naar 5,6 % voor 2050. Die verdubbeling van de gebruikersgraad als demografisch gevolg wordt zowel bij mannen als bij vrouwen vastgesteld. Bij de vrouwen gaat het om een verschuiving van 3,4 % naar 7,5 %. Het aandeel mannen blijft lager maar evolueert ook van 1,6 % naar 3,8 % in 2050.

6.2.3.2 *Verschillende zorgkassen*

Zich aansluiten kan men bij één van de acht erkende zorgkassen. Dit gebeurt door het betalen van de ledenbijdrage aan één van de volgende acht erkende zorgkassen. In de onderstaande tabel wordt de naam van de zorgkassen en hun nummer weergegeven. Dit nummer wordt gebruikt om de zorgkassen te identificeren. Dit om te vermijden dat telkens de volledige naam van de zorgkassen dient opgenomen te worden.

Tabel 6-3: Overzicht van de zorgkassen

Zorgkas	Naam van de Zorgkas
180	CM-zorgkas Vlaanderen
280	Neutrale Zorgkas Vlaanderen
380	Zorgkas van de Socialistische Mutualiteiten
480	Zorgkas van de Liberale Mutualiteiten
580	Zorgkas van de Onafhankelijke Ziekenfondsen
680	Vlaamse Zorgkas
780	Ethias Zorgkas (tot maart 2006)
880	Zorgkas DKV Belgium

Bron: Het Vlaams Zorgfonds, Jaarverslag, 2004

Deze door het Vlaams Zorgfonds⁷⁰ erkende zorgkassen zijn opgericht door ziekenfondsen of verzekerings-maatschappijen. Zij zorgen voor de dagelijkse uitvoering van de Vlaamse zorgverzekering.

Volgens de recente persberichten⁷¹ zal verzekeraar Ethias de zorgverzekering niet meer aanbieden. Ethias telt ongeveer 45 000 Vlamingen die aan deze instelling hun zorgverzekering toevertrouwen, ongeveer 750 personen komen in aanmerking voor een terugbetaling. Meer dan 45 000 mensen zijn nu verplicht zich elders in te schrijven om hun wettelijke bijdrage voor de zorgverzekering te kunnen betalen.

De andere zeven zorgkassen hadden eind vorig jaar een nieuwe aanvraag tot erkenning ingediend. Enkel Ethias heeft dat niet gedaan. Ethias was de kleinste instelling, en had in verhouding de grootste overheadkosten; het beheer was erg duur. De vergoeding die de Vlaamse overheid ter beschikking stelde was niet voldoende om rendabel te zijn. Hopelijk blijven de andere zeven zorgkassen bestaan, anders wordt het voortbestaan van de zorgverzekering onzeker.

6.2.3.3 Ledenbijdrage

Een persoon is pas aangesloten bij een zorgkas wanneer voor de eerste keer de ledenbijdrage betaald is. Vanaf het ontstaan op 31 oktober 2001 tot 31 december 2002 bedroeg de premie 10 €. Sinds 2003 is de bijdrage verhoogd tot 25 € per persoon. Volgens sommige berichten zou die premie in de toekomst opgetrokken worden van 25 tot 42 €. Op dit ogenblik zijn er nog altijd mensen die 10 € betalen: personen die van een verhoogde tegemoetkoming vanwege het ziekenfonds genieten, mensen met een laag inkomen en de WIGW's; de weduwen, invaliden, gehandicapten en wezen.

De aansluiting in Vlaanderen is een verplichting. Wie geen bijdrage betaalt, zal voor elk jaar dat men geen bijdrage betaald heeft, vier maanden geen recht hebben op een

⁷⁰ Het Vlaams Zorgfonds staat in voor het beheer van de zorgverzekering. Ze erkent, subsidieert en controleert de zorgkassen. Ze beheert tevens de reserves die met het oog op de vergrijzing na 2010 aangelegd worden.

⁷¹ De Morgen, 23 maart 2006

tenlasteneming⁷² op het moment dat men normaal in aanmerking zou komen.⁷³ Wie gedurende drie jaar zijn bijdrage niet, niet volledig of laattijdig betaald heeft, loopt een administratieve boete tot 250 euro⁷⁴ op.

In Brussel daarentegen kunnen de inwoners zelf beslissen of ze willen aansluiten bij de Vlaamse zorgverzekering. Voor een persoon die zich niet aansluit en nadien toch aanspraak wil maken op de Vlaamse zorgverzekering, gelden er twee sancties. Zo zal deze persoon als hij zelf zwaar zorgbehoevend wordt geen aanspraak kunnen maken op de Vlaamse zorgverzekering vooraleer hij 10 jaar is aangesloten. Verder zal het recht met vier maanden opgeschort worden voor elk niet aangesloten jaar, te rekenen vanaf het tijdstip dat het voor deze persoon mogelijk was om zich aan te sluiten. Die opschorting gaat in op het moment dat men recht op vergoeding van de Vlaamse zorgverzekering kan verkrijgen.⁷⁵

Tabel 6-4: Aantal leden in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest op 31 december 2004

Zorgkas	<=26			>=26			Eindtotaal
	Brussel	Vlaanderen	Totaal	Brussel	Vlaanderen	Totaal	
180	3	2.817	2.820	18.798	2.233.019	2.251.817	2.254.637
280	1	107	108	2.207	99.981	102.188	102.296
380	6	1.401	1.407	12.611	840.667	853.278	854.685
480	1	359	360	2.128	276.644	278.772	279.132
580	6	376	382	9.613	391.191	400.804	401.186
680	7	75	82	4.926	207.007	211.933	212.015
780	2	23	25	3.396	42.639	46.035	46.060
880	0	43	43	1.075	71.189	72.264	72.307
Totaal	26	5.201	5.227	54.754	4.162.337	4.217.091	4.222.318

Bron: www.wvc.vlaanderen.be/zorgverzekering/documentatie/cijfers

In tabel 6-4 blijkt duidelijk dat CM-zorgkas Vlaanderen (180) de meeste leden heeft zowel in Vlaanderen als Brussel gevolgd door de Zorgkas van de Socialistische Mutualiteiten.

⁷² De vergoeding van de niet-medische kosten door de zorgkas.

⁷³ Het Vlaams Zorgfonds, Jaarverslag, 2004

⁷⁴ Website: www.wvc.vlaanderen.be/zorgverzekering/burgers/aansluiting

⁷⁵ Website: www.wvc.vlaanderen.be/zorgverzekering/burgers/aansluiting

6.2.3.4 De vergoeding

Tegemoetkomingen in het kader van de zorgverzekering zitten in de lift als we louter en alleen de demografische ontwikkeling in aanmerking nemen. De gebruikersgraad evolueert van 2,5 % in 2004 naar 5,6 % van de bevolking in 2050. Een verdubbeling van het aantal gebruikers en dito kosten kan verwacht worden tegen 2040.⁷⁶

Voor de tegemoetkoming wordt er een onderscheid gemaakt tussen de vergoeding voor mantel- en thuiszorg enerzijds en voor residentiële zorg anderzijds. De zorgbehoevende heeft recht op 90 € per maand voor mantel- en thuiszorg of op 125 € per maand voor residentiële zorg. Dit bedrag ontvangt men vanaf de eerste dag van de derde maand na de datum van de aanvraag. In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de vergoedingen van de zorgverzekering. De uitkering in mantel- en thuiszorg zal geleidelijk opgetrokken worden tot ze in 2009 gelijk is met de uitkering in de residentiële zorg.

Tabel 6-5: Maandelijks vergoedingen voor zorgbehoevende leden van de Vlaamse Zorgverzekering

Jaar	Bedrag terugbetaald voor Mantel- en thuiszorg	Bedrag terugbetaald voor residentiële zorg
2006	95 euro	125 euro
2007	105 euro	125 euro
2008	115 euro	125 euro
2009 en volgende jaren	125 euro	125 euro

Bron: www.wvc.vlaanderen.be/zorgverzekering

⁷⁶ Pelfrene Edwin, Ontgroening en vergrijzing in Vlaanderen 1990-2050, oktober 2005

Hoofdstuk 7: Conclusies

De doelstelling van dit onderzoek was te achterhalen hoe het gesteld is met de betaalbaarheid van een rustoord. Dit is een belangrijk thema om nader te onderzoeken aangezien we in onze maatschappij steeds meer met vergrijzing geconfronteerd worden. Deze vergrijzing houdt in dat er steeds meer ouderen komen en er minder jongeren zijn. Momenteel is 22,8 % van de Vlaamse bevolking 60-plusser en volgens voorspellingen zal hun aandeel zelfs toenemen tot 32,6 % in 2030. Het aandeel hoogbejaarden (80+) zal eveneens sterk toenemen in Vlaanderen: van 4,4 % in 2005 tot 11,3 % in 2050. Een gevolg hiervan is dat de afhankelijkheidsgraad zal toenemen. Terwijl in 2000 nog 54,6 % tot het actieve deel van de bevolking behoorde, zal in 2030 het actieve deel van de bevolking nog slechts 48,5 % bedragen. Mensen leven dus langer maar gaan daarom niet langer werken met als gevolg dat een kleine groep actieven moet bijdragen voor een grotere groep niet-actieven. Verder is de dalende vruchtbaarheidsgraad ook een oorzaak van de toenemende vergrijzing. Deze daling kan verklaard worden door de verandering van de status en rol van de vrouw in het beroepsleven en het gezin.

Door de toenemende groep van ouderen is het van belang dat er voldoende zorgvoorzieningen zijn. In Vlaanderen kan men beroep doen op extramurale, transmurale en intramurale zorgverlening. Onder extramurale zorg verstaan we de thuiszorg, zelfzorg, mantelzorg en gezinszorg. Deze vorm van zorgverlening is van groot belang aangezien de overgrote meerderheid van de ouderen zolang mogelijk in hun eigen vertrouwde omgeving wil blijven wonen. Als gevolg van deze voorkeur zijn er nieuwe zorgvormen ontstaan die de grenzen tussen de thuiszorg en de residentiële zorg geleidelijk vervagen namelijk de transmurale zorg. Hiertoe behoren onder andere de dagverzorgingscentra, centra voor kortverblijf en de dienstencentra. De intramurale voorzieningen zijn de laatste schakel in het voorzieningenaanbod. Tot deze categorie behoren de serviceflats en de rustoorden.

Het is noodzakelijk dat de rustoorden op voldoende financiële steun kunnen rekenen om zich te kunnen aanpassen aan de demografische evolutie. In 1994 werd het VIPA

opgericht, dit is een Vlaamse openbare instelling die financiële steun verleent aan welzijns- en gezondheidsvoorzieningen die infrastructuurwerken willen uitvoeren. Deze investeringssubsidies dragen bij in de kostprijs of de financiering van de werken. Wegens de budgettaire beperkingen van de jongste jaren ontstond er evenwel een achterstand in het honoreren van de goedgekeurde aanvragen. Dit heeft tot aanzienlijke wachtlijsten geleid. Om die budgettaire achterstand in de investeringsdossiers weg te werken heeft de regering in haar vergadering van 17 maart 2006 de wijziging van het VIPA-decreet bekrachtigd en afgekondigd. Deze wijziging maakt alternatieve vormen van investeringssubsidies mogelijk. De techniek bestaat erin de subsidie niet ineens te betalen maar wel de afbetaling van de leningen te subsidiëren, waardoor er heel wat meer bouwprojecten kunnen opstarten.

Naast de uitbreiding van het zorgaanbod is het ook van belang dat al deze voorzieningen betaalbaar blijven. Om hier een goed beeld over te krijgen is er een analyse van de gemiddelde logiesprijs en pensioen gebeurd. Tussen de verschillende provincies wordt er een verschil in de gemiddelde dagprijs waargenomen van 16,8 procentpunt. De hoogste dagprijzen komen voor in Antwerpen, in afdalende volgorde vinden daarna: Vlaams-Brabant, Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen en Limburg. In absolute cijfers is Antwerpen 3,83 € duurder dan het Vlaamse gemiddelde, Limburg valt op als zijnde 2,34 € goedkoper dan het Vlaamse gemiddelde.

De gemiddelde dagprijs zal ook variëren naargelang het juridisch statuut van de instelling. Zo blijkt dat voor het Vlaamse Gewest de privé-instellingen globaal gezien de goedkoopste dagprijzen hanteren, vervolgens de OCMW-instellingen en de duurste dagprijzen nemen we waar in de vzw's. De spreiding volgens het juridisch statuut bedraagt 4,22 indexpunten voor het volledig Vlaamse Gewest. Op basis van die bevindingen kunnen we er dus vanuit gaan dat de instellingen zich bij hun prijsbepalingen meer zullen laten leiden door de dagprijzen die in hun provincie en meer bepaald in de omringende gemeenten gelden en dus minder naargelang het juridisch statuut dat zij hebben aangenomen.

Naargelang het arrondissement zijn er nog grotere regionale verschillen in dagprijzen bij de behandeling per provincie. Zonder onderscheid van de instellingen naargelang het juridisch statuut varieert de dagprijs van 33,27 € tot 42,64 € zijnde een verschil van 24 indexpunten.

De logiesprijs die de instellingen hanteren zal verklaard kunnen worden door een aantal factoren zoals de oppervlakte van de kamer, het aantal residenten in een bepaald rustoord, het aantal RVT-bedden in een rustoord, de ouderdom van de instelling en de prijs die de rustoorden in de buurgemeenten hanteren.

Met een regressieanalyse is er nagegaan of er een verband bestaat tussen de gemiddelde dagprijs en de factoren ouderdom, grootte van de instelling en het aantal RVT-bedden in een instelling. Hieruit blijkt dat er een negatieve relatie bestaat tussen de gemiddelde dagprijs en de ouderdom van de instelling, bovendien is dit verband significant. Hoe ouder de instelling hoe lager de dagprijs zal zijn. De hogere prijs in de jongere instellingen kan verklaard worden doordat jongere instellingen meestal te maken hebben met hogere vaste kosten en door de modernere accommodatie waarover ze beschikken.

Tussen de grootte van de instelling en de gemiddelde dagprijs is er ook een significant verband. Een mogelijke verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat grotere instellingen verhoudingsgewijs ook meer zorgbehoeftige bewoners hebben. Hierdoor liggen de zorgkosten hoger waardoor ook de dagprijs hoger zal liggen. Een andere mogelijke verklaring voor de hogere dagprijzen in grotere instellingen zou kunnen zijn dat deze instellingen met hogere variabele kosten geconfronteerd worden zoals bijvoorbeeld kosten voor animatie.

Er bestaat eveneens een significant verband tussen het aandeel RVT-bedden en de gemiddelde dagprijs. De richting van het verband is positief aangezien een hoger aandeel RVT-bedden ook een hogere dagprijs met zich meebrengt. Nochtans ontvangt het rustoord voor een bed met RVT-erkenning meer financiële middelen en zou men niet verwachten dat de dagprijs hoger wordt als het aandeel RVT-bedden toeneemt. Een verklaring

hiervoor zou kunnen zijn het rustoord deze extra middelen nodig heeft voor meer en beter gekwalificeerd personeel want dit is een vereiste voor een bed met RVT-erkenning.

Een belangrijke indicator om de betaalbaarheid na te gaan is het maandelijks pensioen van de resident. De beste verhouding pensioen/maandprijs wordt waargenomen in Limburg. Hier dekt het pensioen gemiddeld zo een 80,8 % van de logiesprijs. In dalende volgorde is dit Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen, Vlaams-Brabant. Antwerpen heeft de slechtste verhouding pensioen/maandprijs, hier dekt het pensioen slechts 70,6 % van de maandprijs.

In Antwerpen worden de hoogste gemiddelde pensioenen uitgekeerd maar daarentegen staan de hoge gemiddelde dagprijzen. Vandaar dat hier toch nog de slechtste situatie is. De goede situatie in Limburg kan verklaard worden door de relatief hoge pensioenen en lage gemiddelde logiesprijzen.

Het feit dat de mensen steeds langer leven betekent inderdaad ook dat ze langer pensioen trekken en dat terwijl er steeds minder jongeren zullen zijn om de actieve bevolking te komen versterken. Om de uitbetaling van de pensioenen te kunnen garanderen is in 2001 het Zilverfonds opgericht. Het fonds bouwt een financiële reserve op om het hoofd te bieden aan de stijging van het aantal gepensioneerden dat men tussen 2010 en 2030 verwacht.

Om de dagprijs zo laag mogelijk te houden is er een betoelaging van het RIZIV. Per resident ontvangt het rusthuis een RIZIV-forfait, dit is een zorgforfait dat uitbetaald wordt via het ziekenfonds. Dit zorgforfait wordt bepaald in functie van de graad van zorgbehoefendheid van de rusthuisbewoner volgens de Katz-schaal. Hierdoor wordt de zorgkost voornamelijk gedragen door het RIZIV wat een gunstige invloed op de dagprijs heeft aangezien de resident zelf slechts een deeltje van de zorgkost draagt bovenop de woon- en leefkost.

De kloof tussen de rusthuisfactuur en het pensioen is gedeeltelijk verminderd door de invoering van de Vlaamse Zorgverzekering. Sinds juli 2002 krijgen zwaar zorgbehoevende

rusthuisbewoners een financiële tussenkomst voor niet-medische kosten. Ondertussen is de Vlaamse Zorgverzekering verder uitgebreid en kunnen ook personen met een O- en A-score die in een rusthuis verblijven hiervan genieten.

Er kan geconcludeerd worden dat de huidige wettelijke pensioenen meestal ontoereikend zijn om het verblijf in een rusthuis te betalen. De meeste rusthuisbewoners dienen hun spaargelden of eigendommen aan te spreken. Indien deze ontbreken wordt er beroep gedaan op het OCMW hetzij op hun kinderen. Een belangrijke bijdrage tot een betere betaalbaarheid is de invoering van de Vlaamse Zorgverzekering. Ook de wijziging van het VIPA-decreet zal een gunstige invloed hebben op de dagprijzen aangezien het aanbod aan voorzieningen zal toenemen door de vlottere subsidiëring.

De betaalbaarheid in dit onderzoek is echter gunstiger dan in een onderzoek van 1997. Nu dekt het pensioen in het Vlaams Gewest 71,9 % van de gemiddelde logiesprijs. Toen was dit 62,9 %. Deze betere situatie kan verklaard worden doordat de gemiddelde pensioenen meer gestegen zijn ten opzichte van de stijging van de gemiddelde dagprijzen.

Bibliografie

Lijst geraadpleegde werken

- Avalosse H. (ed.) (2005), De vergrijzing, een collectieve uitdaging, Brussel.
- Bogaert G. & De Prins P. (1996), Dagprijverschillen in de rustoordsector, HIVA/vakgroep sociologie-RUCA, Leuven/Antwerpen
- Broeckmans J. (2003-2004), Methoden van onderzoek en rapportering 2, LUC, Diepenbeek.
- De Groote P. en Truwant V. (2003), Demografie en Samenleving, Universitaire Pers Leuven, Leuven.
- Dooghe G. (1995), De vergrijzde toekomst, Acco, Leuven.
- Federale overheidsdienst Sociale Zekerheid (2004), Alles wat je altijd al wilde weten over de sociale zekerheid, Federale overheidsdienst, Brussel.
- FOD Financiën (2005), Rust- en overlevingspensioenen van de openbare sector, Administratie der Pensioenen, Brussel.
- FOD sociale zekerheid (2004), Beknopt overzicht van de sociale zekerheid in België, Brussel.
- FOD Sociale zekerheid (2005), Vergrijzing, gezondheidszorg en ouderenzorg in België, Directie-generaal Sociaal Beleid, Brussel.

- Heeren J. & Thewys T. (1999), Seniorenvoorzieningen voor en na 2000, Kluwer, Diegem.
- Pacolet J. & Van De Putte I. (2000), De solidaire financiering van de zorgverzekering, HIVA, Leuven
- Pauly D. (ed.) (2003), Masterplan ouderenzorg Limburg 2001-2010, Provincie Limburg.
- Pelfrene E. (2005), Ontgroening en vergrijzing in Vlaanderen 1990-2050: verkenning op basis van de NIS-bevolkingsvooruitzichten, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Brussel.
- Perl G. (2002), Het rust- en overlevingspensioen voor werknemers en de inkomensgarantie voor ouderen, Rijksdienst voor pensioenen, Brussel.
- Pestieau P. (2000), De toekomst van onze pensioenen, Garant, Leuven.
- Socialistische mutualiteiten (2003), Zilveren Gids, Nationaal verbond van socialistische mutualiteiten, Brussel.
- Vandermeulen D. (2005), Jaarboek van de ouderenvoorzieningen in Vlaanderen 2005, Lannoo, Tielt.
- Winters S. (ed.) (2004), Wonen en zorg voor ouderen in Limburg, Provinciebestuur Limburg.

Geraadpleegde artikels

- Bruylan, Katrien (2006), Het huis van de vergrijzing, De Tijd, Brussel, 04-02-2006

- Vlaamse uitgeverij (2005), Minister beteugelt forse prijsstijgingen in rusthuizen, Het Nieuwsblad, Groot-Bijgaarden, 19-10-2005
- Bracke, Eric (2005), Onze welvaart in de kering: Johan Vande Lanotte over de vergrijzing, Weliswaar:welzijnsmagazine voor Vlaanderen, Jrg 11(nr64) p4-7
- Van Riet, Jelle (2003), Nu betalen voor de zorg van later: het hoe en waarom van de Vlaams Zorgverzekering, Weliswaar:welzijnsmagazine voor Vlaanderen, Jrg 9 (nr47) p23
- Tijdschrift voor welzijnswerk (oktober 2005), Over rusthuisfacturen, onderhoudsplicht en zorgverzekering, Jrg 29 (nr 271) p72-75
- Dupont, Peter (2003), De oude belgen: Vergrijzing drukt zwaar op de seniorenzorg, Weliswaar: welzijnsmagazine voor Vlaanderen, Jrg 9(nr50) p54-56
- Luysterman, Patrick (2004), Rimpels behoeven geen rillingen, De Tijd, Brussel, 01-10-2004
- Van Dorsselaer, Isa (2002), Interview Frank Vandenbroucke over betaalbaarheid ouderenzorg, De Standaard, Groot-Bijgaarden, 08-08-2002
- ACOD (2005), Ouderenweek, Tribune, Brussel, nr 61.09 p8

Geraadpleegde Websites

Federale Overheidsdienst Financiën,

-De houdbaarheid van de openbare financiën op lange termijn , Demografie en budgettaire kost van de vergrijzing

<http://treasury.fgov.be/interstabnl/Stab6.htm#AangepastBeleid> 26/10/05

Bejaardenzorg,

-Informatieverstrekken of adviserende dienstverlening over ouderenzorg.

<http://www.bejaardenzorg-ght.be/files/vragen/vragen.html#5> 30/10/05

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap,

-Ontgroening en vergrijzing in Vlaanderen 1990-2050

http://aps.vlaanderen.be/statistiek/publicaties/pdf/stativaria/stat36/stat36_Vergrijzing.pdf

Federale Overheidsdienst,

http://www.mineco.fgov.be/homepull_nl.htm

Rijksdienst voor Pensioenen,

-inlichtingen en statistieken Belgisch pensioenstelsel

<http://www.onprvp.fgov.be/>

Rijksdienst voor Pensioenen,

-Statistische studie, april 2005

http://www.rvponp.fgov.be/onprvp2004/PDF/NL/S/S_a/2004_3.pdf 21/11/05

Website 'De Rusthuizen'

-Gegevensbank met een overzicht van alle rusthuizen per provincie

<http://www.derusthuizen.be/limburg.htm> 24/11/05

Federaal Planbureau,

-Jaarlijks verslag van de Studiecommissie voor de vergrijzing, mei 2005

<http://www.plan.be/nl/pub/other/OPVERG200501/OPVERG200501nl.pdf>

Dexia Bank

-Dossier Pensioen

<http://www.dexia.be/dossier/pensioen/nl/home.asp>

Federaal Planbureau,

-Verkenning van de financiële evolutie van de sociale zekerheid, 2000-2050

<http://www.plan.be/nl/pub/pp/PP091/PP091nl.pdf>

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Welzijn en gezondheid

-Programmacijfer der bejaardenvoorzieningen 2005

-Zorgverzekering

http://www.wvc.vlaanderen.be/ouderenzorg/programma/programma_2005/prog.xls

De federale overheid

-informatie pensioenen en senioren

<http://www.belgium.be/eportal/application?pageid=indexPage&navId=1733>

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Rusthuisinfofoon

-info rusthuisopname

<http://www.wvc.vlaanderen.be/rusthuisinfofoon/vragen/betaling.htm>

Fiscale databank van het Belgisch Ministerie van Financiën

-inhoudstafel Burgerlijk Wetboek

<http://www.fisconet.fgov.be/nl/?frame.dll&root=V:/FisconetNld.2/&versie=04&type=burgw!INH& 21/01/2006>

Startpagina voor 50-plussers

-informatie voor senioren, Katz-schaal

http://www.seniorennet.be/Pages/Wonen_zorg/rob.php

FOD Economie - Statistiek

-statistieken bevolking

http://statbel.fgov.be/figures/home_nl.asp 20/02/2006

P&V Verzekeringen

-pensioen informatiedossier

http://www.pv.be/nl/sub_biblio/b11.pdf

Vlaamse Federatie van Socialistische Gepensioneerden, de seniorenvereniging van de Socialistische Mutualiteiten

-informatiebrochure voor toekomstige gepensioneerden

<http://www.s-plusvzw.be/splus/S-Plus/p&p/pdf/pensioenen.pdf>

Portaalsite van de Sociale Zekerheid

-pensioenen

https://www.socialsecurity.be/site_nl/citizen/Infos/general/02_05/index.htm

Koepelorganisatie van de Vlaamse gemeentebesturen en OCMW's

-evaluatieschaal

<http://www.vvsg.be/index.shtml>

Mediargus: Digitale persdatabank met content uit alle Vlaamse en Nederlandse kranten, de Roulartmagazines en het persagentschap Belga.

<http://www.mediargus.be/>

Website voor senioren

-zoekprogramma rusthuizen in België

<http://www.websenior.be>

Bijlagen

Bijlage 1: Overzicht berekeningen van de betaalbaarheid in de rustoorden van Limburg, Antwerpen en Vlaams-Brabant

Bijlage 2: Verdeling aantal pensioengerechtigden en maandelijkse uitgave per regeling in Limburg op 1 januari 2005

Bijlage 3: Besluit van de Vlaamse Regering van 18 december 1991 tot coördinatie van de decreten inzake voorzieningen voor bejaarden

Bijlage 4: Ministerieel besluit van 12 augustus 2005 houdende bijzondere bepalingen inzake prijzen voor de sector van de instellingen voor bejaardenopvang

Bijlage 5: Alfabetische lijst van de gemeenten per provincie van het Vlaams Gewest

Bijlage 1: Overzicht berekeningen van de betaalbaarheid in de rustoorden van Limburg, Antwerpen en Vlaams-Brabant

Rustoord	juridisch statuut	ROB aantal kamers	RVT aantal kamers		gemiddelde dagprijs éénpersoonskamer	gewogen gemiddelde dagprijs per gemeente	gemiddelde maandprijs	gemiddeld pensioen	pensioen - maandprijs	pensioen/ maandprijs
ALKEN 3570										
Cecilia (Rustoord)	VZW	19	57			34,93 €	1.065,37 €	811,32 €	-254,05 €	0,762
AS 3665										
Pallietier (Residentie)	PRIVE	21				37,02 €	1.129,11 €	979,68 €	-149,43 €	0,868
BERINGEN 3582										
Anna (RVT Sint)	VZW	10	109	39,02%	39,90 €					
Biekorf (DE)	NV	30		9,84%	40,55 €					
Corsala	OCMW	26	29	18,03%	34,11 €					
Karen (Residentie)	BVBA	12	21	10,82%	37,19 €					
Fakkel (Zorghome De)	BVBA	68		22,30%	41,53 €					
		146	159	100,00%		38,99 €	1.189,20 €	1.039,60 €	-149,60 €	0,874
BILZEN 3740										
Ark van Noe	NV	30	20	23,36%	33,47 €					
Demerhof	OCMW	41	39	37,38%	35,02 €					
Martinus (Rusthuis Sint)	OCMW	3	28	14,49%	30,99 €					
Beverstehuis	VZW	20	33	24,77%	32,55 €					
		94	120	100,00%		33,46 €	1.020,60 €	819,85 €	-200,75 €	0,803
BOCHOLT 3950										
Voorzieningeld (Rusthuis De)	VZW	37	35			30,75 €	937,88 €	781,39 €	-156,49 €	0,833
BORGLOON 3840										
Rusthuis	OCMW	18	42			30,71 €	936,66 €	812,05 €	-124,61 €	0,867
BREE 3960										
Boneput Seniorenresidentie	NV	50	25	68,18%	37,86 €					
Rusthuis OCMW	OCMW	7	28	31,82%	31,55 €					
		57	53	100,00%		35,85 €	1.093,49 €	788,51 €	-304,98 €	0,721

HEUSDEN-ZOLDER 3550		28	24	100,00%		33,24 €	1.013,89 €	898,18 €	-115,71 €	0,886
Berckenbosch	VZW	47	25	38,50%	42,56 €					
Bloemelingen (De)	NV	90		48,13%	38,42 €					
W.A. Mozart (Villa)	BVBA	25		13,37%	32,23 €					
HOESELT 3730		162	25	100,00%		39,19 €	1.195,19 €	1.049,24 €	-145,95 €	0,878
Bormanshof	CVBA	11	20	58,49%	34,71 €					
Hulst (Ter)	Prive	22		41,51%	31,73 €					
HOUTHALEN - HELCHTEREN 3530		33	20	100,00%		33,47 €	1.020,93 €	841,73 €	-179,20 €	0,824
Vinkenhof	OCMW	35	75			31,36 €	956,48 €	1.013,65 €	57,17 €	1,060
KINROOI 3640										
Zorgvlied	OCMW	35	25			30,99 €	945,20 €	737,21 €	-207,99 €	0,780
KORTESSEM 3724										
Fliedermael	NV	11	25			37,20 €	1.134,60 €	831,04 €	-303,56 €	0,732
LANAKEN 3620										
Anna (Huize Sint)	VZW	60	45			38,67 €	1.179,44 €	753,40 €	-426,04 €	0,639
LEOPOLDSBURG 3970										
Fabiola (Huize)	OCMW	22	25			33,37 €	1.017,79 €	657,74 €	-360,05 €	0,646
LOMMEL 3920										
Hoevezavel	OCMW	70	97			39,25 €	1.197,13 €	856,69 €	-340,44 €	0,716
LUMMEN 3560										
Meerlehof (Het)	OCMW	49	31			36,50 €	1.113,25 €	913,53 €	-199,72 €	0,821
MAASEIK 3680										
Bejaarden(rustoord voor)	OCMW	36	56	60,53%	34,70 €					
Park Neeroeteren (Het)	VZW	33	27	39,47%	37,82 €					
MAASMECHELEN 3630		69	83	100,00%		35,93 €	1.095,91 €	788,85 €	-307,06 €	0,720
Jan (Rusthuis Sint)	OCMW	23	38			27,76 €	846,68 €	940,51 €	93,83 €	1,111
NEERPELT 3910										
Jozef (WZC Sint)	VZW	66	32			33,38 €	1.018,09 €	731,03 €	-287,06 €	0,718

NIEUWERKERKEN 3850													
Jozef (Sint)	VZW	65	15						33,22 €	1.013,21 €	818,69 €	-194,52 €	0,808
OPGLABBEK 3660													
Kimpenhof	VZW	50							33,47 €	1.020,84 €	921,86 €	-98,97 €	0,903
OVERPELT 3900													
Inmaculata	VZW	34	41						32,73 €	998,27 €	830,33 €	-167,94 €	0,832
PEER 3990													
Antonius (Sint)	INTERCO	70	75						34,24 €	1.044,32 €	769,18 €	-275,14 €	0,737
RIEMST / MILLEN 3770													
Elckerlijc (Huyse)	NV	37		63,79%		33,47 €							
Gerardushoeve (Residentie)	NV	21		36,21%		30,99 €							
		58		100,00%					32,57 €	993,45 €	830,94 €	-162,51 €	0,836
SINT - TRUIDEN 3800													
Akker (WZC Den)	VZW	34		10,79%		35,94 €							
Amaryllis (Residentie)	BVBA	9		2,86%		30,68 €							
Elisabeth (Home)	VZW	17	33	15,87%		36,44 €							
Madrugada (La)	BVBA	35		11,11%		39,05 €							
Meiland (Ruustoord 't)	OCMW	47	116	51,75%		35,47 €							
Laurentius (Sint)	OCMW	24		7,62%		33,83 €							
		166	149	100,00%					35,81 €	1.092,23 €	744,25 €	-347,98 €	0,681
TESSENDERLO 3980													
Heuvelheem	OCMW	28	26						36,00 €	1.098,00 €	924,26 €	-173,74 €	0,842
TONGEREN 3700													
Jacobus (Sint)	OCMW	53	90	54,37%		30,99 €							
Jozef (Sint)	VZW	49	21	26,62%		28,63 €							
Seniorenhof	NV	17	25	15,97%		33,28 €							
Vrolijk en vrij	PRIVE	8		3,04%		29,17 €							
		127	136	100,00%					30,67 €	935,50 €	771,09 €	-164,41 €	0,824
VOEREN 3798													
Familie (Heilige)	VZW	33	27						38,67 €	1.179,44 €	761,84 €	-417,60 €	0,646
ZONHOVEN 3520													

Catharina (Heilige)	VZW	45	67				40,80 €	1.244,40 €	914,38 €	-330,02 €	0,735
ZUTENDAAL 3690											
Oosterzonne (Residentie)	VZW	24	18				35,95 €	1.096,48 €	916,27 €	-180,21 €	0,836

LOGIESPRIJS	PENSIOEN		PENSIOEN/MNDPR	
	RG	RG	RG	RG
mediaan	1.070,18	847,94	mediaan	0,797
st afw	1.077,26	830,64	mediaan	0,808
st afw/mediaan	101,90	96,15	st afw	0,111
min	9,46%	11,58%	st afw/mediaan	14%
max	846,68	657,74	min	0,610
	1.330,41	1.049,24	max	1,111

Rustoord	juridisch statuut	ROB aantal kamers	RVT aantal kamers		gemiddelde dagprijs éénpersoonkamer	gewogen gemiddelde dagprijs per gemeente	gemiddelde maandprijs	gemiddeld pensioen	pensioen - maandprijs	pensioen/ mndprijs
AARTSELAAR 2630										
Zonnetij (RVT)	VZW	83	57	44%	46,50 €					
Zonnewende (RVT)	VZW	103	75	56%	48,50 €					
		186	132	100%		47,62 €	1.452,39 €	949,71 €	-502,68 €	0,65
ANTWERPEN 2000										
Eeckhof (De)	VZW	83	51	3%	42,89 €					
Fabiola (Huize)	NV	14	20	1%	41,59 €					
Gulden Ielie (De)	OCMW	72	53	3%	45,86 €					
Nazareth (Huizeken van)	VZW	46	23	1%	35,30 €					
O. L. Vrouw van Antwerpen	VZW	83	73	3%	49,70 €					
Swane (De)	VZW	20	30	1%	40,66 €					
Apfelbaum-Laub (Residentie)	VZW	75	53	3%	47,10 €					
Cocoon (RVT)	VZW	15	36	1%	40,90 €					
Gabriel (Sint)	VZW	49	16	1%	45,06 €					
Herfsgloed (Residentie)	BVBA	52		1%	34,46 €					
Jozef (Residentie Sint)	VZW	54		1%	42,33 €					
Lozanhof Bogaerts Torfs	OCMW	103	111	5%	42,17 €					
Lozanhof / Romi-Goldmuntz	OCMW	14	61	2%	44,72 €					
Luyckx (Pension)	VZW	24		1%	38,18 €					
Moretus (Residentie)	NV	46	64	2%	41,50 €					
Nottebohm	VZW	39	36	2%	41,15 €					
Vinck Heymans	OCMW	139	92	5%	45,86 €					
Schelde (Hof Ter)	VZW	59	43	2%	46,48 €					
Clercken (Seniorie Ten)	BVBA	56	24	2%	50,82 €					
Goudblomme (Rusthuis)	VZW	55	25	2%	44,13 €					
Zavel (De)	VZW	76	49	3%	42,89 €					
Borsbeekhof	VZW	51	67	3%	44,88 €					
Gritschotelhof	OCMW	92	90	4%	43,38 €					

HEMIKSEM 2620		233	162	100%		42,61 €	1.299,60 €	838,08 €	-461,52 €	0,64
Hoghe Cluyse	OCMW	43	20			38,00 €	1.159,00 €	991,15 €	-167,85 €	0,86
HERENTALS 2200										
Anna (Sint)	OCMW	27	63	60%	43,38 €					
Bremdael	VZW	24	36	40%	48,00 €					
		51	99	100%		45,23 €	1.379,45 €	821,13 €	-558,32 €	0,60
HERENTHOUT 2270										
Boeyendaalhof	VZW	37	45			44,50 €	1.357,25 €	855,17 €	-502,08 €	0,63
HERSELT 2230										
Barbara (RVT Sint)	VZW	48	92			40,00 €	1.220,00 €	873,19 €	-346,81 €	0,72
HOOGSTRAATEN 2320										
O. L. Vrouw 7 Weeen (Rusthuis)	OCMW	74	46			30,50 €	930,25 €	673,51 €	-256,74 €	0,72
HOVE 2540										
Cantershof (RVT)	VZW	49	51			38,18 €	1.164,49 €	941,35 €	-223,14 €	0,81
HULSHOUT 2235										
Nethe (Seniorencentrum Ter)	OCMW	36	24			38,65 €	1.178,83 €	832,04 €	-346,79 €	0,71
KALMTHOUT 2920										
Beukenhof (Seniorenresidentie)	VZW	53	32	35%	40,00 €					
Vincentiustehuis (Sint)	VZW	98	57	65%	41,88 €					
		151	89	100%		41,21 €	1.257,03 €	845,52 €	-411,51 €	0,67
KAPELLEN 2950										
Plantijn (RVT)	VZW	60	50	39%	33,16 €					
Welvaart (RVT)	VZW	38	43	29%	45,50 €					
Zonnnewende (RVT)	VZW	44	48	33%	43,11 €					
		142	141	100%		39,93 €	1.217,76 €	905,86 €	-311,90 €	0,74
KASTERLEE 2460										
Kastelse bergen (De)	VZW	25	25			43,18 €	1.316,99 €	833,52 €	-483,47 €	0,63
KONTICH 2550										
Hazelaar (De)	VZW	42	48			42,89 €	1.308,15 €	936,69 €	-371,46 €	0,72
LAAKDAAL / VEERLE 2431										
Haanven (Rustoord Op)	NV	28	25	38%	38,86 €					

Joostens (RVT)	OCMW	31	162	64%	47,18 €							
Sparrenhof	VZW	59	23	27%	36,56 €							
		118	185	100%		42,83 €	1.306,38 €	879,26 €	-427,12 €	0,67		
ZWLJNDRECHT 2070												
Regenboog (De)	VZW	147	132	86%	41,50 €							
Herleving	OCMW	26	20	14%	37,31 €							
		173	152	100%		40,91 €	1.247,66 €	970,57 €	-277,09 €	0,78		

	LOGIESPRIJS		PENSIOEN		PENSIOEN/MNDPR	
	RG	1.251,55	RG	866,71	RG	0,699
mediaan		1.256,92	mediaan	873,19	mediaan	0,706
st afw		122,82	st afw	63,14	st afw	0,081
st afw/med		9,77%	st afw/med	7,23%	st afw/med	11,42%
min		930,25	min	673,51	min	0,520
max		1.538,06	max	998,68	max	0,855

Rustoord	juridisch statuut	ROB aantal kamers	RVT aantal kamers		gemiddelde dagprijs éénpersoonskamer	gewogen gemidd dagprijs per gemeente	gemiddelde maandprijs	gemiddeld pensioen	pensioen - maandprijs	pensioen/ mndpr
Rustoord Vlaams - Brabant										
AARSCHOT 3200										
Rochus (Sint)	OCMW	30	127	54%	41,86 €					
Jozef (Sint)	VZW	84	50	46%	37,94 €					
		114	177	100%		40,05 €	1.221,67 €	738,41	-483,26 €	0,60
AFFLIGEM 1790										
Van Lierde	OCMW	62				23,43 €	714,62 €	747,69 €	33,08 €	1,05
ASSE 1730										
Hingeheim	OCMW	59	29	37%	35,00 €					
Levensdroom (Residentie)	VZW	40	50	38%	39,80 €					
Spanjeberg	NV	38	21	25%	37,18 €					
		137	100	100%		37,37 €	1.139,65 €	811,17 €	-328,48 €	0,71
BEERSEL 1650										
Ceder Domein Hess	OCMW	34	26	47%	40,23 €					
Heide (Residentie Ter)	NV	39		30%	34,74 €					
Jasmina (Residentie)	NV	29		23%	34,71 €					
		102	26	100%		37,31 €	1.137,85 €	869,88 €	-267,97 €	0,76
BEGIJNENDIJK 3130										
Edelweis (De)	NV	57	33			47,00 €	1.433,50 €	860,85 €	-572,65 €	0,60
BEKKEVOORT 3460										
Heyde (Hof Ter)	NV	38	52			37,18 €	1.133,99 €	839,07 €	-294,92 €	0,74
BERTEM 3060										
Bernardus (RVT Sint)	VZW	81	120			47,60 €	1.451,80 €	744,45 €	-707,35 €	0,51
BOORTMEERBEEK 3191										
Ravenstein (De)	OCMW	61				30,37 €	926,29 €	804,77 €	-121,52 €	0,87
DIEST 3290										
Augustinus (Huize Sint)	VZW	63	77			38,50 €	1.174,25 €	742,13 €	-432,12 €	0,63
DILBEEK 1700										
Alena (Rustoord Sint)	VZW	24		5%	27,00 €					

Relegem (Rusthuis)	OCMW	47	43			37,18 €	1.133,99 €	859,89 €	-274,10 €	0,76
ZOUTLEEUW 3440										
Elisabethdal (Sint)	OCMW	35	33	44%	28,25 €					
O. L. Vrouw van Lourdes	VZW	17	45	40%	29,50 €					
Philemon & Baucis (WZC)	VZW		25	16%	34,58 €					
		52	103	100%		29,77 €	908,01 €	756,28 €	-151,73 €	0,83

	LOGIESPRIJS	PENSIOEN		pensioen/mndpr	
		RG	mediaan	RG	mediaan
RG	1144,57	806,54		RG	0,714
mediaan	1.143,75	804,7		mediaan	0,708
st afw	133,60	40,97		st afw	0,093
st afw/mediaan	12%	5%		st afw/mediaan	13%
min	714,62	684,21		min	0,513
max	1.457,01	874,5		max	1,046

Bijlage 2: Verdeling aantal pensioengerechtigden en maandelijkse uitgave per regeling in Limburg op 1 januari 2005

POSTNUMMER	WERKNEMERS		ZELFSTANDIGEN	
	AANTAL	BEDRAG	AANTAL	BEDRAG
3500	6.897	4.857.763,57	2.272	739.101,93
3501	29	18.956,08	11	4.309,20
3510	770	576.693,82	258	82.200,64
3511	1.371	1.054.725,52	411	122.208,30
3512	385	299.967,44	183	62.666,05
3520	2.446	2.155.134,79	586	190.262,00
3530	3.874	3.879.489,57	540	155.867,90
3540	1.355	1.005.816,29	674	239.360,17
3545	1.204	920.470,89	507	199.413,73
3550	4.519	4.646.424,47	770	250.374,71
3560	1.772	1.552.357,74	660	213.494,80
3570	1.237	956.117,71	550	179.735,42
3580	1.079	997.651,16	261	81.411,74
3581	1.131	1.133.669,21	162	53.080,73
3582	2.423	2.576.810,77	319	96.194,24
3583	1.503	1.437.119,52	329	113.764,06
3590	1.949	1.654.459,42	617	191.319,66
3600	9.483	9.012.547,26	1.569	469.603,40
3620	2.251	1.615.922,31	668	217.851,29
3621	457	342.466,46	109	36.731,71
3630	4.526	4.161.121,24	790	248.006,12
3631	310	236.829,12	125	39.505,51
3640	1.107	746.638,56	555	210.994,74
3650	2.151	1.902.554,45	576	208.452,94
3660	1.018	901.953,79	260	84.436,92
3665	901	862.109,91	179	52.914,73
3668	31	30.096,80	9	3.365,82
3670	1.270	1.092.922,28	578	187.895,27
3680	2.718	2.027.361,13	1.015	357.330,63
3690	719	633.291,17	223	76.818,46
3700	4.030	2.896.845,93	1.716	623.947,15
3717	7	5.118,84	8	4.700,17
3720	313	249.912,84	142	53.312,11
3721	103	83.048,30	57	22.271,41
3722	50	38.534,53	24	10.439,69
3723	82	65.321,88	33	11.180,82
3724	207	164.413,80	121	51.657,87
3730	1.020	807.991,72	454	160.835,19
3732	26	19.911,21	13	6.621,92
3740	3.295	2.550.377,69	1.356	504.369,33

3742	94	77.957,15	37	15.117,24
3746	51	49.376,34	20	7.256,11
3770	1.827	1.437.655,23	915	384.590,55
3790	167	133.553,20	103	43.426,09
3791	20	14.949,20	20	10.840,48
3792	10	3.754,63	16	8.651,20
3793	32	20.766,20	33	17.037,98
3798	145	102.041,00	116	54.135,43
3800	4.437	3.028.991,21	1.877	701.170,22
3803	268	213.160,80	105	31.003,45
3806	278	195.773,59	97	40.078,54
3830	682	552.779,80	317	113.608,69
3832	48	39.907,92	20	9.166,05
3840	1.263	957.774,10	652	266.804,21
3850	789	609.363,68	357	135.648,53
3870	885	771.221,55	386	167.377,67
3890	817	624.796,30	322	135.980,36
3891	196	160.974,34	101	41.721,72
3900	1.702	1.367.399,95	418	128.018,63
3910	1.799	1.247.665,20	538	168.343,09
3920	3.826	3.174.642,65	926	266.667,17
3930	1.602	1.006.269,04	538	185.853,18
3940	1.260	965.363,46	374	121.965,98
3941	69	50.919,72	28	6.344,85
3945	1.340	1.253.444,97	324	106.401,31
3950	1.281	940.456,83	559	198.031,46
3960	1.751	1.286.466,77	737	285.826,13
3970	1.457	884.808,99	396	120.879,27
3971	544	431.874,68	128	38.891,12
3980	2.107	1.861.936,15	658	219.495,65
3990	1.544	1.115.608,06	731	266.599,73
	102.310	84.752.571,90	31.539	10.914.940,57

gemiddeld werknemerspensioen Limburg	828,39 €
--------------------------------------	----------

gemiddeld zelfstandigenpensioen Limburg	346,08 €
---	----------

Bijlage 3: [BESLUIT VAN DE Vlaamse Regering]¹ VAN 18 DECEMBER 1991
tot coördinatie van de decreten inzake de voorzieningen voor bejaarden
(B.S. 20.VIII.1992)²

Art. 1.

Zijn gecoördineerd overeenkomstig de bij dit besluit gevoegde tekst:

1° de artikelen 1 tot 19 en 21 van het decreet van 5 maart 1985 houdende regeling van de erkenning en subsidiëring van voorzieningen voor bejaarden;

2° de artikelen 1, 2 en 4, § 1 van het decreet van 13 april 1988 tot wijziging van het decreet van 5 maart 1985 houdende regeling van de erkenning en subsidiëring van voorzieningen voor bejaarden;

3° artikel 21 van het decreet van 20 december 1989 houdende bepalingen tot uitvoering van de begroting van de Vlaamse Gemeenschap;

4° artikel 110 van het decreet van 21 december 1990 houdende begrotingstechnische bepalingen alsmede bepalingen tot begeleiding en uitvoering van de begroting 1991;

5° de artikelen 1 tot 15 van het decreet van 20 februari 1991 tot wijziging van het decreet van 5 maart 1985 houdende regeling van de erkenning en subsidiëring van voorzieningen voor bejaarden.

Art. 2.

De [Vlaamse minister]³ van Welzijn en Gezin is belast met de uitvoering van dit besluit.

**DECRETEN INZAKE VOORZIENINGEN VOOR BEJAARDEN
GECOÖRDINEERD OP 18 DECEMBER 1991**

HOOFDSTUK I: INLEIDENDE BEPALINGEN

HOOFDSTUK II: SUBSIDIERING VAN INVESTERINGSVERRICHTINGEN

Afdeling 1: Woningen voor bejaarden

Afdeling 2:[...]

Afdeling 3: Serviceflatgebouwen, woningcomplexen met dienstverlening,
[en rusthuizen]

Afdeling 4: Gemeenschappelijke bepalingen

HOOFDSTUK III: VOORAFGAANDE VERGUNNINGEN

HOOFDSTUK IV:[...]

HOOFDSTUK V: ERKENNING EN SUBSIDIERING VAN DE WERKING
VAN SERVICEFLATGEBOUWEN, WONINGCOMPLEXEN MET
DIENSTVERLENING, [EN RUSTHUIZEN]

HOOFDSTUK VI: VERWEERMIDDELEN

HOOFDSTUK VII: TOEZICHT

HOOFDSTUK VIII: STRAFBEPALINGEN

HOOFDSTUK IX: SLOT- EN OVERGANGSBEPALINGEN

HOOFDSTUK I: INLEIDENDE BEPALINGEN

Art. 1.

Deze gecoördineerde decreten regelen een aangelegenheid bedoeld in artikel 59bis van de Grondwet.

Art. 2.

Voor de toepassing van deze gecoördineerde decreten wordt verstaan onder:

1° lokaal of provinciaal bestuur: een provincie, een gemeente, een vereniging van gemeenten, een agglomeratie, een federatie van gemeenten, een openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn, een intercommunaal openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn, een vereniging bedoeld in artikel 118 van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn. Voor de toepassing van dit decreet worden gelijkgesteld met een lokaal of provinciaal bestuur: de Vlaamse Huisvestingsmaatschappij en de door haar erkende vennootschappen [en de Vlaamse Gemeenschapscommissie]⁴;

2° bejaarden: personen van 60 jaar of ouder;

3° woning voor bejaarden: een huis, een deel van een huis of een appartement, dat door een lokaal of provinciaal bestuur speciaal gebouwd of ingericht is als individuele wooneenheid voor bejaarden⁵;

4° [...]⁶;

5° serviceflatgebouw of woningcomplex met dienstverlening: één of meer gebouwen die, onder welke benaming ook, functioneel een geheel vormen, bestaande uit individuele wooneenheden waar bejaarden zelfstandig wonen en uit gemeenschappelijke voorzieningen voor dienstverlening waarop zij facultatief een beroep kunnen doen^{7;8};

6° rusthuis: één of meer gebouwen die functioneel een inrichting voor collectief verblijf vormen waar, onder welke benaming ook, aan bejaarden die er op duurzame wijze verblijven, huisvesting wordt gegeven alsmede geheel of gedeeltelijk, de gebruikelijke gezins- en huishoudelijke verzorging;

7° [...]⁹;

8° de [regering]¹⁰ de Vlaamse Regering;

9° [...]¹¹

HOOFDSTUK II: SUBSIDIERING VAN INVESTERINGSVERRICHTINGEN

Afdeling 1: Woningen voor bejaarden

Art. 3.

§ 1¹². Alleen lokale en provinciale besturen kunnen subsidies krijgen voor het bouwen en verbouwen van woningen voor bejaarden, of voor de aankoop van gebouwen bestemd om als woning voor bejaarden te worden ingericht.

§ 2. Om voor de subsidiëring in aanmerking te komen moeten de woningen voor bejaarden aan de volgende voorwaarden voldoen:

1° passen in het kader van het programma dat door de Regering wordt bepaald [...]¹³;

2° zodanig zijn ingeplant dat de bewoners in de lokale gemeenschap geïntegreerd blijven;

3° beantwoorden aan de voorwaarden die door de Regering worden vastgesteld [...]¹⁴;

De aanvrager van de subsidie moet zich ertoe verbinden de criteria en de voorwaarden

volgens welke de woningen voor bejaarden zullen worden toegewezen, aan de Regering ter goedkeuring voor te leggen.

Afdeling 2:[...]15

Afdeling 3: Serviceflatgebouwen, woningcomplexen met dienstverlening, [en rusthuizen]16

Art. 5.

§ 1¹⁷ Alleen lokale en provinciale besturen, verenigingen zonder winstoogmerk en instellingen van openbaar nut in de zin van de wet van 27 juni 1921 kunnen subsidies krijgen voor het bouwen, het uitbreiden, het verbouwen en het inrichten van serviceflatgebouwen, woningcomplexen met dienstverlening,[en rusthuizen]¹⁸ of voor de aankoop van gebouwen bestemd om als serviceflatgebouw, als woningcomplex met dienstverlening, [of als rusthuis]¹⁹ te worden ingericht of als tegemoetkoming in de kosten van huur, huurkoop, leasing of lening voor het aankopen, het bouwen, het inrichten en het in gebruik nemen van serviceflatgebouwen, woningcomplexen met dienstverlening en rusthuizen. Beide subsidies kunnen niet gecumuleerd worden.

§ 2 Om voor subsidiëring in aanmerking te komen moet de in § 1 bedoelde inrichting aan de volgende voorwaarden voldoen:

- 1° passen in het kader van het programma dat door de Regering wordt vastgesteld [...] ²⁰;
- 2° ingeplant zijn in of bij een bewoonde wijk;
- 3° ten minste 10 individuele wooneenheden omvatten wanneer het een serviceflatgebouw of een woningcomplex met dienstverlening betreft en 40 bejaarden kunnen herbergen wanneer het een rusthuis betreft; dit laatste aantal wordt tot 30 teruggebracht wanneer het rusthuis in combinatie met een serviceflatgebouw of een woningcomplex met dienstverlening wordt opgericht. De totale capaciteit mag wat serviceflatgebouwen of woningcomplexen met dienstverlening betreft echter niet meer dan 90 wooneenheden bedragen en voor wat rusthuizen betreft niet meer dan 180 woongelegenheden, welke maxima evenwel niet van toepassing zijn op initiatieven waarvoor op 16 maart 1991 reeds een voorafgaande vergunning werd afgeleverd of die in de programmatie zijn opgenomen;
- 4° beantwoorden aan de voorwaarden die door de regering worden vastgelegd [...] ²¹;
- 5° de aanvragers moeten een verklaring overleggen waarbij zij zich ertoe verbinden aan alle erkenningsvoorwaarden te zullen voldoen;
- 6° [...] ²²;
- 7° [...] ²³.

§ 3 [...] ²⁴

Art. 6.

De regering kan volgens de modaliteiten bepaald in artikel 5, § 1 en § 2, 1°, 2°, 4° en 5° andere vormen van huisvesting, verzorging en dienstverlening aan bejaarden, georganiseerd door een krachtens dit decreet erkende inrichting subsidiëren [voor zover deze vormen geen investeringen betreffen, overeenkomstig de bepalingen van het decreet inzake de infrastructuur voor persoonsgebonden aangelegenheden.] ²⁵

Afdeling 4: Gemeenschappelijke bepalingen

Art. 7 - 9. [...]²⁶

HOOFDSTUK III: VOORAFGAANDE VERGUNNINGEN

Art. 10.

Het bouwen van een serviceflatgebouw, een woningcomplex met dienstverlening, [een rusthuis of een dagverzorgingscentrum]²⁸, het als dusdanig inrichten of in gebruik nemen van een bestaand gebouw en het wijzigen van de capaciteit, zijn onderworpen aan de voorafgaande vergunning van de regering volgens de regels die zij bepaalt [...]²⁹;

De vergunning kan niet worden verleend wanneer het initiatief niet past in het kader van het programma dat door de regering is vastgesteld [...]³⁰;

Aanpassing van dit programma kan door de regering, volgens de [...]³¹; door haar bepaalde regels worden toegestaan op basis van subregionale en plaatselijke behoeften aan bejaardenvoorzieningen.

HOOFDSTUK IV:[...]³²

HOOFDSTUK V: ERKENNING EN SUBSIDIERING VAN DE WERKING VAN SERVICEFLATGEBOUWEN, WONINGCOMPLEXEN MET DIENSTVERLENING, [EN RUSTHUIZEN]³³

Art.14.

§ 1. Ieder in artikel 2 omschreven serviceflatgebouw, woningcomplex met dienstverlening, [of rusthuis]³⁴ is onderworpen aan de erkenning door de regering.

§ 2. Deze erkenning geldt slechts voor de inrichting waarvoor ze is toegekend en voor een periode van minimum 2 en van maximum 10 jaar. Ze kan worden vernieuwd.

Ze wordt verleend, geweigerd, geschorst of ingetrokken door de regering onder de voorwaarden en in de vormen die zij bepaalt [...]³⁵; § 3. De erkenning moet worden vermeld op alle akten, facturen, brieven, bestelbiljetten en andere soortgelijke stukken uitgaande van de inrichting.

§ 4. De regering kan andere vormen van huisvesting, verzorging en dienstverlening aan bejaarden, georganiseerd door een krachtens dit decreet erkende inrichting, erkennen voor zover is voldaan aan de op basis van artikel 15 vastgestelde normen.

Art. 15.

§ 1. Geen serviceflatgebouw, woningcomplex met dienstverlening, [of rusthuis]³⁶ mag worden geëxploiteerd dan met inachtneming van de [...]³⁷ door de regering vastgestelde normen;

Deze normen hebben onder meer betrekking op:

1° het opname- en ontslagbeleid;

2° het onthaal van de bejaarden;

3° de vrijheid van de in de inrichting verblijvende personen en de eerbiediging van hun ideologische, filosofische of godsdienstige overtuiging;

- 4° de voeding, de hygiëne en de te verstrekken zorg;
- 5° het gebouw;
- 6° de specifieke veiligheidsaspecten voor bejaardenvoorzieningen;
- 7° het aantal en de kwalificatie van de personen werkzaam in de inrichting;
- 8° de inspraak van de bejaarden;
- 9° het onderzoek en het behandelen van de klachten van de bewoners;
- 10° het reglement van orde;
- 11° de boekhouding;
- 12° voor de rusthuizen: de samenstelling en het maximaal bedrag van de aan de bejaarde aangerekende dagprijs.

§ 2. De exploitatie dient te gebeuren door één enkele natuurlijke of rechtspersoon. Deze is zowel verantwoordelijk voor de individuele opnames of verhuring als voor de organisatie van de zorg-en dienstverlening.

Art.16.[...]³⁸

Art. 17.

De serviceflatgebouwen, de woningcomplexen met dienstverlening, [en de rusthuizen]³⁹ waarvoor voor de eerste maal een aanvraag tot erkenning wordt ingediend, kunnen voorlopig erkend worden.

De voorlopige erkenning geldt voor een periode van 1 jaar die aanvangt op de dag van de ontvangst van de aanvraag. Op gemotiveerd verzoek van de aanvrager kan de voorlopige erkenning worden verlengd met een eenmalige periode van 1 jaar.

De regering bepaalt [...] ⁴⁰ de voorwaarden waaraan moet worden voldaan en de wijze waarop de voorlopige erkenning zal worden toegekend.

Art. 18.

In afwijking van de artikelen 14, 15 en 17 kunnen serviceflatgebouwen, woningcomplexen met dienstverlening en rusthuizen, die het bewijs inzake het naleven van de geldende bepalingen betreffende de veiligheidsmaatregelen die toepasselijk zijn voor dergelijke gebouwen niet kunnen voorleggen, worden erkend, of in voorkomend geval voorlopig erkend, mits aan volgende voorwaarden is voldaan:

1° voldoen aan alle op basis van artikelen 15 en 17 uitgevaardigde voorwaarden en normen, uitgezonderd de veiligheidsaspecten;

2° het kunnen voorleggen van een attest van de bevoegde burgemeester, na advies van de territoriaal bevoegde brandweerdienst, waarin alle maatregelen dienen te worden opgesomd die enerzijds onmiddellijk dienen te worden genomen, teneinde tijdelijk de veiligheid van de verblijfhouders te waarborgen en die anderzijds dienen te worden uitgevoerd teneinde deze gebouwen conform te maken aan de geldende veiligheidsnormen;

3° aantonen dat ofwel de werken betreffende de veiligheidsnormen werden aangevat en op normale wijze worden voortgezet;

ofwel een volgens de door de regering vastgestelde regels opgemaakt ontwerp met betrekking tot het in overeenstemming brengen van dergelijk gebouw met de geldende veiligheidsnormen ter goedkeuring aan de Administratie voor Gezin en Maatschappelijk Welzijn werd voorgelegd;

ofwel een met alternatieve veiligheidsmaatregelen gemotiveerde aanvraag om afwijking zoals bepaald in de ter zake geldende bepalingen werd ingediend;
4° gedurende deze periode van erkenning of, in voorkomend geval van voorlopige erkenning, uitgebaat blijven door dezelfde natuurlijke of rechtspersoon.
Deze erkenning of, in voorkomend geval, voorlopige erkenning, kan slechts worden verleend voor opeenvolgende periodes die gezamenlijk een maximale duur van 3 jaar niet mogen overschrijden.

Art.19.

De regering kan, bij een gemotiveerde beslissing, de sluiting bevelen van ieder in artikel 2 omschreven serviceflatgebouw, woningcomplex met dienstverlening, [of rusthuis]⁴¹ wanneer dit niet beantwoordt aan de bij dit decreet of krachtens dit decreet bepaalde voorwaarden.

De procedure inzake sluiting wordt door de regering bepaald [...]⁴².

HOOFDSTUK VI: VERWEERMIDDELEN

Art. 20.

De regering bepaalt de wijze waarop de aanvrager een verweerschrift kan indienen tegen het voornemen van de regering tot weigering van de voorafgaande vergunning zoals bedoeld in artikel 10, tot weigering, schorsing of intrekking van de erkenning zoals bedoeld in artikelen 13, 14 en 17 en tot sluiting zoals bedoeld in artikel 19.

HOOFDSTUK VII: TOEZICHT

Art. 21.

§ 1. De door de regering aangewezen ambtenaren van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap oefenen toezicht uit op de toepassing van de bepalingen van dit decreet en van de krachtens dit decreet genomen besluiten;
dit toezicht brengt het recht mede de inrichting te bezoeken en ter plaatse zelf kennis te nemen van alle stukken en bescheiden die noodzakelijk zijn in de uitoefening van hun ambt.

§ 2. Zij stellen de overtredingen vast in processen-verbaal die bewijskracht hebben tot het tegenbewijs. Afschrift wordt de overtreders toegezonden uiterlijk binnen zeven vrije dagen na vaststelling van de overtreding.

HOOFDSTUK VIII: STRAFBEPALINGEN

Art. 22.

§ 1. Onverminderd de toepassing van de in het Strafwetboek gestelde straffen, wordt gestraft met een gevangenisstraf van 8 dagen tot 3 maanden en met een geldboete van 26 frank tot 2.000 frank of met een van die straffen alleen:

1° hij die met overtreding van artikel 10 een serviceflatgebouw, een woningcomplex met dienstverlening, [of een rusthuis]⁴³ bouwt, in een bestaand gebouw inricht, in gebruik neemt of de opnamecapaciteit ervan wijzigt zonder de voorafgaande vergunning te hebben bekomen;

2° hij die met overtreding van artikelen 14 of 17 een serviceflatgebouw, een woningcomplex met dienstverlening, [of een rusthuis] ⁴⁴exploiteert zonder de erkenning ervan te hebben bekomen;

3° hij die met overtreding van artikel 19 een inrichting exploiteert waaromtrent een sluitingsmaatregel is genomen.

Bij herhaling binnen twee jaar vanaf het tijdstip waarop een vonnis waarbij een veroordeling wegens een van de bij dit artikel bedoelde misdrijven uitgesproken is, in kracht van gewijsde is gegaan, kunnen de straffen worden verdubbeld.

§ 2. De natuurlijke personen of de rechtspersonen die met overtreding van de bepalingen van dit decreet of de uitvoeringsbesluiten ervan een inrichting exploiteren, zijn burgerrechtelijk aansprakelijk voor de geldboeten en gerechtskosten waartoe hun aangestelden of lasthebbers worden veroordeeld.

§ 3. Alle bepalingen van Boek I van het Strafwetboek, met inbegrip van hoofdstuk VII en artikel 85, zijn op de in dit decreet bepaalde misdrijven toepasselijk.

De hoven en de rechtbanken kunnen bovendien de dader van het misdrijf verbieden een inrichting te exploiteren, zowel persoonlijk als door een tussenpersoon, gedurende een door hen te bepalen periode. Het verbod treedt in werking 8 vrije dagen na het betekenen van de veroordeling.

Overtreding van dit verbod wordt met een gevangenisstraf van 1 maand tot 6 maanden gestraft.

HOOFDSTUK IX: SLOT- EN OVERGANGSBEPALINGEN

Art. 23.

De regering kan afwijken van het in artikel 10, tweede lid, bedoelde programma, wanneer de aanvrager van de voorafgaande vergunning het bewijs levert dat het bouwen van een serviceflatgebouw, van een woningcomplex met dienstverlening of van een rusthuis, het als dusdanig inrichten of in gebruik nemen van een bestaand gebouw, een aanvang hebben genomen vóór 1 januari 1985 of, vóór die datum, het voorwerp zijn geweest van een bouwvergunning of van een principiële akkoord vanwege de bevoegde Minister.

De voorafgaande vergunning bedoeld in artikel 10, eerste lid, is niet vereist wanneer de werken vóór 1 januari 1985 het voorwerp zijn geweest van ten minste een door de bevoegde Minister goedgekeurd voorontwerp.

Art. 24.

De niet erkende rusthuizen die vóór 23 maart 1991 een aanvraag voor erkenning indienden, kunnen voorlopig worden erkend, voor zover zij voldoen aan de voorwaarden waarin door artikel 17, derde lid is voorzien.

1 Alle van kracht zijnde besluiten van de Vlaamse Executieve werden "besluit van de Vlaamse Regering" genoemd bij B.Vl.Reg. 19.I.1994 (B.S. 15.II.1994), art. 1.

2 Gewijzigd bij:

B.Vl.Reg. 19.I.1994 (B.S. 15.II.1994),

Decr. 15.VII.1997 (B.S.17.IX.1997),inw. wordt voor iedere bepaling door de Vlaamse Regering bepaald,

Decr. 14.VII. 1998 (B.S. 5.IX.1998),inw. wordt voor iedere bepaling door de Vlaamse Regering bepaald.

3 De woorden "Executieve", "Gemeenschapsexecutieve", "Gemeenschapsminister" of hun meervoudsvorm in dit besluit werden vervangen door de woorden "regering", "Gemeenschapsregering", "Vlaamse minister", of hun meervoudsvorm bij B.VI.Reg. 19.I.1994 (B.S. 15.II.1994), art. 2.

4 Art. 2, 1° aangevuld met de woorden "en de Vlaamse Gemeenschapscommissie" bij Decr. 23.II.1994 (B.S. 1.VI.1994), art. 16, § 1bis.

5 De woningen voor bejaarden zoals bedoeld in art. 2, 3° waarvoor de investeringsverrichtingen werden gesubsidieerd, blijven onderworpen aan de bijzondere voorwaarden voor die subsidiëring [B.VI.Reg. 3.V.1995, (B.S. 20.IX.1995), art. 11].

6 Art.2,4° opgeheven bij Decr. 14.VII.1998 (B.S.5.IX.1998),art. 29,1°,inw. 1.I.1999.

7 De serviceflatgebouwen en woningcomplexen zoals bedoeld in art. 2, 5° waarvoor de investeringsverrichtingen werden gesubsidieerd, blijven onderworpen aan de bijzondere voorwaarden voor die subsidiëring [B.VI.Reg. 3.V.1995 (B.S. 20.IX.1995), art. 11].

8 Zie omzendbrief SFG/1/96 van 10 september 1996 betreffende toelichting bij de werking van serviceflatgebouwen en de woningcomplexen met dienstverlening.

9 Art.2,7° opgeheven bij Decr.14.VII.1998 (B.S.5.IX.1998),art.29,1°,inw.1.I.1999.

10 In alle van kracht zijnde decreten werden de woorden "Executieve", "Gemeenschapsexecutieve", "Gemeenschapsminister" of hun meervoudsvorm vervangen door de woorden "regering", "Gemeenschapsregering", "Vlaamse minister", of hun meervoudsvorm bij Decr. 4.V.1994 (B.S. 23.VI.1994) art. 2.

11 Art.2,9°" de Hoge Raad: de Vlaamse Hoge Raad voor de derde leeftijd",opgeheven bij Decr. 15.VII.1997,(B.S. 17.IX.1997),art.24,1°,inw. 27.I.1998, vastgesteld bij B.VI. Reg. 27.I.1998(B.S. 17.II.1998),art.1.

12 Art. 3, § 1 gewijzigd bij Decr. 23.II.1994 (B.S. 1.VI.1994), art. 16, § 2.

13 In art.3,§2,1° werden de woorden "na advies van de Hoge Raad"geschrapt bij Decr. 15.VII.1997 (B.S.17.IX.1997),art.24,2°,inw.27.I.1998, vastgesteld bij B.VI. Reg. 27.I.1998 (B.S. 17.II.1998),art.1.

14 In art.3,§2,3° werden de woorden "na advies van de Hoge Raad"geschrapt bij Decr. 15.VII.1997 (B.S.17.IX.1997),art.24,2°,inw.27.I.1998, vastgesteld bij B.VI. Reg. 27.I.1998 (B.S. 17.II.1998),art.1.

15 Afdeling 2 van Hoofdstuk II, opgeheven bij Decr.14.VII.1998 (B.S.5.IX.1998),art.29,2°,inw.1.I.1999.

16 In het opschrift van afdeling 3 van Hoofdstuk II werden de woorden " rusthuizen en dagverzorgingscentra " vervangen door de woorden "en rusthuizen" bij Decr.14.VII.1998(B.S.5.IX.1999),art.29,3°,inw.1.I.1999.

17 Art. 5, § 1 gewijzigd bij Decr. 23.II.1994 (B.S. 1.VI.1994), art. 16, § 2.

18 In art. 5§1, werden de woorden " rusthuizen en dagverzorgingscentra" vervangen door de woorden " en rusthuizen" en werden de woorden "als rusthuis of als een dagverzorgingscentrum" vervangen door de woorden " of als rusthuis" bij Decr.14.VII.1998(B.S.5.IX.1998),art.29,4,a)°,inw.1.I.1999.

19 In art. 5§1, werden de woorden " rusthuizen en dagverzorgingscentra" vervangen door de woorden " en rusthuizen" en werden de woorden "als rusthuis of als een dagverzorgingscentrum" vervangen door de woorden " of als rusthuis" bij Decr.14.VII.1998(B.S.5.IX.1998),art.29,4,a)°,inw.1.I.1999.

20 In art.5,§2,1° werden de woorden "na advies van de Hoge Raad"geschrapt bij Decr. 15.VII.1997 (B.S.17.IX.1997),art.24,2°,inw.27.I.1998, vastgesteld bij B.VI. Reg. 27.I.1998(B.S. 17.II.1998),art.1..

21 In art.5,§2,4° werden de woorden "na advies van de Hoge Raad"geschrapt bij Decr. 15.VII.1997 (B.S.17.IX.1997),art.24,2°,inw.27.I.1998, vastgesteld bij B.VI. Reg. 27.I.1998 (B.S. 17.II.1998),art.1..

22 Art.5,§2,6° opgeheven bij Decr.14.VII.1998(B.S.5.IX.1998),art.29,4°,b),inw.1.I.1999.

23 Art.5,§2,7° opgeheven bij Decr.14.VII.1998(B.S.5.IX.1998),art.29,4°,b),inw.1.I.1999.

24 Art. 5, § 3 opgeheven bij Decr. 23.II.1994 (B.S. 1.VI.1994), art. 16, § 1.

25 Art. 6 aangevuld met de woorden "voor zover deze vormen geen investeringen betreffen, overeenkomstig de bepalingen van het decreet inzake de infrastructuur voor persoonsgebonden aangelegenheden" bij Decr. 23.II.1994 (B.S. 1.VI.1994), art. 16, § 3.

26 Art. 7-9 opgeheven bij Decr. 23.II.1994 (B.S. 1.VI.1994), art. 1, § 1.

27 Zie omzendbrief 1/95 van 12 juni 1995 betreffende de evaluatiecriteria inzake het verlenen van voorafgaande vergunningen voor ouderenvoorzieningen.

28 In art.10, eerste lid, werden de woorden " een rusthuis of een dagverzorgingscentrum" vervangen door de woorden " of een rusthuis" bij Decr. 14.VII.1998,(B.S. 5.IX.1998),art.29,5°inw. 1.I.1999.

- 29** In art.10,eerste lid werden de woorden "na advies van de Hoge Raad"geschrapt bij Decr. 15.VII.1997 (B.S.17.IX.1997),art.24,2°,inw.27.I.1998, vastgesteld bij B.VI. Reg. 27.I.1998(B.S. 17.II.1998),art.1.
- 30** In art.10,tweede lid werden de woorden "na advies van de Hoge Raad"geschrapt bij Decr. 15.VII.1997 (B.S.17.IX.1997),art.24,2°,inw.27.I.1998, vastgesteld bij B.VI. Reg. 27.I.1998(B.S. 17.II.1998),art.1.
- 31** In art.10,derde lid werden de woorden "na advies van de Hoge Raad"geschrapt bij Decr. 15.VII.1997 (B.S.17.IX.1997),art.24,2°,inw.27.I.1998, vastgesteld bij B.VI. Reg. 27.I.1998(B.S. 17.II.1998),art.1.
- 32** Hoofdstuk IV, opgeheven bij Decr.14.VII.1998 (B.S. 5.IX.1998),art.29,6°,inw.1.IX.1999.
- 33** In het opschrift van hoofdstuk V werden de woorden "rusthuizen en dagverzorgingscentra" vervangen door de woorden "en rusthuizen", bij Decr. 14.VII.1998(B.S. 5.IX.1998),art. 29,7°,inw.1.I.1999.
- 34** In art.14,§1, werden de woorden "rusthuis of dagverzorgingscentrum" vervangen door de woorden "of rusthuis" bij Decr. 14.VII.1998(B.S. 5.IX.1998),art. 29,8°,inw.1.I.1999.
- 35** In art.14,§2, werden de woorden "na advies van de Hoge Raad"geschrapt bij Decr. 15.VII.1997 (B.S.17.IX.1997),art.24,2°,inw.27.I.1998, vastgesteld bij B.VI. Reg. 27.I.1998(B.S. 17.II.1998),art.1.
- 36** In art.15,§1, werden de woorden "rusthuis of dagverzorgingscentrum" vervangen door de woorden "of rusthuis" bij Decr. 14.VII.1998(B.S. 5.IX.1998),art. 29,9°,inw.1.I.1999.
- 37** In art.15,§1,eerste lid, werden de woorden "op advies van de Hoge Raad"geschrapt bij Decr. 15.VII.1997 (B.S.17.IX.1997),art.24,3°,inw.27.I.1998, vastgesteld bij B.VI. Reg. 27.I.1998 (B.S. 17.II.1998),art.1.
- 38** Art.16,opgeheven bij Decr.14.VII.1998(B.S. 5.IX.1998),art.29,10°,inw.1.I.1999.
- 39** In art. 17,eerste lid werden de woorden " de rusthuizen of dagverzorgingscentra" vervangen door de woorden "en de rusthuizen" bij Decr. 14.VII.1998, (B.S. 5.IX. 1998),art.29,11°, inw. 1.I.1999.
- 40** In art.17,derde lid, werden de woorden "na het advies van de Hoge Raad te hebben ingewonnen"geschrapt bij Decr. 15.VII.1997 (B.S.17.IX.1997),art.24,4°,inw.27.I.1998,vastgesteld bij B.VI. Reg. 27.I.1998(B.S. 17.II.1998),art.1.

41 In art. 19, eerste lid werden de woorden " rusthuizen of dagverzorgingscentrum" vervangen door de woorden "of rusthuis" bij Decr. 14.VII.1998, (B.S. 5.IX. 1998),art.29,12°, inw. 1.I.1999.

42 In art.19, tweede lid, werden de woorden "na advies van de Hoge Raad" geschrapt bij Decr. 15.VII.1997 (B.S.17.IX.1997),art.24,5°,inw.27.I.1998, vastgesteld bij B.VI. Reg. 27.I.1998(B.S. 17.II.1998),art.1.

43 In art. 22§1,1° en 2°, werden de woorden " rusthuizen of dagverzorgingscentrum" vervangen door de woorden "of een rusthuis" bij Decr. 14.VII.1998, (B.S. 5.IX. 1998),art.29,13°, inw. 1.I.1999.

44 In art. 22§1,1° en 2°, eerste lid werden de woorden " rusthuizen of dagverzorgingscentrum" vervangen door de woorden "of een rusthuis" bij Decr. 14.VII.1998, (B.S. 5.IX. 1998),art.29,132°, inw. 1.I.1999.

Bijlage 4: 12 AUGUSTUS 2005. - Ministerieel besluit houdende bijzondere bepalingen inzake prijzen voor de sector van de instellingen voor bejaardenopvang

De Minister van Economie,

Gelet op de wet van 22 januari 1945 betreffende de economische reglementering en de prijzen, inzonderheid op artikel 2, gewijzigd bij de wetten van 23 december 1969, 30 juli 1971 en 17 juli 1975;

Gelet op het ministerieel besluit van 20 april 1993 houdende bijzondere bepalingen inzake prijzen gewijzigd bij de ministeriële besluiten van 29 november 1995 en 9 februari 2001; Gelet op het advies van de Commissie tot Regeling der Prijzen, gegeven op 12 april 2005; Gelet op het advies 38.526/1 van de Raad van State, gegeven op 23 juni 2005, met toepassing van artikel 84, § 1, eerste lid, 1°, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State,

Besluit :

HOOFDSTUK I. - Definities

Artikel 1. Voor de toepassing van dit besluit wordt verstaan onder :

1° Minister : de Minister die de Economische Zaken onder zijn bevoegdheid heeft;

2° instellingen voor bejaardenopvang : de rusthuizen, de rust- en verzorgingstehuizen, de centra voor dagopvang, de centra voor nachtopvang, de centra voor kortverblijf voor bejaarden, de serviceflatgebouwen;

3° diensten : alle prestaties van dienstverlening met uitzondering van deze welke geleverd worden in uitvoering van een arbeids-, bedienden-, leer- of dienstbodencontract;

4° producten : producten, grondstoffen, eetwaren, koopwaren;

5° marges : verschil tussen de verkoopprijs en de aankoopprijs van een product of een dienst, uitgedrukt in een percentage op de aankoopprijs.

HOOFDSTUK II. - Procedure van prijsverhogingsaanvraag

Art. 2. De instellingen voor bejaardenopvang mogen geen prijsverhogingen of verhogingen van hun marges toepassen zonder voorafgaande aanvraag.

Art. 3. § 1. Elke aanvraag tot verhoging van de prijzen of de marges wordt bij aangetekend schrijven met bericht van ontvangst toegezonden aan de Prijzendienst, Koning Albert II-laan, 16, 1000 Brussel.

§ 2. Om ontvankelijk te zijn moet de aanvraag volgende gegevens bevatten :

1° de maatschappelijke benaming, de juridische vorm van de inrichtende macht, de naam en het adres van de instelling, en in voorkomend geval, het ondernemingsnummer;

2° de aard en specificaties van de diensten en producten alsook de betrokken omzet;

3° de huidige en de gevraagde verkoopprijzen en hun toepassingsdatum;

4° de toegestane kortingen;

5° een overzicht van het bestaande personeelsbestand op het moment van de aanvraag en een overzicht van het personeelsbestand gedurende de drie jaren die voorafgaan aan de aanvraag, uitgedrukt in voltijdse equivalenten;

6° de becijferde rechtvaardiging van de gevraagde verhoging;

7° de jaarrekeningen van de instelling voor de laatste drie afgesloten boekjaren en, in

voorkomend geval, de uitbatingsrekeningen van de betrokken afdeling;
8° een gedetailleerd overzicht van alle tegemoetkomingen en subsidies verstrekt door de federale en/of gemeenschaps/gewestelijke overheden;
9° het aantal ligdagen dat gefactureerd werd aan de bewoners over een periode van drie jaar.

Om de verhogingsaanvraag in te dienen wordt een gratis formulier verstrekt door de Federale Overheidsdienst Economie, K.M.O., Middenstand en Energie.

Wanneer de aanvraag niet volledig is, verwittigt de Prijzendienst de instelling bij aangetekend schrijven binnen tien dagen die volgen op de datum van de ontvangst van de aanvraag en wijst op de ontbrekende gegevens. De termijn van zestig dagen bedoeld in artikel 4 begint pas te lopen vanaf de datum van ontvangst door de Prijzendienst van alle vereiste gegevens.

Art. 4. § 1. Binnen zestig dagen die volgen op de ontvangst van de volledige aanvraag, wordt de beslissing van de Minister met betrekking tot de verhoging van de dagprijzen en van de marges die hij toestaat, bij aangetekend schrijven aan de aanvrager betekend.

§ 2. De onderneming mag de toegestane verhoging van de dagprijzen en de marges toepassen vanaf de dag dat zij de beslissing van de Minister heeft ontvangen en nadat ze de toegepaste dagprijzen en de percentages van de marges en hun toepassingsdatum heeft meegedeeld aan de Prijzendienst.

§ 3. Bij ontstentenis van een beslissing binnen zestig dagen die volgen op de ontvangst van de volledige aanvraag, is de instelling gerechtigd de gevraagde verhoging van de dagprijzen en marges toe te passen nadat ze de toegepaste dagprijzen en marges en hun toepassingsdatum bij aangetekend schrijven met bericht van ontvangst heeft meegedeeld aan de Prijzendienst.

Art. 5. § 1. In afwijking van de artikelen 2 en 3, mag de instelling de verhoging van de dagprijzen die zij zal toepassen aan de Prijzendienst meedelen bij aangetekend schrijven met bericht van ontvangst, wanneer deze zich ten hoogste beperkt tot een percentage dat overeenkomt met een lineaire aanpassing van de prijzen aan het indexcijfer van de consumptieprijzen over een periode van maximum zesendertig maanden voorafgaand aan de maand waarin de kennisgeving wordt ontvangen. Deze periode van zesendertig maanden wordt beperkt door de maand voorafgaand aan hetzij de laatste beslissing van de Minister, hetzij de ontvangst van de laatste kennisgeving gedaan in de zin van dit artikel. Bij ontstentenis van een beslissing door de Minister wordt de periode van zesendertig maanden beperkt door de datum van de kennisgeving door de instelling van de toegepaste prijzen.

§ 2. De kennisgeving bevat de toegepaste dagprijzen en hun toepassingsdatum, de nieuwe dagprijzen en hun toepassingsdatum, alsook het percentage van de verhoging, afgerond op twee decimalen.

Onverminderd de gewestelijke en/of gemeenschapsbepalingen mag bij ontstentenis van een weigering door de Prijzendienst binnen de tien dagen die volgen op de ontvangst van de kennisgeving, de meegedeelde verhoging toegepast worden ten vroegste vanaf de vijftiende dag te rekenen vanaf de ontvangst van de kennisgeving.

Art. 6. § 1. De prijzen van de diensten en producten die als nieuw kunnen aanzien worden, worden aan de Prijzendienst ter kennis gebracht uiterlijk tien dagen vóór hun toepassing. Deze kennisgeving gebeurt bij aangetekend schrijven met bericht van ontvangst en de vermeldingen « kennisgeving nieuwe dienst » en/of « kennisgeving nieuw product » wordt

op de brief worden aangebracht.

Bij ontstentenis van een weigering door de Prijzendienst binnen tien dagen die volgen op de ontvangst van de kennisgeving, zal de dienst en/of het product aanzien worden als nieuw.

§ 2. Kunnen in geen geval als nieuw worden aanzien :

1° de diensten en/of producten die een gelijkenis of overeenstemming vertonen binnen de instelling;

2° het aanbod van diensten en/of producten die het voorwerp uitmaken van een afstand van activiteiten of van een overname van activiteiten na een liquidatie of faling van een instelling.

§ 3. Elke prijsverhoging die toegepast wordt voor bewoners die overgebracht worden naar een nieuw gebouw, een nieuwe uitbreiding, een verbouwd bestaand gebouw, moet het voorwerp uitmaken van een aanvraag tot prijsverhoging conform de artikelen 2 en 3.

HOOFDSTUK III. - Algemene inlichtingen

Art. 7. De instellingen zijn verplicht om op vraag van de Prijzendienst, alle inlichtingen te verschaffen in verband met de prijsevolutie.

HOOFDSTUK IV. - Strafbepaling

Art. 8. De inbreuken op de bepalingen van dit besluit worden opgespoord, vastgesteld, vervolgd en bestraft overeenkomstig de bepalingen van de hoofdstukken II en III van de wet van 22 januari 1945 betreffende de economische reglementering en de prijzen.

HOOFDSTUK V. - Opheffings- en overgangsbepalingen

Art. 9. In artikel 3 van het ministerieel besluit van 20 april 1993 houdende bijzondere bepalingen inzake prijzen vervallen de woorden « - de instellingen voor bejaardenopvang; ».

Art. 10. De aanvragen tot verhoging van de dagprijzen en de marges ingediend vóór de inwerkingtreding van dit besluit in toepassing van vroegere reglementaire bepalingen, en die nog niet geleid hebben tot een beslissing of waarvoor de termijn nog niet verstreken is, worden behandeld overeenkomstig de bepalingen van het ministerieel besluit van 20 april 1993 houdende bijzondere bepalingen inzake prijzen, gewijzigd bij het ministerieel besluit van 9 februari 2001.

Art. 11. Dit besluit treedt in werking op 1 september 2005.

Brussel, 12 augustus 2005.

M. VERWILGHEN

Bijlage 5: Alfabetische lijst van de gemeenten per provincie van het Vlaams Gewest

Num	Prov	Naam	Num	Prov	Naam
1	ANTW	Aartselaar	46	ANTW	Oud-Turnhout
2	ANTW	Antwerpen	47	ANTW	Putte
3	ANTW	Arendonk	48	ANTW	Puurs
4	ANTW	Baarle-Hertog	49	ANTW	Ranst
5	ANTW	Balen	50	ANTW	Ravels
6	ANTW	Beerse	51	ANTW	Retie
7	ANTW	Berlaar	52	ANTW	Rijkevorsel
8	ANTW	Boechout	53	ANTW	Rumst
9	ANTW	Bonheiden	54	ANTW	Schelle
10	ANTW	Boom	55	ANTW	Schilde
11	ANTW	Bornem	56	ANTW	Schoten
12	ANTW	Borsbeek	57	ANTW	Sint-Amands
13	ANTW	Brasschaat	58	ANTW	Sint-Katelijne-Waver
14	ANTW	Brecht	59	ANTW	Stabroek
15	ANTW	Dessel	60	ANTW	Turnhout
16	ANTW	Duffel	61	ANTW	Vorselaar
17	ANTW	Edegem	62	ANTW	Vosselaar
18	ANTW	Essen	63	ANTW	Westerlo
19	ANTW	Geel	64	ANTW	Wijnegem
20	ANTW	Grobbendonk	65	ANTW	Willebroek
21	ANTW	Heist-op-den-Berg	66	ANTW	Wommelgem
22	ANTW	Hemiksen	67	ANTW	Wuustwezel
23	ANTW	Herentals	68	ANTW	Zandhoven
24	ANTW	Herenthout	69	ANTW	Zoersel
25	ANTW	Herselt	70	ANTW	Zwijndrecht
26	ANTW	Hoogstraten	71	VL-BRAB	Aarschot
27	ANTW	Hove	72	VL-BRAB	Affligem
28	ANTW	Hulshout	73	VL-BRAB	Asse
29	ANTW	Kalmthout	74	VL-BRAB	Beersel
30	ANTW	Kapellen	75	VL-BRAB	Begijnendijk
31	ANTW	Kasterlee	76	VL-BRAB	Bekkevoort
32	ANTW	Kontich	77	VL-BRAB	Bertem
33	ANTW	Laakdal	78	VL-BRAB	Bever
34	ANTW	Lier	79	VL-BRAB	Bierbeek
35	ANTW	Lille	80	VL-BRAB	Boortmeerbeek
36	ANTW	Lint	81	VL-BRAB	Boutersem
37	ANTW	Malle	82	VL-BRAB	Diest
38	ANTW	Mechelen	83	VL-BRAB	Dilbeek
39	ANTW	Meerhout	84	VL-BRAB	Drogenbos
40	ANTW	Merksplas	85	VL-BRAB	Galmaarden
41	ANTW	Mol	86	VL-BRAB	Geetbets
42	ANTW	Mortsel	87	VL-BRAB	Glabbeek
43	ANTW	Niel	88	VL-BRAB	Gooik
44	ANTW	Nijlen	89	VL-BRAB	Grimbergen
45	ANTW	Olen	90	VL-BRAB	Haacht

Num	Prov	Naam	Num	Prov	Naam
91	VL-BRAB	Halle	139	LIMBURG	Bilzen
92	VL-BRAB	Herent	140	LIMBURG	Bocholt
93	VL-BRAB	Herne	141	LIMBURG	Borgloon
94	VL-BRAB	Hoegaarden	142	LIMBURG	Bree
95	VL-BRAB	Hoeilaart	143	LIMBURG	Diepenbeek
96	VL-BRAB	Holsbeek	144	LIMBURG	Dilsen-Stokkem
97	VL-BRAB	Huldenberg	145	LIMBURG	Genk
98	VL-BRAB	Kampenhout	146	LIMBURG	Gingelom
99	VL-BRAB	Kapelle-op-den-Bos	147	LIMBURG	Halen
100	VL-BRAB	Keerbergen	148	LIMBURG	Ham
101	VL-BRAB	Kortenaken	149	LIMBURG	Hamont-Achel
102	VL-BRAB	Kortenberg	150	LIMBURG	Hasselt
103	VL-BRAB	Kraainem	151	LIMBURG	Hechtel-Eksel
104	VL-BRAB	Landen	152	LIMBURG	Heers
105	VL-BRAB	Lennik	153	LIMBURG	Herk-de-Stad
106	VL-BRAB	Leuven	154	LIMBURG	Herstappe
107	VL-BRAB	Liedekerke	155	LIMBURG	Heusden-Zolder
108	VL-BRAB	Linkebeek	156	LIMBURG	Hoeselt
109	VL-BRAB	Linter	157	LIMBURG	Houthalen-Helchteren
110	VL-BRAB	Londerzeel	158	LIMBURG	Kinrooi
111	VL-BRAB	Lubbeek	159	LIMBURG	Kortesseem
112	VL-BRAB	Machelen	160	LIMBURG	Lanaken
113	VL-BRAB	Meise	161	LIMBURG	Leopoldsburg
114	VL-BRAB	Merchtem	162	LIMBURG	Lommel
115	VL-BRAB	Opwijk	163	LIMBURG	Lummen
116	VL-BRAB	Oud-Heverlee	164	LIMBURG	Maaseik
117	VL-BRAB	Overijse	165	LIMBURG	Maasmechelen
118	VL-BRAB	Pepingen	166	LIMBURG	Meeuwen-Gruitrode
119	VL-BRAB	Roosdaal	167	LIMBURG	Neerpelt
120	VL-BRAB	Rotselaar	168	LIMBURG	Nieuwerkerken
121	VL-BRAB	Scherpenheuvel-Zichem	169	LIMBURG	Opglabbeek
122	VL-BRAB	Sint-Genesius-Rode	170	LIMBURG	Overpelt
123	VL-BRAB	Sint-Pieters-Leeuw	171	LIMBURG	Peer
124	VL-BRAB	Steenokkerzeel	172	LIMBURG	Riemst
125	VL-BRAB	Ternat	173	LIMBURG	Sint-Truiden
126	VL-BRAB	Tervuren	174	LIMBURG	Tessenderlo
127	VL-BRAB	Tielt-Winge	175	LIMBURG	Tongeren
128	VL-BRAB	Tienen	176	LIMBURG	Voeren
129	VL-BRAB	Tremelo	177	LIMBURG	Wellen
130	VL-BRAB	Vilvoorde	178	LIMBURG	Zonhoven
131	VL-BRAB	Wemmel	179	LIMBURG	Zutendaal
132	VL-BRAB	Wezembeek-Oppem	180	OOST-VL	Aalst
133	VL-BRAB	Zaventem	181	OOST-VL	Aalter
134	VL-BRAB	Zemst	182	OOST-VL	Assenede
135	VL-BRAB	Zoutleeuw	183	OOST-VL	Berlare
136	LIMBURG	Alken	184	OOST-VL	Beveren
137	LIMBURG	As	185	OOST-VL	Brakel
138	LIMBURG	Beringen	186	OOST-VL	Buggenhout

Num	Prov	Naam	Num	Prov	Naam
187	OOST-VL	De Pinte	235	OOST-VL	Wetteren
188	OOST-VL	Deinze	236	OOST-VL	Wichelen
189	OOST-VL	Denderleeuw	237	OOST-VL	Wortegem-Petegem
190	OOST-VL	Dendermonde	238	OOST-VL	Zelee
191	OOST-VL	Destelbergen	239	OOST-VL	Zelzate
192	OOST-VL	Eeklo	240	OOST-VL	Zingem
193	OOST-VL	Erpe-Mere	241	OOST-VL	Zomergem
194	OOST-VL	Evergem	242	OOST-VL	Zottegem
195	OOST-VL	Gavere	243	OOST-VL	Zulte
196	OOST-VL	Gent	244	OOST-VL	Zwalm
197	OOST-VL	Geraardsbergen	245	WEST-VL	Alveringem
198	OOST-VL	Haaltert	246	WEST-VL	Anzegem
199	OOST-VL	Hamme	247	WEST-VL	Ardoonie
200	OOST-VL	Herzele	248	WEST-VL	Avelgem
201	OOST-VL	Horebeke	249	WEST-VL	Beernem
202	OOST-VL	Kaprijke	250	WEST-VL	Blankenberge
203	OOST-VL	Kluisbergen	251	WEST-VL	Bredene
204	OOST-VL	Knesselare	252	WEST-VL	Brugge
205	OOST-VL	Kruibeke	253	WEST-VL	Damme
206	OOST-VL	Kruishoutem	254	WEST-VL	De Haan
207	OOST-VL	Laarne	255	WEST-VL	De Panne
208	OOST-VL	Lebbeke	256	WEST-VL	Deerlijk
209	OOST-VL	Lede	257	WEST-VL	Dentergem
210	OOST-VL	Lierde	258	WEST-VL	Diksmuide
211	OOST-VL	Lochristi	259	WEST-VL	Gistel
212	OOST-VL	Lokeren	260	WEST-VL	Harelbeke
213	OOST-VL	Lovendegem	261	WEST-VL	Heuvelland
214	OOST-VL	Maarkedal	262	WEST-VL	Hoogdele
215	OOST-VL	Maldegem	263	WEST-VL	Houthulst
216	OOST-VL	Melle	264	WEST-VL	Ichtegem
217	OOST-VL	Merelbeke	265	WEST-VL	Ieper
218	OOST-VL	Moerbeke (Waas)	266	WEST-VL	Ingelmunster
219	OOST-VL	Nazareth	267	WEST-VL	Izegem
220	OOST-VL	Nevele	268	WEST-VL	Jabbeke
221	OOST-VL	Ninove	269	WEST-VL	Knokke-Heist
222	OOST-VL	Oosterzele	270	WEST-VL	Koekelare
223	OOST-VL	Oudenaarde	271	WEST-VL	Koksijde
224	OOST-VL	Ronse	272	WEST-VL	Kortemark
225	OOST-VL	Sint-Gillis-Waas	273	WEST-VL	Kortrijk
226	OOST-VL	Sint-Laureins	274	WEST-VL	Kuurne
227	OOST-VL	Sint-Lievens-Houtem	275	WEST-VL	Langemark-Poelkapelle
228	OOST-VL	Sint-Martens-Latem	276	WEST-VL	Ledegem
229	OOST-VL	Sint-Niklaas	277	WEST-VL	Lendeledede
230	OOST-VL	Stekene	278	WEST-VL	Lichtervelde
231	OOST-VL	Temse	279	WEST-VL	Lo-Reninge
232	OOST-VL	Waarschoot	280	WEST-VL	Menen
233	OOST-VL	Waasmunster	281	WEST-VL	Mesen
234	OOST-VL	Wachtebeke	282	WEST-VL	Meulebeke

Num	Prov	Naam
283	WEST-VL	Middelkerke
284	WEST-VL	Moorslede
285	WEST-VL	Nieuwpoort
286	WEST-VL	Oostende
287	WEST-VL	Oostkamp
288	WEST-VL	Oostrozebeke
289	WEST-VL	Oudenburg
290	WEST-VL	Pittem
291	WEST-VL	Poperinge
292	WEST-VL	Roeselare
293	WEST-VL	Ruislede
294	WEST-VL	Spiere-Helkijn
295	WEST-VL	Staden
296	WEST-VL	Tielt
297	WEST-VL	Torhout
298	WEST-VL	Veurne
299	WEST-VL	Vleteren
300	WEST-VL	Waregem
301	WEST-VL	Wervik
302	WEST-VL	Wevelgem
303	WEST-VL	Wielsbeke
304	WEST-VL	Wingene
305	WEST-VL	Zedelgem
306	WEST-VL	Zonnebeke
307	WEST-VL	Zuienkerke
308	WEST-VL	Zwevegem

Auteursrechterlijke overeenkomst

Opdat de Universiteit Hasselt uw eindverhandeling wereldwijd kan reproduceren, vertalen en distribueren is uw akkoord voor deze overeenkomst noodzakelijk. Gelieve de tijd te nemen om deze overeenkomst door te nemen en uw akkoord te verlenen.

Ik/wij verlenen het wereldwijde auteursrecht voor de ingediende eindverhandeling:

Verblijfskosten in een rustoord en de hoogte van pensioenen

Richting: **Licentiaat in de toegepaste economische wetenschappen**

Jaar: **2006**

in alle mogelijke mediaformaten, - bestaande en in de toekomst te ontwikkelen - , aan de Universiteit Hasselt.

Deze toekenning van het auteursrecht aan de Universiteit Hasselt houdt in dat ik/wij als auteur de eindverhandeling, - in zijn geheel of gedeeltelijk -, vrij kan reproduceren, (her)publiceren of distribueren zonder de toelating te moeten verkrijgen van de Universiteit Hasselt.

U bevestigt dat de eindverhandeling uw origineel werk is, en dat u het recht heeft om de rechten te verlenen die in deze overeenkomst worden beschreven. U verklaart tevens dat de eindverhandeling, naar uw weten, het auteursrecht van anderen niet overtreedt.

U verklaart tevens dat u voor het materiaal in de eindverhandeling dat beschermd wordt door het auteursrecht, de nodige toelatingen hebt verkregen zodat u deze ook aan de Universiteit Hasselt kan overdragen en dat dit duidelijk in de tekst en inhoud van de eindverhandeling werd genotificeerd.

Universiteit Hasselt zal u als auteur(s) van de eindverhandeling identificeren en zal geen wijzigingen aanbrengen aan de eindverhandeling, uitgezonderd deze toegelaten door deze licentie

Ik ga akkoord,

Vera WERCKX

Datum: